

РЕШЕНИЕ

« 10 » июль 2026 г.

г. Альметьевск

КАРАР

№ 33

Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерү кагыйдәләре турында

«Ачык хакимиятнең бердәм системасында жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2025 елның 20 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, «Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының Әлмәт шәһәре» муниципаль берәмлеге Уставына таянып, 2026 елның 11 июнендәге 23 нче номерлы (1489) «Альметьевский вестник» газетасында басылып чыккан 2026 елның 9 июнендәге ачык тыңлаулар нәтижәләрен исәпкә алып,

Әлмәт шәһәр Советы КАРАР БИРӨ:

1. Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен расларга (1 нче кушымта).

2. Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәр Советының «Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерү кагыйдәләре турында» 2024 елның 19 мартындагы 140 номерлы карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны «Альметьевский вестник» газетасында бастырып чыгарырга, «Татарстан Республикасының хокукий мәгълүматның рәсми порталы»нда (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәренә Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы сайтында урнаштырырга.

4. Әлеге карар рәсми басылып чыкканнан соң үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны шәһәр Советының торак-коммуналь хужалык һәм төзекләндерү мәсьәләләре буенча даими комиссиясенә йөкләргә.

Шәһәр Башлыгы

Г.М. Хәбутдинова

Татарстан Республикасы
 Әлмәт муниципаль районы
 Әлмәт шәһәр Советының
 2026 елның 10 июлендәге
 33 нче номерлы карарына 1
 нче кушымта

Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәре
 территориясен төзекләндерү кагыйдәләре

Эчтәлек

1 бүлек. Гомуми нигезләмәләр	3
2 бүлек. Төп төшенчәләр.....	4
3 бүлек. Янәшәдәге территорияләрне карап тотуда биналар, төзелешләр, корылмалар, жир кишәрлекләре милекчеләренә һәм (яисә) башка законлы хужаларының (жир кишәрлекләре мондый йортлар чикләрендә төзелмәгән яисә төзелмәгән күпфатирлы йортлардагы урыннар милекчеләреннән һәм (яисә) башка законлы хужаларыннан тыш), шул исәптән финанс ягыннан катнашуы. 11	
4 бүлек. Территорияләрне төзекләндерүгә, карап тотуны һәм җыештыруны оештыруга карата гомуми таләпләр.....	11
5 бүлек. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр.....	17
6 бүлек. Биналарның, корылма фасадларының, керү төркемнәренә, түбәләренә һәм йорт билгеләренә тышкы кыяфәтенә һәм эчтәлегенә гомуми таләпләр..	18
7 бүлек. Керү төркемнәрен карап тоту	23
8 бүлек. Түбәне карап тоту.....	25
9 бүлек. Йорт билгеләренә һәм истәлекле (мемориаль) такталарын карап тоту	26
10 бүлек. Жир кишәрлекләрен, юлларны карап тоту һәм аларга якин территорияләрне төзекләндерү.....	28
11 бүлек. Индивидуаль торак йортларны карап тоту, аларга якин территорияләрне төзекләндерү һәм җыештыру.....	34
12 бүлек. Яңгыр канализациясе челтәрләрен карап тоту.....	35
13 бүлек. Техник элемент чаралары челтәрләрен карап тоту	37
14 бүлек. Махсус яктырту объектларын (чараларын) карап тоту, биналарны яктырту	38
15 бүлек. Кече архитектура формаларының гомуми таләпләре һәм эчтәлегә..	40
16 бүлек. Стационар булмаган объектларны карап тоту.....	41
17 бүлек. Төзелеш эшләрен башкару урыннарын карап тоту	43
18 бүлек. Күмү урыннарын карап тоту.....	44
19 бүлек. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннарын карап тоту	45

20 бүлек. Йорт хайваннарын һәм кошларын тоту	46
21 бүлек. Бәйрәм бизәләше	50
22 бүлек. Өлмәт шәһәре территориясен җыештыру тәртибе	51
23 бүлек. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп була торган урыннарын җыештыру, санитар тоту һәм төзекләндерү	53
24 бүлек. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен җыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү	56
25 бүлек. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр	60
26 бүлек. Яшелләндерү	61
27 бүлек. Киртәләр	64
28 бүлек. Өслекләрне каплау	65
29 бүлек. Өслекләрнең үзара бәйләнеше	66
30 бүлек. Майданчык	67
31 бүлек. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары	70
32 бүлек. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары	70
33 бүлек. Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен башкаруга төп таләпләр	76
34 бүлек. Юл сервисы объектларын карап тоту	84
35 бүлек. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр	85
36 бүлек. Ярминкәләр һәм башка массакүләм чаралар үткәргәндә төзекләндерүне оештыру	85
37 бүлек. Карарлар кабул итүдә һәм шәһәр мохитен комплекслы төзекләндерү һәм үстерү проектларын гамәлгә ашыруда жәмәгать катнашу формалары һәм механизмнары	87
38 бүлек. Кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылык	90

1 бүлек. Гомуми нигезләмәләр

Статья 1.1.

1. Әлеге Кагыйдәләр Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 январендагы 7-ФЗ номерлы, «Ачык хакимиятнең бердәм системасында жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2025 елның 20 мартындагы 33-ФЗ номерлы, Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалык Министрлыгының «Муниципаль берәмлекләр территорияләрен төзекләндерү нормаларын һәм кагыйдәләрен эшләү буенча методик тәкъдимнәрне раслау турында» 2021 елның 29 декабрендәге 1042/пр номерлы боерыгы белән федераль законнар нигезендә эшләнә.

Статья 1.2.

1. Әлеге Кагыйдәләр билгели: тиешле биналарның һәм корылмаларның тышкы күренешенә, төзекләндерү эшләре исемлегенә һәм аларны үтәү ешлыгына карата биналарны (торак йортларны да кертеп), алар урнашкан корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту таләпләре; биналар (алардагы урыннар) һәм корылма милекчеләренең янәшәдәге территорияләрен төзекләндерүдә катнашу тәртибе; Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктыртуны, территорияләрен яшелләндерүне, урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр куюны, кече архитектура формаларын урнаштыруны һәм карап тотуны да кертеп; янәшәдәге территорияләрен карап тотуда биналарның, корылмаларның, корылмаларның, жир кишәрлекләренең милекчеләренең һәм (яисә) башка законлы хужаларының катнашуы, шул исәптән финанс ягыннан да, (мондый йортларның чикләрендә жир кишәрлекләре төзелмәгән яисә төзелмәгән күпфатирлы йортлардагы урыннарның милекчеләреннән һәм (яисә) башка законлы хужаларынан тыш.

Статья 1.3.

1. Әлеге кагыйдәләренә Әлмәт шәһәре территориясендәге барлык физик һәм юридик затлар үтәргә тиеш.

Статья 1.4.

1. Беркетелгән территорияләрен һәм ишегалды территорияләрен карап тоту һәм жыештыру өчен җаваплы затлар (алга таба текст буенча - җаваплы затлар) - жир кишәрлекләренең, биналарның, корылмаларның, корылмаларның һәм ясалма корылмаларның, жир асты һәм жир өсте инженерлык коммуникацияләренең, аларның конструктив элементларының һәм инженерлык белән тәмин итү объектларының милекчеләре һәм (яисә) алардан файдаланучылары булган гражданнар, вазыйфаи һәм юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, шулай ук төзелгән шартнамәләр нигезендә территорияләрен карап тоту һәм жыештыру эшләрен башкаручы юридик һәм физик затлар, шәхси эшмәкәрләр.

Статья 1.5.

1. Әлеге кагыйдәләренә үтәлешен контрольдә тотуны Эчке эшләр органнары (киләшү буенча), санитар-эпидемиологик күзәтчелек (киләшү буенча) һәм башка вәкаләтле органнар, оешмалар компетенциясе нигезендә башкарма комитет тәмин итә.

Статья 1.6.

1. Әлеге кағыйдәләр шулай ук Әлмәт шәһәре территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын жыюны, алып китүне, ташуны, утильләштерүне һәм эшкөртүне оештыру буенча мөнәсәбәтләрне җайга сала.

2 бүлек. Төп төшенчәләр

Статья 2.1

1. Әлеге кағыйдәләрне гамәлгә ашыру максатларында түбөндәге төшенчәләр кулланыла:

- **авария хәлөндәге җир эшләре** - аварияләрне һәм авария хәлләрен бетерү максатында, шулай ук җир асты корылмаларында һәм коммуникацияләрендә, биналарда, юлларда һәм башка корылмаларда кешеләр гомеренә һәм сәламәтлегенә булган куркынычны, гадәттән тыш хәлләр нәтижәләрен бетерү өчен башкарыла торган ашыгыч башкаруны таләп итә торган эшләр;

- **җирле әһәмияттәге автомобиль юлы** - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендәге җир кишәрлекләрен һәм аларда яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл полотносы, юл өслеге һәм шуңа охшаш элементларны) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын, саклагыч юл корылмаларын, ясалма юлларны үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты. корылмалар, җитештерү объектлары, автомобиль юлларын тәзекләндерү элементлары;

- **хужасыз транспорт чарасы** - миләкчесе булмаган яисә миләкчесе билгеле булмаган яисә, әгәр законнарда башкасы каралмаган булса, миләкчесе миләк хокукыннан баш тарткан транспорт чарасы;

- **территорияне тәзекләндерү** - муниципаль берәмлек территориясен тәзекләндерү кағыйдәләрендә билгеләнгән гражданның яшәү шартларының уңайлылыгын тәмин итүгә һәм арттыруга, Әлмәт шәһәре территориясенең санитар һәм эстетик торышын саклауга һәм яхшыртуга юнәлдерелгән торак пунктлар территорияләрен һәм мондый территорияләрдә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, җир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, янәшәдәге территорияләрне карап тоту буенча чаралар комплексын гамәлгә ашыру эшчәнлегә;

- **Сосновский балтырганы** - эре үләнчел үсемлек, зонтиklar семьялыгының борщевиклар ыругы төре. Үсемлек озак тәзәлми торган көчле пешүләр китереп чыгарырга сәләтле;

- **ташландык транспорт чарасы** - миләкче тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка башка затларның аңа ирекле керүен булдырмаслык хәлдә калдырылган (ишекләр, кузовның пыяла элементлары, кузовның башка элементлары булмау, ишекләренең бикләnmәве, ишекләренә бикләп булмау һ. б. нәтижәсендә.), шулай ук билгеләнгән максат буенча файдалану мөмкин булмау билгеләре булган (тишелгән тәгәрмәчләр, тәгәрмәчләр, башка конструктив детальләр булмау яисә башкалар), һәм шул ук вакытта гомуми файдаланудагы урыннарда (йорт яны территорияләрендә) булган, транспорт чараларын саклау өчен билгеләнмәгән, җәяүлеләр йөрүенә, узуына, территорияне җыештыруга, махсус транспортның һәм чүп жыю машиналарының подъездларга һәм чүп контейнерлары һәм (яисә) әлеге кағыйдәләр таләпләрен бозып урнаштырылган транспорт чарасы;

- **брендмауэр** - бинаның янгын һәм яну продуктларының янгын чыганагы булган бинадан башка бүлмәләргә, биналарга яки корылмаларга таралуын чикләү өчен каралган янгынга каршы ябык стенасы;
- **бункер** - эре габаритлы калдыкларны жыю өчен билгеләнгән чүп жыю урыны;
- **велосипед юлы** - машина йөрү өлешеннән һәм тротуардан конструктив яктан Аерылган, велосипедчылар һәм хәрәкәт өчен индивидуаль мобильлек чараларын кулланучы затлар хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм 4.4.1 билгесе белән билгеләнгән юл элементы (яки аерым юл)
- **велосипед парковкасы (велопарковка)** — велосипедларны кыска вакытлы саклау өчен аларның тотрыклылыгын һәм сакланышын тәмин итү өчен стойкалар яисә башка махсус конструкцияләр белән жиһазландырылган урын;
- **вертикаль яшелләндерү** - биналарның һәм корылмаларның фасад өслекләреннән, балконнарны, лоджияләрне, галереяларны, терәк диварларны һ. б. кертәп, аларда стационар һәм мобиль яшеллекләр урнаштыру өчен файдалану;
- **коммуникацияләр хужалары** - жир асты коммуникацияләре һәм корылмалары, шул исәптән элемент, газ, су, су һәм жылылык белән тәмин итү челтәрләре, шулай ук әлеге объектлар үз милкендә булган физик затлар балансында булган оешмалар;
- **квартал эчендәге (жирле) юл** - магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;
- **каты коммуналь калдыкларны чыгару** - каты коммуналь калдыкларны чүп ташу машинасына яисә башка автомобиль, тимер юл, һава, эчке су һәм диңгез транспортына, шулай ук үзйөрешле машиналарга төяү (алга таба - башка транспорт чаралары) һәм каты коммуналь калдыкларны туплау урыннарыннан (мәйданчыкларыннан) яисә каты коммуналь калдыкларны төяү гамәлгә ашырыла торган башка урыннардан каты коммуналь калдыкларны эшкәртү, энергетик утильләштерү, утильләштерү өчен күчереп төяү станцияләренә һәм объектларына кадәр аларның органик өлешеннән ясалма грунтлар житештерү, зарарсызландыру һәм күмү юлы белән транспортлау;
- **газон** - махсус сайлап алынган үлән орлыкларын чөчү нәтижәсендә барлыкка килә торган үлән капламы, ул утыртулар, парк корылмалары өчен фон һәм ландшафт композициясенә мөһтәбый элемент булып тора;
- **кунаклар өчен тукталыш урыны** - торак зоналарына килүчеләрнең җиңел автомобильләрен кую өчен билгеләнгән ачык мәйданчык;
- **ишегалды корылмалары** - жир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (баз, күгәрчен оялары, сарайлар һ. б.);
- **ишегалды территориясе** - күпфатирлы бер яки берничә йорт янәшәсендә төзелгән һәм анда яшәүче затларның яисә жәмәгать биналарының гомуми файдалануында булган һәм аларның эшләвен тәмин итә торган территория. Күпфатирлы йортларның ишегалды территориясендә балалар мәйданчыклары, ял итү, кер киптерү, автомобильләр кую урыннары, яшеллекләр һәм жәмәгать файдалануындагы башка объектлар урнаштырыла;
- **балалар мәйданчыгы** - өсләгендә балалар уеннары өчен билгеләнгән объектлар (таучыклар, карусельләр, таган, комлыклар һәм (яисә) башка шундый объектлар) урнашкан жир кишәрлеге;
- **йорт биләмәсе** - ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;
- **йорт билгеләре** - аншлаг (урам, мәйдан, проспект исеме күрсәткече), номер билгесе (йорт һәм корпус номеры күрсәткече), подъезд һәм фатир номеры күрсәткече, инвалидлар өчен объекттан файдалану мөмкинлегенә халыкара

символы, флаг тоткычлар, истәлек такталары, полигонометрик билге, янгын гидранты күрсәткече, грунт геодезия билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәре коелары күрсәткечләре, канализация күрсәткече, жир асты газүткәргече корылмалары күрсәткече;

- **эшләрнең заказчысы** - объектның йә жир кишәрлегенең хужасы (яисә үзе аның хужасы) тарафыннан вәкаләт бирелгән, объектлар төзүне, реконструкцияләүне һәм ремонтлауны (капиталь ремонтлауны), шулай ук инженерлык эзләнүләрен башкаруны, объектлар төзү, реконструкцияләү, ремонтлау (капиталь ремонтлау) өчен проект документациясен әзерләүне тәмин итүче юридик яисә физик зат;

- **яшел утыртмалар** - билгеле бер территориядәге агач-куак һәм үлән үсемлекләре жыелмасы;

- **жир кишәрлеге** - чикләре федераль законнар нигезендә билгеләнгән жир өслегенең өлеше;

- **жир эшләре** - Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерүгә бәйле, аңа грунт казу (эшкәртү), аны күчерү, грунтны тигезләп салу һәм тыгызлау, тиешле эшләр керә;

- **кышкы чор** - туфрак һәм тышкы һава температурасы жир эшләрен, яшеллекләрен, өслекләрен торгызу эшләрен, шулай ук төзекләндерү буенча башка эшләрен башкарырга мөмкинлек бирми торган вакыт чоры (1 ноябрь - 31 март);

- **эшләр алып бару зонасы** - төзелеш, инженерлык коммуникацияләре салу, капитал һәм башка ремонт эшләре рәхсәт ителгән киртәләнгән территория. Төрле эшләрен башкару (авария хәлэндәгеләреннән тыш), җиһазларны, материалларны, калдыкларны, техник инвентарьны тиешле киртәләрдән читкә җыю тыела;

- **инженерлык коммуникацияләре** - инженер-техник тәмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылыту, торбаүткәргечләр, электр тапшыру, элемент линияләре һәм Әлмәт шәһәре территориясендә булган яки салына торган башка инженерлык корылмалары;

- **корыч яфраклы өрәңге**, яки америка өрәңгесе, — яфракка коелучы агач; Сапиндовые семьялыгының өрәңге ыругы төре. Россиядә киң таралган һәм иң агрессив агач чүп үләннәренең берсе саналган инвазив үсемлек;

- **тәгәрмәч эзе (колейность)** - юл өслегендә тәгәрмәчләрнең хәрәкәт траекториясен кабатлаучы буй уемлыклар (накатлар);

- **бозылган төзекләндерүне комплекслы торгызу** - юлның, тротуарның бөтен киңлегенә ясалма өслекне сыйфатлы итеп торгызу, бордюр ташын кире урнаштыру, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, зур тырма белән газоннарны ремонтлау, газон үләннәре чәчү һәм бозылган яшел үсентеләр утырту, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызу;

- **контейнер** - эре габаритлы калдыклардан тыш, каты коммуналь калдыкларны җыю өчен билгеләнгән чүп җыю урыны;

- **контейнер мәйданчыгы** - Россия Федерациясенең әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге законнары һәм Россия Федерациясенең халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итү өлкәсендәге законнары таләпләре нигезендә төзелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгеләнгән каты коммуналь калдыклар туплау урыны (мәйданчыгы) ;

- **эре габаритлы калдыклар** - күләме аларны контейнерларга җыю мөмкинлеген бирми торган каты коммуналь калдыклар (мебель, көнкүреш техникасы, торак урыннарны агымдагы ремонтлаудан калган калдыклар һ. б.);

- **лайтбокс** — тышкы рекламада һәм мәгълүматта кулланыла торган яктылык тартмасы (эчтән яктырылган);

- **яңгыр канализациясе (ливневка)** - өстән (яңгыр суларын, кар суларын), сиптерү-юу һәм дренаж суларын ташу өчен билгеләнгән үзара технологик бәйләнгән инженерлык корылмалары комплексы (чоңгыллар, яңгыр кабул итү жайланмалары, лотоклар һәм торбалар);
- **чүп өеме** - контейнер майданчыгында яисә башка теләсә кайсы территориядә каты көнкүреш калдыклары һәм эре габаритлы чүп-чарның үз белдегәң белән ташлау нәтижәсендә барлыкка килүе 1 куб. м дан артмаган күләмдә;
- **тышкы яктырту** - төүлекнең караңгы вақытында юлларны, урамнарны, майданнарны, паркларны, скверларны, ишегалларын һәм жәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар җыелмасы;
- **капиталь булмаган төзелмәләр, корылмалар** –жир белән ныклы бәйләнеше булмаган һәм конструктив характеристикалары аларны күчерүне һәм (яисә) демонтажлауны һәм алга таба җыюны билгеләнешкә зур зыян китермичә һәм (шул исәптән киоскларның, түбөләрнең һәм башка шундый төзелмәләрнең, корылмаларның) төп характеристикаларын үзгәртмичә башкарырга мөмкинлек бирә торган төзелмәләр, корылмалар (шул исәптән киосклар, лапаслар һәм башка шундый төзелмәләр, корылмалар);
- **рөхсәтсез чүплек** - юридик яки физик затлар эшчәнлегә барышында барлыкка килгән каты көнкүреш, эре габаритлы, төзелеш калдыкларын, башка чүп-чарны 50 кв. м дан артык майданда һәм 30 куб. м дан артык күләмдә үз белдегә белән (рөхсәтсез) ташлау (урнаштыру) яки җыю;
- **төзекләндерү объектлары** - жир кишәрлекләре өслегенәң ясалма өслекләре (асфальт-бетон, бетон өслек һ. б.), ижтимагый-эшлекле, торак һәм рекреация зоналарында биналар һәм корылмалар биләмәгән жир кишәрлекләре өслегенәң башка өлешләре, шул исәптән майданнар, урамнар, юллар, юллар, велосипед хәрәкәте һәм жәяүлеләр коммуникацияләре өчен инфраструктура объектлары, ишегалды эчендәге пространстволар балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары, хужалык майданчыклары; жирле әһәмияттәге автомобиль юллары; махсус сакланылучы табигать объектлары һәм тарихи-мәдәни әһәмияттәге жирләр территорияләрен, шулай ук зиратларны төзекләндерү элементлары буларак карала торган автомобиль юллары; яшел утыртмалар (агачлар, куаклар, газон һ. б.); тышкы яктырту һәм архитектура-сәнгатьчә яктырту жайланмалары; коймалар, коймалар, капкалар; балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары җиһазлары объектлары; бәйрәм ландшафты һәм башка бизәлеш әйберләре; территорияне санитар карап тоту өчен билгеләнгән урыннар, жайланмалар һәм корылмалар, шул исәптән чүп-чарны, житештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару өчен жайланмалар һәм корылмалар; житештерү зоналары һәм аерым житештерү объектлары территорияләрен, инженерлык инфраструктурасы зоналарын, махсус билгеләнештәге зоналарны төзекләндерү объектлары буларак карала торган, шулай ук тиешле санитар-яклау зоналары; аерым торак биналарның, житештерү һәм инженерлык корылмаларының фасад өлешенәң тышкы күренеше; хокук субъектларының гамәлләре законнарда билгеләнгән төзекләндерү кагыйдәләре һәм нормалары белән жайга салына торган башка объектлар;
- **төзелеш эшләрен алып баруга мәжбүри таләпләр** - инженерлык коммуникацияләрен салуга, үзгәртеп коруга һәм ремонтлауга бәйле биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны төзү, ремонтлау һәм реконструкцияләү эшләрен, яшелләндерү чараларын, жир эшләрен алып баруга, стационар булмаган объектларны, төзекләндерүнең ясалма объектларын урнаштыруга, юллар төзүгә һәм ремонтлауга мәжбүри таләпләр - билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән рөхсәт һәм проект документларының, махсуслаштырылган оешмалар белән шартнамәләрнең булуы һәм дәүләт һәм муниципаль стандартлар нигезендә

Өлмәт шөһәре территориясенең иминлеген тәэмин итү, санитария нормаларын үтәү һәм эстетик торышын саклау буенча чаралар комплексын үтәү;

- **яшелләндерү** - үсемлекләр компонентларын актив кулланып, шөһәр тирәлеген формалаштыруны тәэмин итә торган территорияне төзекләндерү һәм ландшафт оешмасы элементы, шулай ук инженерлык эзәрлегенең төрле төрләрә буенча эшләр башкаруга (вертикаль планлаштыру, тернәкләндерү, кронирование һ.б.) һәм яшелләндерелгән территорияләргә агачларны, шул исәптән эре үлчәмнәрне, куакларны утырту, үләнчел газлары, чөчәклекләр, альпинарийлар һәм рокарилар төзү, махсуслаштырылган бакчалар төзү һ.б.лар төзү белән бәйлә комплекслы процесс;

- **гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр** - төрле ял итү рәвешләре өчен билгеләнгән яшелләндерелгән территория (урман парклары, парклар, бакчалар, скверлар, бульварлар, шөһәр урманнары);

- **чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр**-дәвалау, балалар уку һәм фәнни учреждениеләренең, сәнәгать предприятиеләренең, спорт комплексларының, торак кварталларның яшелләндерелгән территориясе;

- **махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр**-санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

- **жир эшләрен башкаруга рәхсәт (ордер)** - күрсәтелгән эшләргә башкаруны координацияләү һәм эшләр башкару барышында бозылган төзекләндерү элементларының торгызылуын тикшереп торыу максатларында бирелә торган жир эшләрен башкаруга хокук бирә торган документ;

- **махсус сакланылучы табигать территорияләре** - табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм савыктыру әһәмиятенә ия булган, жирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яисә өлешчә хужалык файдалануынан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән табигать комплекслары һәм объектлары урнашкан жир, су өслеге һәм алар өстендәге һава кичкелгә кишәрлекләре;

- **жәмәгать транспортын көтүне туктату** - жәмәгать транспорты тукталыш зонасы, пассажирларны утырту һәм төшереп калдыру зонасы, жәмәгать транспорты пассажирларын көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган майданчык;

- **бина тирәли өслек** - бина тирәли су үткәрми торган өслек, ул бинаның периметры буйлап фундаментка якын ук уза. Тышкы яктан бинадан авыш юл яки полоса кебек күренә, шуның аркасында яңгыр һәм Кар сулары йортның стеналарынан һәм нигезеннән чыгарыла;

- **пандус** - халыкның аз хәрәкәтчән төркемнәргә өчен төрле объектлардан файдалану мөмкинлеген тәэмин итү өчен сөзәк авыш майданчык;

- **парковка (парковка урыны)** - махсус билгеләнгән һәм кирәк булганда төзекләндерелгән һәм жиһазландырылган, шул исәптән автомобиль юлының бер өлеше һәм (яисә) машина юлының һәм (яисә) тротуарга, юл кыры, эстакада яисә күпергә терәлеп торучы йә эстакада яисә жир асты кичкелкеләренә, майданнарның һәм урам-юл челтәренә башка объектларының бер өлеше булып торучы һәм транспорт чараларын түләүле нигездә оешкан рәвештә урнаштыру яисә автомобиль юлының милекчесе яисә башка хужасы карары буенча түләүсез яисә жир кишәрлегә милекчесе карары буенча түләүсез урнаштыру өчен билгеләнгән урыннар;

- **бина фасадларының колористик чишелеше паспорты** (фасадларның төсле чишелеше) - бердәм архитектура һәм төсләр чишелешен билгели торган һәм аерым торган бина фасадының тышкы бизәлешенә таләпләр билгели торган килештерелгән һәм билгеләнгән төрлөпә расланган документ;

- **жәяүлеләр коммуникацияләре** - шәһәр территориясендә жәяүлеләр һәм хәрәкәт итүне тәмин итә торган тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаklar. Жәяүлеләр коммуникацияләре муниципаль берәмлек территориясендә жәяүлеләр элементсен һәм хәрәкәттен тәмин итә. Торак пункт территориясендә жәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштырганда түбәндәгеләрне тәмин итәргә кирәк: транспорт коммуникацияләре белән кисешкән урыннарның минималь саны, жәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексез булуы, инвалидларны һәм халыкның аз мобильле төркемнәрен дә кертәп, кешеләрнең имин, тоткарлыксыз һәм уңайлы хәрәкәт итү мөмкинлеге.

- **су басу** - атмосфера явым-төшемнәре, кар эрү, юлларга, тротуарларга сыйфатсыз асфальт-бетон жәю, инженер системаларынан һәм коммуникацияләрдән су агып чыгу яисә агып чыгу нәтижәсендә елгаларда, сусаклагычларда су күтәрелү, юл участогын, транспорт тоннельләрен, территорияләрнең бер өлешен су басу, төзексезлек йә кагыйдәләрне бозу жәяүлеләр хәрәкәтенә, автотранспортка, пассажир транспортына комачаулый торган су кабул итү жайланмаларына һәм өскә су агызу корылмаларына хезмәт күрсәтү. 2 кв метрдан артык мәйданлы, 3 см дан артык тирәнлеккә су салынган территория су астында калган дип санала;

- **йорт яны территориясе** - хосусый йорт биләмәсенә яисә күпфатирлы йортка турыдан-туры тоташкан, алар белән технологик һәм функциональ яктан бәйлә территория;

- **янәшәдәге территория** - мондый жир кишәрлегә төзелгән һәм чикләре Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртип нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән очракта бинага, төзелешкә, корылмага, жир кишәрлегенә янәшә урнашкан гомуми файдаланудагы территория;

- **продуктив хайваннар һәм кошлар** - күп тапкырлар яки даими рәвештә сәт, йон, йомырка һәм башка продуктлар алу өчен кулланыла торган хайваннар һәм кошлар;

- **эш житештерүче** - жир эшләрен башкаручы физик яисә юридик зат, әгәр ул эшләрен үз көче белән башкаrsa, ул заказчы да, эш житештерүче булып торса, һәм эшләрен башкаруга рөхсәте (ордеры) булган башка зат та булырга мөмкин;

- **территорияне санитар чистарту** - билгеле бер территориядән жыю, каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру) ;

- **авыл хужалыгы хайваннары** - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, терлек, кыйммәтле мехлы жәнлекләр, куяннар, бал кортлары һ. б.;

- **территорияләргә карап тоту** - жир кишәрлегендә урнашкан биналарның, корылмаларның, кече архитектура формаларының, коймаларның, төзелеш мәйданчыкларының, яшел утыртмаларның, жир асты инженерлык коммуникацияләренең һәм аларның конструктив элементларының фасадларын, транспорт инфраструктурасы объектларын вакытында ремонтлауга һәм карап тотуга бәйлә чаралар комплексы;

- **юлларны, квартал эчендәге машина юлларын һәм башка юл инфраструктурасын карап тоту** - аларны тиешле тәртиптә һәм чисталыкта тоту, автомобильләргә һәм жәяүлеләргә юллар, тротуарлар, юл кырыйлары, квартал эчендәге машина юллары һәм юл хужалыгының башка элементлары буйлап ел дәвамында тоткарлыксыз хәрәкәттен тәмин итү чаралары комплексы;

- **күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын тоту (яңгыр канализациясе)**, жир асты коммуникацияләре (корылмалары)коелары - гамәлдәге дәүләт һәм муниципаль стандартлар таләпләре нигезендә тиешле хезмәтләргә

эшчәнлегенә, иминлегенә, төрле билгеләнештәге жир асты коеларының һәм камераларының эстетик күренешенә, яңгыр канализациясенә һәм жир асты инфраструктурасының башка элементларына ярдәм итү чаралары комплексы;

- **махсус автостоянка** - күчерелгән ташланган, хужасыз транспорт чараларын саклау өчен билгеләнгән махсус жиһазландырылган һәм саклана торган майданчык;

- **махсуслаштырылган оешмалар** - Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә гамәлгә ашыручы, шул исәптән транспорт чараларын махсуслаштырылган автостоянкага күчерүче төрле оештыру-хокукый рәвештәге юридик затлар;

- **транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннар** - законнар нигезендә оештырылган автомобиль кую урыннары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм техниканы саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән башка биналар, бүлмәләр; «Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында» Россия Федерациясе Министрлар Советының 1993 елның 23 октябрендәге 1090 номерлы карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковкалар (парковка урыннары);

- **спорт майданчыгы** - физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән объектлар (баскетбол щитлары, борыслар, гимнастика стеналары, турниклар һәм (яисә) башка шундый объектлар) урнашкан жир кишәрлеге, территориясе;

- **тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (мәгълүмат конструкцияләре)** - кулланучылар игътибарына «Кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы (оешманың фирма исеме, аның урнашкан урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында) үз көченә мәжбүри булган мәгълүматны, шулай ук закон үз көченә яисә эшлекле әйләнеш гадәте аркасында урнаштыру мәжбүри булган һәм рекламага бәйле максатларны эзәрлекләми торган мәгълүматны житкерү өчен, товарны сату, хезмәтләр күрсәтү урынында билгеләнә торган территорияне төзекләндерү элементы;

- **төзелеш майданчыгы** – яңа корылмалар (шул исәптән төгәлләнмәгән төзелеш объектларын) төзү, шулай ук гамәлдәге күчмәсез мөлкәт объектларын реконструкцияләү, техник яктан яңадан коралландыру һәм (яисә) ремонтлау, демонтажлау урыны, шулай ук корылмаларны төзү һәм (яисә) монтаждау, ремонтлау, реконструкцияләү һәм (яисә) техник яктан яңадан коралландыру урыны;

- **тактиль өслек** - өске катламның фактурасы сизелерлек үзгәрә торган өслек;

- **гомуми файдаланудагы территорияләр** - затларның чикләнмәгән даирәсе тоткарлыксыз файдалана торган территорияләр (шул исәптән гомуми файдаланудагы су объектларының майданнары, урамнары, юллары, яр буйлары, яр бие полюсалары, скверлар, бульварлар);

- **транспорт чарасы** - юллар буйлап кешеләрне, йөкләрне яисә анда урнаштырылган жиһазларны (шул исәптән прицеplарны, ярымприцеplарны һәм транспорт чарасы составында хәрәкәт итү өчен кирәкле башка җайланмаларны) йөртү өчен билгеләнгән җайланма;

- **каты коммуналь калдыклар** - физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук шәхси һәм көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерү максатларында физик затлар тарафыннан торак урыннарда алардан файдалану процессында үз Куллану үзлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге барышында барлыкка килә торган һәм физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган

калдыктарга составы буенча охшаш калдыктар, составы буенча каты коммуналь калдыктарга якин булган эпидемиологик куркынычсыз медицина калдыктары керә;

- **территорияләрне жыештыру** - житештерү һәм куллану калдыктарын, башка чүп-чарны, карны жыюга, махсус билгеләнгән урыннарда чыгаруға бәйлә эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауға юнәлдерелгән башка чаралар;

- **вәкаләтле органнар** - Башкарма комитетның үз компетенциясе чикләрендә Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерүгә оештыруны, координацияләүгә һәм тикшереп торуны гамәлгә ашыручы функциональ һәм территориаль органнар;

- **урна** - чүп жыю өчен хезмәт итүче, күләме 0,2 куб метрдан 0,5 куб метрга кадәр булган махсус савыт (чиләкләр, тартмалар һәм башка шундый савытлардан тыш);

- **фасад** - бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады иң зур күрү зонасына ия, кагыйдә буларак, үзәк һәм/яки башка әһәмияттәге урамнарны кабул итүгә юнәлдерелгән;

- **төзекләндерү элементлары** - декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, төрле жиһазлар һәм бизәкләр, шул исәптән биналар, корылмалар, Корылмалар фасадлары, кече архитектура формалары, стационар булмаган капитал булмаган корылмалар һәм корылмалар, территорияне төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган мәгълүмат щитлары һәм күрсәткечләр.

3 бүлек. Янәшәдәге территорияләрне карап тотуда биналар, төзелешләр, корылмалар, жир кишәрлекләре милекчеләренә һәм (яисә) башка законлы хужаларының (жир кишәрлекләре мондый йортлар чикләрендә төзелмәгән яисә төзелмәгән күпфатирлы йортлардагы урыннар милекчеләреннән һәм (яисә) башка законлы хужаларыннан тыш), шул исәптән финанс ягыннан катнашуы

Статья 3.1.

1. Биналарның, төзелешләренә, корылмаларның, жир кишәрлекләренә милекчеләре һәм (яисә) башка законлы хужалары (жир кишәрлекләре мондый йортлар, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләр чикләрендә төзелмәгән яки төзелгән күпфатирлы йортлардагы урыннарның милекчеләреннән һәм (яисә) башка законлы хужаларыннан тыш) янәшәдәге территорияләрне карап тотуда, шул исәптән финанс өлкәсендә дә катнашалар.

2. Янәшәдәге территорияне карап тоту эшләре үз эченә ала:

- үләнне чаптыру (үлән капламының биеклеге 15 см дан артмаска тиеш);
- чүп жыю;
- язгы-жәйге чорда жәяүлеләр зоналарын себерү;
- жәяүлеләр зоналарын кардан жыештыру, бозлавыкка каршы материаллар (комнан тыш) белән эшкәртү;
- кече архитектура формаларын территорияне төзекләндерү проекты нигезендә йә гамәлдәге колористик чишелеш буенча буяу;
- урналарны һәм чүп жыю урыннарын, муниципаль милектәге урналардан тыш, жыелган саен чүп-чардан чистарту;
- яшелләндерү элементларының эчтәлегә;
- асфальт түшәмәне ремонтлау.

4 бүлек. Территорияләрне төзекләндерүгә, карап тотуны һәм жыештыруны

оештыруга карата гомуми таләпләр

Статья 4.1.

1. Әлмәт шәһәренең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап тотылырга һәм җыештырылырга тиеш.

2. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, пляжлар, башка объектлар биләгән җир кишәрлекләрен карап тотуны һәм җыештыруны вәкаләтле органнар үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыралар.

3. Физик һәм юридик затлар, барлык оештыру-хокукый рәвешләренә карамастан, милек хокукында яисә башка әйбер хокукында (алга таба - җир кишәрлекләре хокукына ия булучылар) үзләренә караган җир кишәрлекләрен вакытында һәм сыйфатлы җыештыруны һәм карап тотуны тәэмин итәргә тиеш. Башка территорияләрне җыештыруны һәм карап тотуны оештыру җирле үзидарә органы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

4. Оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, арендаторлар арасында территорияләрне җыештыру чикләрен билгеләү пропорциональ рәвештә тигез өлешләрдә башкарыла.

5. Бина, корылма милек хокукында яисә башка әйбер йә мәҗбүри хокукта берничә затныкы булган очракта, җыештырылырга тиешле территория күчемсез мөлкәт объектына милек хокукындагы яисә башка хокукның өлешенә пропорциональ рәвештә билгеләнә.

6. Җир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булган очракта, территорияне карап тоту һәм җыештыру чикләре якларның килешүе белән билгеләнә. Килешү булмаганда, җыештырылырга тиешле территория биналарның, корылмаларның барлык милекчеләре яисә башка хужалары (файдаланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә. Физик яисә юридик зат карамагындагы җир кишәрлеге билгеләнгән төрлөптә рәсмиләштерелмәгән очракта, биләгән җир кишәрлегенәң фактта барлыкка килгән чиге буенча территория җыештырылырга тиеш.

7. Шәһәр территориясендә үз эшчәнлегенә гамәлгә ашыручы гражданныр (индивидуаль торак йортларның милекчеләре яисә яллаучылары), юридик затлар һәм шәхси эшмәкәрләр җыю, ташу, файдалану эшчәнлегенә лицензияләре булган махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән шартнамәләр нигезендә каты коммунал калдыкларны, биологик калдыкларны, медицина калдыкларын, эре габаритлы һәм төзелеш чүп-чарларын чыгаруны оештыралар. калдыкларны зарарсызландыру, урнаштыру.

8. Физик затлар, индивидуаль эшкуарлар һәм юридик затлар: милекчеләр, җирдән файдаланучылар, җир кишәрлекләрен һәм территорияләрне арендаучылар булып торалар, ризык әзерләү өчен ачык уттан файдалануга, өлгә җир кишәрлекләрендә һәм территорияләрдә чүп-чар, үләннәр, яфраклар һәм башка калдыклар, материаллар яисә эшләнмәләр яндыруга, шул җир кишәрлекләрендә һәм территорияләрдә кар урнаштыру, шулай ук 1,5 метрдан артык биеклектә кар туплау һәм бораулау мөмкинлеген булдырмакка тиеш.

9. Контейнерларны һәм бункерларны тутыру һәм артык төяү, шулай ук аларга икенчел чимал булган калдыклар, ягулык-майлау материаллары, майланган искермә, авторезина, газ разрядлы һәм люминесцент лампалар ташлау тыела. Күрсәтелгән калдыклар бу максатлар өчен махсус бүлеп бирелгән савытларда һәм биналарда сакланырга һәм калдыкларны җыю, файдалану, транспортлау, зарарсызландыру, урнаштыру эшчәнлегенә лицензияләре булган

махсуслаштырылган предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.

Статья 4.2.

1. Жаваплы затлар территорияләрне, шул исәптән янәшәдәге территорияләрне дә (янәшәдәге территорияләрне жыештыру (төзекләндерү) турындагы шартнамәләр нигезендә) жыештыралар:

- озынлыкка-бина, корылма, койма, төзелеш майданчыгы, сәүдә объектлары һәм башка корылма объектлары, койма, төзелеш майданчыгы, сәүдә объектлары һәм башка объектлар территориясә буйлап;

- киңлектә-тротуар/велоюлга кадәр, алар булмаганда урамның машина йөри торган өлешендәге бордюр полосасына кадәр.

Территориянең периметры буйлап урнашкан зурлыкларын түбәндәгеләр өчен төзиләр:

- капитал булмаган корылмалар, коймалар, остаханәләр, киосклар (лареклар) һәм жир асты жәяүлеләр кичүләре 10 м;

- бүлөп бирелгән кишәрлекләр чикләрендә, шулай ук реклама конструкцияләре тирәсендә реклама конструкцияләре;

- сыек һәм газсыман ягулык белән ягулык салу станцияләре, автомобиль юу постлары, транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү станцияләре (автосервис, шиномонтаж һ. б.), кишетләр, офислар, супермаркетлар, сәүдә йортлары, универсамнар, административ биналар, учреждениеләр, сәүдә-сатып алу базалары, бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән алып тротуарга/велоюлга кадәр, алар булмаганда урамның машина үтә торган өлешендәге бордюр полосасына кадәр, 20 м;

- төзелеш майданчыклары 50 м;

- контейнер майданчыклары (шул исәптән чүп жыю урыннары) 5 м;

- житештерү, сәнәгать базалары һәм башка максатлар өчен һәм башка территорияләр өчен 20 м;

- 20 м автомобиль юллары янында урнашкан бункер майданчыклары;

- гавами-Кадастр картасы нигезендә тышкы периметр буенча койма белән әйләндереп алынган территорияләрнең чикләрен тышкы яктан коймадан 3 метр күләмендә билгеләргә.

2. Жаваплы затлар бурычлы:

- территориядә чүп савытлары булуны тәэмин итәргә, ө канализацияләнмәгән биналарда, корылмаларда һәм корылмаларда - сыек калдыклар өчен жыелмалар (выгреблар) урнаштырырга (санитария таләпләре нигезендә жиһазландырырга);

- контейнерларга һәм контейнер майданчыкларына иреккә керү мөмкинлеген тәэмин итү;

- каты көнкүреш калдыклары, савыт-саба жыю өчен контейнерларны шәһәр территорияләрен пычратмаслык итеп, аларны төзек хәлдә тотуны тәэмин итәргә;

- урналарны, контейнерларны һәм контейнер майданчыкларын, сыек калдыклар өчен жыелмаларны (выгребларны) вакытында чистарту һәм дезинфекцияләүне тәэмин итәргә;

- житештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларны бетерү графигының үтәлешен тикшереп торуны тәэмин итәргә;

- КККны вакытында чыгарырга;

- контейнерларны һәм контейнер майданчыкларын вакытында буярга һәм юарга;

- чүп-чарны, яфракларны, ботакларны, карны һәм бозларны кыру өчен вакытында жыеп алып чыгарга, үләнне 15 см дан артмыйча чабарга;

- территориядә велосипед парковкасы (велопарковкасы) булуны тәмин итергә;
- парковкаларда һәм биналар һәм корылмалар янәшәсендәге башка участкаларда (бина чикләреннән алып урамның машина үтә торган өлешенә кадәр) чокырларга һәм асфальт түшәмәгә капитал ремонт ясарга;
- янәшәдәге территорияләрдә агачларны һәм куакларны агарту һәм санитар кисү;
- пандусларны һәм керү төркемнәренә керә торган башка элементларны буярга.

Статья 4.3.

1. Җаваплы затлар тротуарларны җыештыралар һәм аларны карап тоту һәм җыештыру буенча комплекслы чаралар башкаралар:

1) урамнар һәм машина юллары буенда урнашкан яисә машина йөрү өлешеннән газон белән аерылган һәм подъездлардан турыдан - туры чыгу юллары булмаган торак һәм административ биналар-машина йөрү өлешен җыештыру һәм карап тоту өчен җаваплы затларга йөкләнә;

2) инженерлык корылмаларына һәм баскычларга тоташкан-өлөгә территорияләргә җыештыру өчен беркетелгән җаваплы затларга йөкләнә;

3) машина йөрү өлешеннән һәм машина йөрү юлларыннан газон белән аерылган һәм торак биналар подъездларыннан, ишегалды территорияләреннән, ишегалды һәм башка чыгу юлларыннан, шулай ук йорт биләмәләре территориясендә урнашкан җәяүлеләр юлларыннан турыдан - туры чыгу юллары булган өлөгә йорт биләмәләре идарәсендә булган затларга йөкләнә.

Статья 4.4.

1. Территорияләргә (җир кишәрлекләргә) җыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту эшләрен башкару бурычлары барлык оештыру-хокукий рәвештәгә оешмаларга, шулай ук түбәндәгә тәртиптә индивидуаль торак йортлар урнашкан җир кишәрлекләргә хужаларына (янәшәдәге территорияләргә җыештыру (төзекләндерү) турындагы шартнамә нигезендә янәшәдәге территорияләргә) йөкләнә:

1) күпкатлы торак төзелеше – торак милекчеләргә ширкәтләренә, торак кооперативларына яисә башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативларына һәм торак урыннар милекчеләргә исемнән торак фонды белән идарә итүгә җаваплы оешмаларга йөкләнә. Әгәр күпкатлы торак төзелеше территориясендә торак фонды белән идарә итүгә җаваплы оешмалар берничә идарәче (хезмәт күрсәтүче) оешма булса, карап тоту һәм җыештыру эшләрен оештыру һәр идарәче (хезмәт күрсәтүче) оешманың торак йортларының торак мәйданына пропорциональ рәвештә җаваплы килешүе белән билгеләнә. Идарәче оешмалар күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләргә җыештыруны тәмин итәләр, аңа түбәндәгә элементлар керә: торак йорт астындагы җир кишәрлекләргә, сусаклагычлар, барлык тротуарлар һәм машина юллары, шулай ук өлөгә территориянең социаль әһәмиятле өлешләргә, аларга яшелләндерелгән территорияләргә, автостоянкаларны, хужалык өчен билгеләнгән мәйданчыкларны, ККК туплану урыннарын һәм уен мәйданчыкларын кертәргә мөмкин.

2) индивидуаль торак төзелеше-индивидуаль торак йортлар урнашкан җир кишәрлекләргә хужаларының милекчеләренә һәм (яисә) яллаучыларына йөкләнә;

3) социаль өлкә учреждениеләргә (мәктәпләргә, мәктәпкәчә учреждениеләргә, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләргә) -

бирелгән жир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр, шулай ук учреждение территориясе алдында төп фасад ягыннан урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта) һәм башка яклардан;

4) күпфатирлы торак йортларда төзелгән торак булмаган биналардан файдаланучы затлар янәшәдәге территорияне - биналарның бөтен озынлыгы буенча, киңлегендә - машина йөрү өлешенә бордюрына кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта), идарәче оешма белән шартнамә булмаган очракта жыештыралар. Күпфатирлы торак йортларда төзелгән торак булмаган биналардан файдаланучы берничә зат булганда, торак булмаган биналар арасындагы территорияләрне карап тоту һәм жыештыру эшләрен оештыру якларның килешүе буенча гамәлгә ашырыла;

5) барлык милек формаларындагы сәнәгать предприятиеләре һәм оешмалары - аларга керү юллары, тротуарлар, аларга тоташкан коймалар;

6) төзелеш оешмалары - гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә төзелеш мәйданчыкларының янәшәдәге территорияләре һәм аларга керү юллары;

7) торак йортлар хужалары-бирелгән жир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр (яисә жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта жир кишәрлегенә фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм йорт биләү алдындагы территория урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

8) стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хужалары-объектны урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлеге территориясе һәм урынның тышкы чигеннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта) янәшәдәге территория;

9) базарларның идарәче компанияләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафелар, кибетләр) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр һәм участок чикләреннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр янәшәдәге территорияләр (объект юл буенда урнашкан очракта);

10) биналар, корылмалар милекчеләре-бина, корылма яисә бирелгән жир кишәрлегенә чиге периметры буенча һәм участок чикләреннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр янәшәдәге территория (объект юл буенда урнашкан очракта);

11) автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендә һәм башка жир кишәрлекләрендә урнашкан сыек һәм газсыман ягулыклы автозаправка станцияләре, автомобиль юу постлары, транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү станцияләре (автосервис, шиномонтаж һ. б.) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр һәм участок чикләреннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр янәшәдәге территория;

12) гараж кооперативлары (жәмгыятьләре) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр, кишәрлек чикләреннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр һәм аларга керү юллары;

13) бирелгән жир кишәрлеге һәм аның тирәсендәге территориядә һәм участок чикләреннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта) гражданның коммерциягә карамаган бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре;

14) жирләү урыннары-бирелгән жир кишәрлеге һәм аның тирәсендәге территория чикләрендә кишәрлек чикләре;

15) югарыда күрсәтелгән конструкцияләргә урнаштырылган бүлөп бирелгән участоклар чикләрендә, шулай ук өлгә конструкцияләр тирәсендә

өзелгән һәм очып киткән реклама плакатларына, баннерларга һ. б. кадәр реклама конструкцияләре;

16) бирелгән жир кишәрлеге һәм аның тирәсендәге территориядә, шулай ук әлеге нокталар тирәсендә чүп жыю техникасының алардан яисә чүп жыю техникасыннан чәчелгән һәм очып киткән чүп-чарга кадәр килү һәм тукталу нокталары;

17) чүп жыю бункерлары, автомобиль юллары янында, бирелгән жир кишәрлеге һәм аның тирәсендәге территориядә, шулай ук бункерлар тирәсендә чәчелгән һәм чәчелгән чүп-чарга кадәр урнашкан майданчыклар;

18) гомуми файдалану территорияләренә-вәкаләтле органнарга;

19) физик һәм юридик затлар муниципаль берәмлек территориясендә таралуны булдырмау максатларында үзләренең милек хокукында яисә башка хокукларда булган жир кишәрлекләрендә (шул исәптән коймалар һәм биналарның һәм корылмаларның фасадлары буйлап) Сосновский балтырганы, корыч яфраклы өрәңге һәм үсентеләрдән үсеп чыккан яшь агачлар үсүенә юл куймаска тиеш.

Статья 4.5.

1. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын, тротуарларны карап тоту һәм жыештыру әлеге төр эшләренә башкаруга муниципаль контрактлар төзегән оешмалар тарафыннан тәмин итүченә (подрядчыны, башкаручыны) билгеләү нәтижеләре буенча гамәлгә ашырыла.

2. Автомобиль юлларының юл буенда яисә аларга турыдан-туры якин урында урнашкан сервис объектлары (кибетләр, кафелар, кунакханәләр, АЗСлар, СТО, ял майданчыклары һ.б.) өчен бүленгән территорияләргә карап тоту һәм жыештыру мондый объектларның хужасы (милекчесе) юлның машина йөрү өлешенә кадәр гамәлгә ашыра.

Статья 4.6.

1. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлегенә милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-әлеге эшләргә башкаруга вәкаләтле орган яисә тәмин итүченә (подрядчыны, башкаручыны) билгеләү нәтижеләре буенча муниципаль контракт төзелгән оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-әлеге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә-күпфатирлы йортлардагы торак урыннар милекчеләре яисә, фактта төзекләндерү элементлары булган ишегалды территориясен дә кертеп, идарәче оешмалар (балалар һәм башка майданчыклар, рекреацион әһәмияттәге зоналар, транспорт чараларын саклау һәм кую урыннары);

5) жир өсте коммуникацияләренә, шул исәптән электр челтәрләренә, яктырту челтәрләренә, радиолинияләренә саклау зоналарында - күрсәтелгән коммуникацияләр хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренә саклау зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләренә хужалары.

Статья 4.7.

1. Урамнардан һәм юллардан жир асты суларын һәм жир өсте суларын ағызу өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын жыештыру һәм чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

2. Яшел үсентеләрне сүтүгә рөхсәтсез сүтү, күчереп утырту, кисү һәм зарарлау, шулай ук бирелгән рөхсәтнең шартларын һәм срокларын үтәмәү яшел үсентеләрне рөхсәтсез сүтү дип таныла. Санкцияләnmәгән жимерү өчен гаеплеләр җаваплылыкка тартыла һәм зыянны исәпләүнең гамәлдәге методикалары нигезендә исәпләнгән зыян түләтелә.

3. Үлән капламының биекlege 15 см дан артмаска тиеш.

Статья 4.8.

1. Жәмәгать бәдрәфләрeн урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитария кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә билгеләнә. Бәдрәфләрнең санитар һәм техник торышы өчен җаваплылыкны аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәтә торган махсуслаштырылган оешмалар йөртә.

Статья 4.9.

1. Төзекләндерү, жыештыру һәм карап тоту эшләрeн башкару ешлыгы, объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып, заказ бирүче тарафыннан билгеләнә.

Статья 4.10.

1. Вәкаләтле органнар Әлмәт шәһәре территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне билгеләнгән вәкаләтләр циклләрeндә карап тоту һәм жыештыру эшләрeнeң үтәлешен тикшереп торалар.

5 бүлек. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрeн карап тоту буенча гомуми таләпләр

Статья 5.1.

1. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрeн карап тотуны аларның милекчеләре яисә башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә йә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итү юлы белән гамәлгә ашыралар.

2. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрeн карап тотуны карап тоту үз эченә ала:

1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;
2) жир кишәрлеген жыю, печән чабу һәм санитария-гигиена чистарту;
3) граждaннар, оешмалар һәм индивидуаль эшкуарлар эшчәнлеге нәтижәсeндә барлыкка килә торган житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм алып китү;

4) жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын тоту һәм карау;

5) керү узелларының козырекларын вакытында кардан, боздан һәм боз сөякләрeннән чистартырга, көрнизләрдән, балконнардан һәм лоджияләрдән бозларны, карны һәм боз сөякләрeн, агач ябалдашларының ботакларын зарарланудан саклау чараларын тәэмин итеп, алып ташларга;

6) торак фонды белән идарә итүче биналар хужалары (арендаторлары)

һәм идарәче оешмалар тарафыннан кышкы вакытта керү узелларының түбәләрен һәм козырекларын кардан, боздан, боз сөякләреннән, шулай ук кар түбәләре барлыкка килүгә, туплануга карап вакытында чистарту оештырылырга тиеш;

7) тышкы суүткәргечле түбәләрен, 30 см дан артыграк калынлыктагы кар катламы хасил булмасын өчен, вакыт-вакыт кардан чистартырга, ә жылынган вакытта карны азрак калынлыкта түгәргә кирәк;

8) жәяүлеләр зоналарына чыга торган биналарның түбәләрен кардан, боздан һәм боз сөякләреннән, алар барлыкка килгән саен, билгеләнгән нормалар нигезендә куркыныч участокларны алдан әйләндереп алып, чистартырга;

9) барлык төр түбәләрдә, керү төеннәренәң балконнарын һәм козырекларын да кертәп, кар түбәләре барлыкка килүгә юл куймаска;

10) биналарның түбәләрен һәм керү төеннәренәң козырекларын, тәрәзә уемнарын кардан, боздан һәм боз сөякләреннән чистартып, аларны тәүлекнең якты вакытында гына тротуарларга агызырга. Калган түбәләрдән, шулай ук яссы түбәләрдән кар эчке ишегалды территорияләренә агызылырга тиеш. Карны агызыр алдыннан кешеләрнең иминлеген тәмин итә торган сак чаралары үткәргә кирәк. Гомуми файдаланудагы юлларга жыелган һәм юлның прилотка яны өлешенә урнаштырылган бина түбәләреннән ыргытылган кар, боз һәм боз кисәкләре машина юлын жыештыручы зат белән төзелгән шартнамә нигезендә кар чыгару белән бер үк вакытта чыгарыла;

11) ишек төеннәренәң түбәсеннән һәм козырекларыннан кар төшкәндә агачлар, куаклар, урам электр яктырту линияләренәң, сузгычларның, реклама конструкцияләренәң, светофор объектларының, юл билгеләренәң, элемент линияләренәң, вывескаларның тулы сакланышын тәмин итә торган чаралар күрелергә тиеш.

12) биналардан һәм корылмалардан аларның периметры буенча өске суны агуны тәмин итү өчен ышанычлы гидроизоляцияле читкә кую жайланмасы башкарылырга тиеш.

6 бүлек. Биналарның, корылма фасадларының, керү төркемнәренәң, түбәләренәң һәм йорт билгеләренәң тышкы кыяфәтенә һәм эчтәлегенә гомуми таләпләр

Статья 6.1.

1. Биналарның, корылмаларның фасадлары өчен төп шарт булып архитектура-сәнгать образының, материалларның һәм төсләрнең стиль бердәмлеге тора.

2. Фасадның локаль участкалары, детальләр, элементлар һәм өстәмә жиһазлар комплекслы карар нигезендә урнаштырылырга тиеш. Коммерция билгеләнешендәге биналарда керү төркемнәре өчен ишекләр яктылык үтә күренмәле булырга тиеш, ишек яссылыгының 60% тан 90% ка кадәр пыялалы металл профильдә булырга тиеш.

3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары тышкы мәгълүмат чарасының расланган паспорты нигезендә урнаштырылырга тиеш.

Статья 6.2.

1. Төсләр чишелеше фасадның характеристикаларына һәм стиль чишелешенә, объектның функциональ билгеләнешенә, әйләнә-тирә мохиткә туры килергә тиеш.

2. Урамнан күренгән йортларның ян-як фасадлары (Ян фасадлары),

аркалы юлларның стеналары һәм түшәмәләре, фасадның төсле чишелеше паспорты нигезендә, тулысынча төп фасад төсенә буяла.

Статья 6.3.

1. Биналарның, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешенә, декоратив бизәкләргә һәм инженерлык элементларына күзгә күренеп зыян килмәскә тиеш һәм тиешле эстетик халәттә торырга тиеш.

2. Биналарның, корылмаларның фасадларын ликвидацияләүгә яисә аерым детальләрне үзгәртүгә бәйле рәвештә үзгәртү норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителә.

3. Бина фасадының төсләр гаммасы бина фасадларының төсләр чишелеше паспорты нигезендә билгеләнә һәм билгеләнгән тәртиптә килештерелә. Бинаны, корылманы эксплуатацияләгәндә яисә төзекләндергәндә төсне килештермичә үзгәртү рөхсәт ителми.

4. Бер бина кысаларындагы фасадлар бердәм төсле чишелешкә ия булырга тиеш.

5. Вандализм граффити буяганда яки фасадны фрагментар ремонтлаганда фасадның булган төсеннән аерылып торган төсне кулланып «ямаулар» ясарга ярамый.

Әгәр бу карар бинаның башлангыч архитектур нияте белән бәйле булса (фрагментларны аерып күрсәткәндә яки дивар яссылыгын горизонталь буенча бүлгәндә), бинаның фасады (Ике яки өч) бердәм гамманы бизәүдә берничә төсне куллану рөхсәт ителә.

6. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан биналарның фасадларын бизәү мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге законнар һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналары проекты нигезендә мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештереп гамәлгә ашырыла һәм биналар архитектурасы стилендә, шул исәптән, урамнар төзүнең гомуми стилендә башкарыла.

Статья 6.4.

1. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту үз эченә ала:

1) фасадларның конструктив элементларын, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларын, балконнар һәм лоджияләр коймаларын, кәрнизләрне, баскычларны һәм аерым баскычларны, төшү һәм баскычлар коймаларын, витриналарны, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны үз вакытында ремонтлауга һәм торгызуга һәм аларның буявына булышлык күрсәтү;

2) су агызгычларның, су агызу торбаларының һәм сливаларның төзек хәлдә булуын һәм тотылуын тәэмин итү;

3) жөйләрне, ярыкларны һәм тишекләрне герметизацияләү, төзәтү һәм чигү;

4) цоколь тәрәзәләренең һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту;

5) фасадта урнаштырылган электр яктыртуны төзек хәлдә тоту һәм караңгы төшкәч аны кабызу;

6) фасадларның торышына һәм эксплуатация шартларына карап, аларның өслеген вакытында чистарту һәм юу;

7) тәрәзәләрен һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;

8) язулардан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка

мәғлүмати-басма продукциядән, шулай ук төшерелгән граффитилардан чистарту.

2. Фасадларның конструктив элементлары һәм бизәлеше аларның нормаль тузган саен яисә кинәт зарарлану (аварияләр, стихияле бәла-казалар, янгын һ.б.) шартлары килеп чыкканда өлгә хәлләр гамәлдән чыккан көннән алып ике ай эчендә торгызылырга тиеш.

Статья 6.5.

Биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның фасад элементлары составына түбәндәгеләр керә:

- 1) приямкалар, подвал бүлмәләренә керү урыннары һәм чүп-чар камералары;
- 2) керү төркемнәре (баскычлар, мәйданчыклар, култыксалар, керү урынындагы козыреклар, киртәләр, стеналар, ишекләр һ. б.);
- 3) цоколь һәм отмостка;
- 4) стеналар яссылыгы;
- 5) фасадларның чыгып торган элементлары (балконнар, лоджияләр, эркерлар, кәрнизләр һ. б.);
- 6) түбәләр, вентиляция һәм төтен торбаларын, киртәләргә, түбәгә чыгу урыннарын һ. б. кертә;
- 7) архитектура детальләре һәм тышлау;
- 8) бүрәнкәләргә дә кертә, су агызу торбалары;
- 9) парапет һәм тәрәзә киртәләргә, рәшәткәләр;
- 10) тәрәзәләргә, балконнарны, пояскаларны, цоколь чыгынтыларын, асылмаларны һ. б. ш. металлдан бизәү;
- 11) асылмалы металл конструкцияләр (флаг тоткычлар, анкерлар, янгын баскычлары, вентиляция жиһазлары һ. б.);
- 12) панельләр һәм блоклар арасында горизонталь һәм Вертикаль жәйләр (эре панельгә һәм эре блоклар биналарның фасадлары);
- 13) пыялалар, рамнар, балкон ишекләргә;
- 14) биналар янындагы стационар киртәләр.

Статья 6.6.

1. Биналарның, корылмаларның милекчеләргә, башка хокук ияләргә һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка затлар бурычлы:

1) кирәк булган саен, әмма елга бер тапкырдан да сирәгрәк түгел, яз көне, махсус техника һәм методика буенча юу кулланып, фасадларны чистартырга һәм юарга;

2) кирәк булган саен, әмма елга ике тапкырдан да сирәгрәк түгел, яз һәм көз айларында, кагыйдә буларак, химик чаралар белән тәрәзә пыялаларының эчкә һәм тышкы өсләгән, балкон һәм лоджия ишекләргә, подъездлардагы керү ишекләргә чистартырга һәм юарга;

3) фасадның факттагы торышын исәпкә алып, штукатурканың зарарланган участкаларын һәм фасадны тышлауны 5-6 ел аралыгында торгызырга;

4) фасадның аерым элементларына (цокольләргә, баскыч төпләргә, баскычларга, приямкаларга, керү ишекләргә, капкаларга, цоколь тәрәзәләргә, балконнарга һәм лоджияләргә, су агызу торбаларына, тәрәзә төбәндәгә су агызу урыннарына, линиягә ачык урыннарга һәм башка конструктив элементларга) ярдәм күрсәтә, кимендә өч елга бер тапкыр ремонт ясарга;

5) фасадларның чыгып торган конструкцияләргә жимерелү куркынычы янаган очракта саклау-кисәтү чараларын (киртәләр, челтәрләр урнаштыру, элементның жимерелә торган өлешен демонтажлау һ.б.) башкарырга.

Статья 6.7.

1. Фасадларны файдаланганда рөхсәт ителми:

1) биналарның һәм корылмаларның фасад стеналары өслегенең зарарлануы (пычрануы): су агып китү, буяуларның кабаруы, ярыклар, штукатурканың кабарып китүе, кирпич кирпичнең зарарлануы, тимер-бетон конструкцияләрнең саклагыч катламының ярылып китүе һ. б.;

2) биналарның һәм корылмаларның архитектура һәм сәнгать-скульптура детальләренең зарарлануы (алар проект документациясендә каралган очракларда булмау);

3) панельара тоташуларны герметизацияләүне бозу;

4) штукатурканың, фасадларның, биналарның яисә корылмаларның цоколь өлешенең буяу катламының зарарлануы (катламы китүе, пычрануы), шул исәптән тәрәзә, Керү приямкалары конструкциясенең төзек булмавы;

5) биналар һәм корылмалар фасадларының: балконнарның, лоджияләрнең, эркерларның, тамбурларның, кәрнизләрнең, козырекларның чыгып торган элементларына зыян килү (пычрану).;

6) балконнарның, лоджияләрнең, парапетларның, түбәләрнең киртәләрен җимерү (булмау, пычрану);

7) фасадны һәм аның элементларын әлеге бина, корылма өчен билгеләнгән материаллардан төсә буенча аерылып торган материаллар белән бизәү һәм буяу проект паспорты белән;

8) урам, тыкрык, мәйдан исеме, бина, корылма номеры, корпус яисә корылма номеры күрсәткечләрен вәкаләтле орган белән килештермичә урнаштыру һәм алардан файдалану;

9) бинаның, флаглар, флагштоklar тотучылар корылмасының фасадында һәм (яисә) түбәсендә вәкаләтле орган белән килештерелгән проект булмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

10) бинаның, корылманың фасадында һәм (яисә) түбәсендә тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын вәкаләтле орган белән килештерелгән дизайн-проекттан башка урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

11) яңа архитектура детальләрен алып ташлау, алмаштыру яисә урнаштыру, яңа уемнарны урнаштыру яисә гамәлдәгеләрен ясау, тәрәзәләрнең формасын үзгәртү, яңа балконнарны һәм лоджияләрне, эркерларны яңадан җиһазлау яисә урнаштыру, билгеләнгән тәртиптә килештермичә һәм рөхсәт алмыйча балконнар арасында пространство төзү;

12) җимерелгән яки зыян күргән архитектура детальләрен торгызганчы фасадларның буявы;

13) фасадларның өлешчә буявы (биналарның беренче катларының тулы буявы искәrmә булып тора);

14) фасадлар, шул исәптән тәрәзәләр һәм витриналар, ишекләр, балконнар һәм лоджияләр төзелеше һәм җиһазларының төсләр чишелешен, рәсемен, тышлыкларының һәм башка элементларының калынлыгын фасадның гомуми архитектура чишелешенә туры килми торган ирекле үзгәртү;

15) гамәлдәге козырекларны һәм навесларны биналарның һәм корылмаларның фасадларына аларның декоратив чишелешен һәм тышкы кыяфәтен боза торган өстәмә элементлар һәм җайланмалар белән җиһазлау;

16) гомуми файдалану территорияләреннән чыга торган һәм карала торган фасадлары булган биналарда һәм корылмаларда тонык металл полотнолар урнаштыру, фасадның архитектур чишелешенә, фасадтагы башка керү юлларының характерына һәм төсләренә туры килми торган ишек тутыруларын урнаштыру;

17) фасад яссылыгына карата уемда ишек блогының урнашуын күчерү һәм аны үзгәртү;

18) тәрәзә һәм ишек тартмасы белән уем арасындагы жөйләрнең фасадның тышкы күренешен начарайта торган сыйфатсыз чишелеше;

19) үтә күренмәлелекне ирекле үзгәртү, пыяла өслеген декоратив пленкалар белән каплау һәм буяу, пыяла блоklar белән алмаштыру;

20) балконнарға, лоджияләргә тиешле рәхсәтсез нинди дә булса үзгәрешләр кертү, балконнарның тышкы ягына, лоджияләргә һәм урамга чыга торган биналарның төп фасадларының тәрәзәләренә келәмнәр, кием-салым, эчке киемнәр элү, шулай ук аларны төрлө көнкүреш әйберләре белән тутыру;

21) тышкы кондиционерларны һәм антенналарны архитектура детальләренә, декор элементларына, кыйммәтле архитектура бизәлеше булган өслекләргә урнаштыру, шулай ук архитектура өслекләренә зарарлануына китерә торган беркетү;

22) фасадның гамәлдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркемә элементлары, керү төркемнәрен урнаштырганда яңа бизәк һәм реклама белән ябарга;

23) биналарны, корылмаларны үз белдәге белән (законсыз рәвештә) стөналарга тышкы реклама чараларын һәм мәгълүмати конструкцияләрен беркетү;

24) афишалар, белдерүләр, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукция элү һәм ябыштыру, шулай ук биналар, корылмалар фасадларына граффити төшерү.

Статья 6.8.

1. Антенналарны урнаштыру рәхсәт ителми:

1) төп фасадларда;

2) гомумшөһәр әһәмиятендәге урамнарға юнәлдерелгән фасадларда;

3) урамнан күренеп торган түбәдә, ишегалды фасадларында һәм брендмауэрларда;

4) биналарның түбәләрендә, биналарның һәм корылмаларның силуэт түбәләрендә (манараларда, гөмбәзләрдә), парпетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында;

5) фасадның почмак өлешендә;

6) балконнар, лоджияләр киртәләрендә.

Статья 6.9.

1. Тышкы күзәтү видеокамералары лапаслар, козыреклар, балконнар, эркерлар астында, архитектура детальләреннән, декордан, кыйммәтле бизәк элементларыннан азат фасад участокларында урнаштырыла. Тышкы күзәтү видеокамераларын колонналарда, фронтонарда, кәрнизләрдә, пилястраларда, порталларда, козырекларда, балкон цокольләрендә урнаштыру рәхсәт ителми.

Статья 6.10.

1. РФнең гамәлдәге законнары нигезендә рәхсәт ителә:

1) подъездларга кергәндә вәкаләтле орган белән килештерелгән мәгълүмат стөндларын урнаштыру;

2) биналарда тышкы кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру.

2. Кондиционерлау һәм вентиляция системаларының тышкы блоklarын урнаштыру рәхсәт ителми:

- урамнарға караган фасад өслегендә;

- жәяүлелер тротуарлары өстендө жир өстеннән 3 метрдан да кимрәк биеклектә;

- фасад яссылыгына чыгып торган һәм (яисә) маскировкалау киртәләрен кулланмаган тәрәзә һәм ишек уемнарында.

Калган барлык очрактарда кондиционерның тышкы блогын тәрәзә уемы габаритларында фасад төсенә маскировкалаучы декоратив кәрзин эчендә урнаштыру рәхсәт ителә.

3. Кондиционер системаларының тышкы блокларын һәм антенналарны («тәлинкәләрен») шәһәрнең гомумшәһәр һәм район әһәмиятендәге магистраль урамнары буенда урнашкан биналарда урнаштыру биналар, корылмалар, биналар милекчеләренәң мәжбүри ризалыгы булганда рәхсәт ителә:

- биналарның һәм (яисә) корылмаларның түбәләрендә (эчке һава үткәргеч каналлары булган түбә кондиционерлары);

- тәрәзә һәм ишек уемнарының өске өлешендә, подвал катындагы тәрәзәләрдә фасад яссылыгынан чыкмыйча, маскировкалау киртәләре (рәшәткәләр, жалюзилар) кулланып;

- ишегалды фасадларында, брандмауэрларда-тәртипле рәвештә, фасадтагы күчәрләрнең бердәм системасына бәйләп;

- лоджияләрдә, куышларда-сизелми торган урыннарда;

- аркалы уемда жир өстеннән кимендә 3,0 м биеклектә.

4. Кондиционерлау һәм вентиляцияләү системаларын тышкы блоктан башка, дивардагы 0,15 м га кадәр диаметрлы койма рәшәткәсә белән капланган тишек аша һава керту рәхсәт ителә.

Статья 6.11.

Иңкү түбәләрдән су агызу торбалары аша су агызуны оештырганда:

- бина диварларына торбалар урнаштырганда фасадларның пластикасын бозмаса, тоташтыргыч тоташмаларның герметиклыгын һәм су агымының исәпләнгән күләмнәреннән чыгып таләп ителә торган үткөрү сәләтен тәмин итәргә;

- торбаның чыгару тишегеннән суның ирекле төшү биеклегә 200 мм дан артмаса тиеш;

- торбадан су төп жәяүлеләр коммуникацияләренә агып төшкән урыннарда су агызу лотоклары юнәлешендә кимендә 5 промилле авышлыклы каты өслек булуны яисә лотокларны өслектә (ябык яисә рәшәткәләр белән ябык) урнаштыруны күздә тотарга;

- торбадан газонга су агып торган урыннарда яисә башка төрле йомшак өслекләрдә дренаж ясау.

Статья 6.12.

Балкон киртәләре, лоджия киртәләре, шулай ук аларның пыялалары бер бина кысаларында бердәм булырга тиеш. Пыяланы яисә киртәне яңаларына алыштыру бары тик шундый ук төсләр һәм бизәкләү материалын сайлап алган очракта гына рәхсәт ителә, тәрәзәләренәң жәелмәсә һәм габаритлары сакланып кала. Фасадка капитал ремонт ясаганда, шулай ук бина кысаларында балконнар һәм лоджияләр өчен бердәм вариант сайларга кирәк. Балконнарны үз белдегәң белән пыяла белән каплау тыела.

7 бүлек. Керү төркемнәрен карап тоту

Статья 7.1.

1. Биналарның, корылмаларның керү урыннарында тышкы яктырту

системасы, су агызгыч лапас (козырек), өслекләрне тоташтыру элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидларны һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен йөртү өчен җайланмалар һәм җайланмалар (пандуслар, күтөрү платформалары, култыкшалар) урнаштырырга кирәк.

2. Керү төркемнәрен проекттаганда, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә рөхсәт ителми:

1) фасадның гомумдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, яңа бизәкләү һәм реклама белән ябу;

2) подвалга һәм цоколь этажда, идән дәрәжәсе җир дәрәжәсеннән 1,2 м дан югарырак урнашкан бүлмәләргә гомуми файдалану территориясенә чыга торган фасадларда керүләр төзү;

3) җәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулый торган терәк элементлар (колонналар, терәкләр һ. б.) төзү;

4) бинаның бөтен фасадының комплекслы чишелешен исәпкә алып, проект документациясен эшләмичә ике һәм аннан да күбрәк керү юлларын (булганнарын исәпкә алып) төзү;

5) тротуар зонасында җиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, болдырлар, яшелләндерү) керү төркеме элементларын янәшәдәге тротуарга тротуарның минималь норматив киңлегә булган урам-юл челтәре тротуарлары зонасында 0,5 м дан артыграк урнаштыру;

6) җиңел конструкцияләрдән керү төркемнәрен Кызыл сызыклардан читтә 1,5 м дан артыграк урнаштыру;

7) керү төркемнәрен күпфатирлы йорттагы урыннар милекчеләренең ризалыгын алмыйча күпфатирлы йортта урнаштыру;

8) торак урын милекчесенең ризалыгын алмыйча керү төркемнәрен урнаштыру өчен балконнан файдалану;

9) күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган урыннарның керү төркемнәрен вәкаләтле орган белән килештермичә ирәкле урнаштыру;

10) бер бина кысаларында фасад фрагментларын кисәкләп бизәү. Беренче катлардагы коммерция бүлмәләренең керү төркемнәрен бизәгәндә төрле бизәк материаллары һәм төсләр кулланыла.

Статья 7.2.

1. Керүләрнең фасадта урнашуы, аларның габаритлары, төзөлешенең характеры һәм тышкы күренеше фасадның архитектур чишелешенә, симметриянең горизонталь һәм Вертикаль күчәрләре системасына, ритмга, биналарның һәм (яисә) корылмаларның күләм - киңлек чишелешенә, эскиз проектына туры килергә тиеш.

2. Өстәмә керүләрне урнаштыру мөмкинлегә проект документациясә, архитектура чишелешен, биналарның планировкасын, булган керүләрнең урнашуын исәпкә алып, фасадның гомуми композициясә нигезендә, шулай ук әлеге фасадның архитектур чишелешенә зыян китермичә, керүләрнең иң чик тыгызлыгын исәпкә алып билгеләнә.

3. Подвал катындагы бүлмәләргә керү юллары бөтен фасад эчендә бердәм чишелешкә ия булырга, беренче катка керү юллары белән килештереп урнашырга, фасадның архитектура композициясә бозмаска, җәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәтенә комачауламаска тиеш.

4. Керү төркемнәрендә каты өслек һәм яшелләндерүнең төрле алымнары булган майданчыклар булырга тиеш. Керү урыннарындагы майданчыкларны оештыру участок территориясә чикләрендә дә, шәһәрнең керү төркемнәренә якин җәмәгать территорияләрендә дә каралырга тиеш.

5. Тәрәзә һәм витриналарны төзү һәм җиһазлау фасадның архитектур

чишелешенә туры килергә һәм техник регламентлар, милли стандартлар һәм кагыйдәләр гөмбәзләре таләпләрен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

6. Витриналарны киртәләү уемның аскы чиге жир өсте биеклегеннән 0,8 м дан кимрәк булганда рөхсәт ителә. Витрина киртәсенә биекlege тротуар өслегеннән 1,0 м дан артмаска тиеш, фасад өслегеннән ераклыгы 0,5 м дан артмаска тиеш (капкак булмаганда).

7. Витрина киртәләре бердәм характерда булырга һәм фасадның архитектур карарына туры килергә тиеш. Витриналарның чукрак киртәләрен урнаштыру рөхсәт ителми.

8. Торак урыннарның тәрәзәләре астына козыреклар һәм лапаслар кую торак урыннарның милекчеләре белән килештерелергә тиеш. Бер бина кысаларында барлык козыреклар да бертөрле тышкы кыяфәттә булырга тиеш: геометрия, габаритлар һәм башкару материаллары. һәр керү төркеме өчен күршесеннән үзгә козырек кую тыела. Бер фасад кысаларындагы козыреклар бер үк биеклектә урнаштырылырга тиеш.

8 бүлек. Түбәне карап тоту

Статья 8.1.

1. Биналарның, корылмаларның түбәләре, су агызу системасы элементлары, төтен чыгару һәм вентиляция системаларының башлыклары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында йортларда яшәүчеләр һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмака тиеш.

2. Кышкы вакытта бина һәм корылма хужалары (арендаторлары) түбәләрен кардан, боздан һәм боз сөякләреннән вакытында чистартуны оештырырга тиеш.

3. Тышкы суүткәргечле иңкү түбәләренә түбәләрен, 30 см дан артык калыңлыктагы кар катламы барлыкка килмәсен өчен, вакыт-вакыт кардан чистартырга кирәк. түбәләрен чистарту участокларны киртәләп һәм барлык кирәкле саклык чараларын күреп, бары тик тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш.

4. Калган түбәләрдән, шулай ук яссы түбәләрдән кар эчке ишегалды территорияләренә агызылырга тиеш.

5. Түбәләрдән жәяүлеләр юлына ташланган кар һәм боз кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

6. Түбәләрдән кар агызганда агачларның, куакларның, урамнарны электр белән яктырту һава линияләренең, сузгычларның, мәгълүмат урнаштыру чараларының, светофор объектларының, юл билгеләренең, элемтә линияләренең һәм башка объектларның тулысынча саклануын тәэмин итә торган чаралар күрелергә тиеш.

7. Биналарның, корылмаларның түбәләренә түбәне эксплуатацияләү өчен билгеләнгән әйберләренә (көрәкләр, кыстыргычлар, ломнар), төзелеш материалларын, ремонт калдыкларын, кулланылмый торган механизмнарны һәм башка әйберләренә жыю рөхсәт ителми.

Статья 8.2.

1. Биналарның, корылмаларның түбәләрендә су агып торган суның жәяүлеләр һәм жәяүлеләр зоналарына турыдан-туры элөгүенә юл куймаслык су агызгыч булырга тиеш. Улаклар, чокырлар, су агызгычлар өзелмәскә һәм жыела

торган күләмдә су үткәрү өчен исәпләнгән булырга тиеш. Жәяүлеләр зонасы булган биналар ягына чыга торган су агымнары жәяүлеләр юлларыннан читкә чыгарылырга тиеш.

Статья 8.3.

1.Рөхсәт ителми:

- 1) биналар һәм корылмалар түбеләрендә кар массасы һәм боз савытлары туплану;
- 2) бина түбеләреннән боз, кар һәм чүп-чарны су агызу торбалары чокырларына агызу.

9 бүлек. Йорт билгеләренең һәм истәлек (мемориаль) такталарның эчтәлегә.

Статья 9.1.

1. Биналар, корылмалар йорт билгеләре белән җиһазланган булырга тиеш.

2. Әлмәт шәһәре Башкарма комитетының 2018 елның 13 июлендәге 53 номерлы карары белән расланган Техник регламентка 1 нче кушымтаның типовой үрнәкләре исемлегенә нигезендә Әлмәт шәһәрендәге биналарда, корылмаларда һәм корылмаларда урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләрен урнаштыруның һәм карап тотуның техник регламентына нигезләнеп биналар, корылмалар унификацияләнган (формасы, күләме, төсе чишелеше, шрифт язуы) адреслау билгеләре (аншлаглар һәм номер тамгалары) белән, торак йортлар - подъезд һәм фатирлар номерлары күрсәткечләре белән җиһазландырылган булырга тиеш.

Статья 9.2.

1. Аншлаглар Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә бер үк зурлыктагы шрифт белән башкарыла.

2. Аншлагларны урнаштыруга карата гомуми таләпләр булып:

1) Әлмәт шәһәре Башкарма комитетының 2018 елның 13 июлендәге 53 номерлы карары белән расланган Әлмәт шәһәрендәге биналарда, төзелешләрдә һәм корылмаларда урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләрен урнаштыруның һәм карап тотуның техник регламенты нигезендә урнаштыру урыннарын унификацияләү, урнаштыруның бердәм кагыйдәләрен үтәү;

2) жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте шартларын, кабул итү дистанцияләрен, биналарның архитектурасын, яктыртылганлыгын, яшел үсентеләрне исәпкә алып яхшы күрү мөмкинлеген.

Статья 9.3.

1. Аншлагларны урнаштыру түбәндәге таләпләргә җавап бирергә тиеш:

- 1) җир өслегеннән биеклегенә - 2,5-3,5 м (заманча төзелгән районнарда-5 м га кадәр);
- 2) чыгып торган архитектура детальләреннән азат булган фасад участогында урнаштыру;
- 3) стенканы вертикаль күчәргә, фасадның архитектура әгъзаларына бәйләү;
- 4) күрше фасадларда билгеләр урнаштыруның бердәм вертикаль тамгасы;
- 5) тышкы каплаучы объектларның (агачларның, корылмаларның) булмавы.

2. Номер билгеләре урнаштырылырга тиеш:
 - 1) төп фасадта-фасадның уң ягындагы простенкада;
 - 2) транспорт хәрәкәте бер яклы булган урамнарда-фасадның транспорт хәрәкәте юнәлеше буенча якин ягында;
 - 3) төп керү урынында-уң яктан яисә уем өстендә;
 - 4) ишегалды фасадларында-квартал эчендәге юл ягыннан стенада;
 - 5) сәнәгать предприятиеләре коймаларында һәм корпусларында-төп керү урыныннан, керү урыныннан уң якта;
 - 6) фасадның почмак участогындагы стенкада Урам чаты янында;
 - 7) номер билгесе янына урнаштырганда-бердәм вертикаль күчәргә;
 - 8) номер билгесе өстендә.
3. Подъездларның һәм фатирларның номерлары күрсәткечләре ишек уемы өстендә яки ишек уемын тутыру импостында (горизонталь табличка) яки ишек уемыннан уң якта 2,0-2,5 м биеклектә урнаштырыла (вертикаль күрсәткеч).
4. Аншлагллар һәм номер билгеләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлаглларның һәм номер билгеләренәң чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы.

Статья 9.4.

1. Флаштокларны билгеләнгән тәртиптә расланган проект буенча йортның фасадына куярга кирәк.
2. Янгын гидрантларының урнашу күрсәткечләрен, полигонометрик билгеләрне, геодезия билгеләренәң урнашу күрсәткечләрен биналар, камералар, магистральләр һәм суүткәргеч һәм канализация челтәрләре коеларының цокольләренә урнаштырырга кирәк.

Статья 9.5.

1. Йорт һәм номер билгеләренәң, аншлаглларның, янгын гидрантларының урнашу күрсәткечләренәң, полигонометрик билгеләрнең, геодезия билгеләренәң урнашу күрсәткечләренәң сакланышы һәм төзеклеге өчен аларны билгеләгән оешмалар җаваплы.

Статья 9.6.

1. Рәхсәт ителми:
 - 1) чыгып торган элмә такталарны, консольләрен, шулай ук күрүне кыенлаштыра торган объектларны номер билгесе янында урнаштыру;
 - 2) номер билгеләрен һәм күрсәткечләренәң фасадның чыгып торган элементлары янында яисә фасадның тирәнәйтелгән участкаларында, декор элементларында, кәрнизләрдә, капкаларда урнаштыру;
 - 3) аншлаглларны билгеләнгән урыннан иреккә күчерү.

Статья 9.7.

1. Мемориаль такта - фән һәм техника, мәдәният, сәнгать һәм мәгариф үсешенә, гражданның сәламәтлеген, гомерен һәм хокукларын саклауга, Ватан алдындагы сугышчан батырлыклары һәм башка казанышлары өчен, шәһәр (район), Татарстан Республикасы һәм Россия Федерациясе тормышындагы истәлекле тарихи вакыйгалар һәм даталар өчен зур өлеш керткән күренекле шәхесләр истәлеген мәңгеләштерү өчен билгеләнгән тарих һәйкәле булмаган истәлекле билге булган монументаль сәнгать формаларының берсе (сәнгать әһәмиятенә ия булучылардан һәм монументаль сәнгать объектларына керүчеләрдән тыш)

Мемориаль такта гражданнар хөрмөтенә торак һәм торак булмаган йортларда урнаштырыла:

- эшчәнлекнең төрле тармакларын үстерүгә зур өлеш керткән һәм дәүләт бүләкләре булган;

- шәһәр (район), Татарстан Республикасы һәм Россия Федерациясе хакына батырларча яисә башка күренекле гамәлләр кылган кешеләр.

2. Мемориальные доски устанавливаются на фасадах зданий, сооружений, иногда в интерьерах помещений и памятных местах, где происходили важнейшие исторические события, проживали или работали выдающиеся личности, а также в случаях наименования улиц в честь выдающихся граждан или исторических событий и дат.

3. Мемориаль такталар биналарның, корылмаларның фасадларына, кайвакыт биналарның интерьерларына һәм истәлекле урыннарда куела, анда мөһим тарихи вакыйгалар булган, күренекле шәхесләр яшәгән яки эшләгән, шулай ук урамнарда күренекле гражданнар яки тарихи вакыйгалар һәм даталар исем бирелгән очракларда.

4. Мемориаль такталарның тексты Татарстан Республикасының дәүләт телләрендә-татар һәм рус телләрендә язылырга тиеш.

5. Мемориаль такталар чыдам материаллардан (гранит, бронза, бакыр, алюминий һәм башка металллардан, эретмәләрдән) гына ясала.

6. Мемориаль тактаның тексты кыска формада бирелергә һәм эчтәлекле булырга тиеш:

- кулланыла торган һәр телдә 200 дән артык билгә (бушлыкларсыз) юк;
- мемориаль такта багышланган вакыйга, дата һәм (яисә) зат (фамилиясе, исеме, атасының исеме (булган очракта) һәм (яисә) псевдонимы, төп казанышлары, казанышлары турында белешмәләр) турында мәгълүматны;
- вакыйганың, датаның һәм (яисә) затның мемориаль такта урнаштырыла торган конкрет адрес белән бәйләнешен күрсәтү.

7. Мемориаль такта композициясенә, тексттан тыш:

- скульптур портрет сурәте һәм тематик декор элементлары;
- чәчәкләр салу өчен махсус урын яисә җайланма;
- яктырту элементлары;
- мемориаль тактага багышланган вакыйга, дата һәм (яисә) зат турында өстәмә мәгълүмат белән QR-код.

8. Мемориаль такталар ясаганда фотогравировка куллану рәхсәт ителми.

9. Мемориаль тактаның төгәл зурлыгы урнаштырыла торган мәгълүмат күләменнән, сурәт һәм декоратив элементлар булудан, урнаштыру урыны күләменнән чыгып билгеләнә һәм 1 кв. метрдан артмаска тиеш.

10. Мемориаль тактаның сәнгати чишелеше аны урнаштыру урынының архитектура үзенчәлекләренә туры килергә тиеш.

11. Кирәк булган очракта (бинаның, корылманың фасады канәгатьләнерлек булмаган очракта) мемориаль такта урнаштыру инициаторы мемориаль тактаны ачу тантанасы уздырылганчы бинаның, корылманың фасады ремонтлана.

10 бүлек. Җир кишәрлекләрен, юлларны карап тоту һәм аларга якин территорияләренә төзекләндерү

Статья 10.1.

1.Юлларны карап тотуны һәм аларга якин территорияне төзекләндерүне элгә төр эшләрне башкаруга тәмин итүченә (подрядчыны, башкаручыны)

билгеләү нәтижеләре буенча муниципаль контрактлар төзегән оешмалар гамәлгә ашыра.

2.Жир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

1) көн саен чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан (боздан) жыештыру;

2) юлларның, күперләрнең, урамнарның, тротуарларның, машина юлларының, жәяүлеләр территорияләренең машина үтә торган өлешен бозлавыкка каршы материаллар (комнан тыш) белән эшкөртү;

3) кар жыю һәм себерү;

4) кар-боз берәмлекләрен саклау һәм утильләштерү буенча махсуслаштырылган мөйданчыкларга кар һәм бозны (боз берәмлекләрен) чыгару;

5) контейнер мөйданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерларны, чүп савытларын, эскәмияләрне, кече архитектура формаларын һәм башкаларны урнаштыру һәм аларны чисталыкта һәм техник яктан төзөк хәлдә тоту;

6) чүп кабул итү камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мөйданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

7) яңгыр һәм кар суларын агызу;

8) каты көнкүреш, эре габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм чыгару;

9) тузан барлыкка килүне һәм һаваны дымландыруны киметү өчен территориягә су сибү;

10) яшел утыртмаларның сакланышын тәмин итү һәм аларны карау;

11) коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларын), юлларны, күперләрне, жәяүлеләр кичүләрен төзөгәннән, реконструкцияләгәннән һәм ремонтлаганнан соң төзөклөндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрация, археология һәм башка жир эшләрне башкару;

12) күзөтү һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) гамәлдәге дөүләт стандартлары таләпләре нигезендә тоту;

13) Төзелеш мөйданчыкларының, шул исәптән төгәлләнмәгән төзелеш объектларының киртәләрен карап тоту. Эшләр алып барылмый торган төгәлләнмәгән төзелеш объектлары тиешле эстетик күренешкә ия һәм кешеләр һәм транспорт иминлеген тәмин итә торган төзелеш чөлтәрләре белән ябылырга тиеш;

14) территориягә чит затлар үтеп керү һәм (яисә) калдыкларны санкцияләnmәгән урыннарда урнаштыру мөмкинлегеннән мөхрүм итә торган жир кишәрлекләренә, жимерелгән (сүтелгән, жимерелә торган) биналарга, корылмаларга киртәләр кую һәм аларны карап тоту.

3. Юл территорияләрен кышкы һәм жәйге чорда карап тоту үз эченә ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге машина юлларын ремонтлау;

2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналарыннан, юллардан) һәм юлларның машина йөрү өлешеннән, ясалма юл корылмаларыннан пычрак, чүп-чар, кар һәм бозны (бозларны) жыю;

3) юл өслекләрен юу һәм аларга су сибү;

4) газоннарны һәм яшел үсентеләрне карау;

5) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;

6) ясалма юл корылмалары составына керә торган күзөтү һәм яңгыр кабул итү коеларын, тау канауларын һәм ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;

7) киртөлөрнө, коймаларны, турникетларны, кече архитектура формаларын төзү, ремонтлау һәм ел саен буяу.

Статья 10.2.

Милегендө һәм (яисә) файдалануында транспорт чаралары булган юридик затларга, индивидуаль эшкуарларга һәм гражданнырга транспорт чараларының чиста тышкы кыяфәтен тәэмин итү төкәдим ителә.

Статья 10.3.

Рөхсәт ителми (тыела):

- 1) йөк ташу;
- 2) төяү-бушату эшләре вакытында урамнарда рельсларны, бүрәнәләрне, тимер баганаларны, торбаларны, кирпичне, башка авыр әйберләрне, конструкция детальләрен ташлау, шулай ук юлларда, тротуарларда, газоннарда жир эшләре башкарганда аларны һәм туфракны бүлөп кую;
- 3) каты өслекле юллар буйлап чылбырлы һәм пневмоходлы машиналарны (резина, полиуретан йөрешле чылбырлардан тыш) куу;
- 4) автотранспортны квартал эчендәгә жәяүлеләр коммуникацияләрендә урнаштыру һәм кую;
- 5) транспорт чараларын моның өчен билгеләнгән урыннардан читтә юу;
- 6) чылбырлы механизмлы машиналарның асфальт түшәлгән юлларда үз йөреше белән хәрәкәте;
- 7) машина йөрү өлешенә чагыштырма авырлыгы билгеләнгән нормалардан һәм күрсәтмәләрдән артыграк булган авыр, авыр йөклә үзйөрешле машиналарның һәм механизмнарның үз йөреше белән хәрәкәте;
- 8) жир, чүп-чар, коелучан төзелеш материаллары, жиңел савыт, яфраклар ташу, алар территорияләрне пычратмаслык брезент яисә башка материал белән капланмаган;
- 9) юлларның йөрү өлешенә һәм аларга якын территориягә кар, боз, пычрак, житештерү һәм куллану калдыкларын агызу;
- 10) юлларга, тротуарларга, газоннарга һәм яшел үсентеләргә пычрак, чүп-чар җыярга;
- 11) жылы чорда юлларның һәм тротуарларның машина йөрү өлешен дымландырмыйча җыештырырга;
- 12) юлларның машина юганда газоннарга, тротуарларга һәм транспорт инфраструктурасының башка объектларына пычракны һәм чүп-чарны юарга;
- 13) транспорт чарасы белән ташыганда юлның машина йөрү өлешенә, тротуарга бетон эремәсе, битум агызу, шулай ук аларны шул максатлар өчен билгеләнмәгән транспорт чаралары белән ташу;
- 14) теләсә нинди сыеклыкны юл өлешенә, тротуарга, кюветка, яшел үсентеләр утыртылган территориягә агызу;
- 15) машина йөрү урынында, тротуарларда, газоннарда бетон, башка төзелеш эремәләре әзерләү;
- 16) елның вакытына бәйсез рәвештә автотранспортны күпкатлы йортның керү тамбуры алдындагы мәйданчыкта, елның вакытына бәйсез рәвештә газоннарда һәм яшел утыртмаларда, балалар, спорт һәм уен мәйданчыкларында, кер киптерү һәм келәмнәр чистарту мәйданчыгында, тротуарларда, ял итү урыннарында, кешеләр күпләп була торган урыннарда, пляжларда, скверларда урнаштыру һәм кую;
- 17) су саклау зоналары чикләрендә транспорт чараларына керү һәм аларны урнаштыру (махсус транспорт чараларынан тыш), аларның юлларда хәрәкәт итүеннән һәм юлларда һәм каты өслекле махсус җиһазландырылган

уриннарда тукталуларыннан тыш;

18) шәхси автотранспорт хужаларына кышкы вакытта торак пункт урамнарының машина йөрү өлешеннән һәм ишегалды эчендәге машина юлларыннан транспорт чараларын саклау һәм урнаштыру өчен озак вакыт (2 сәгатътән артык) файдалану тыела;

19) авыр йөкле транспорт чараларын, шулай ук махсус техниканы махсус рөхсәтсез йөртү, Әлмәт шәһәре территориясен җыештыру вакытында чүп-чарны оешкан рәвештә чыгаручы транспорт чараларыннан тыш;

20) төзелеш мәйданчыкларыннан, авария хәлендәге, ремонт һәм башка төр эшләрне башкару урыннарыннан автотранспорт тәгәрмәчләре белән тугракны һәм пычракны чыгару;

21) тимер-бетон блоklar, баганалар, киртәләр урнаштыру юлы белән юлларның, тротуарларның машина йөрү өлешен үз белдәге белән ябу;

22) механик транспорт чараларының велосипед һәм веложәяүле юллар буйлап хәрәкәте, юл-эксплуатация һәм коммуналь хезмәтләр машиналары хәрәкәтеннән тыш, шулай ук сәүдә һәм башка предприятиеләргә һәм юл кырыйларында, тротуарларда яисә жәяүле юлларында урнашкан объектларга йөкләр ташучы транспорт чараларының иң кыска юл буенча килүе, башка керү мөмкинлекләре булмаганда. Шулай ук вакытта хәрәкәт иминлегә тәэмин ителергә тиеш;

23) автомобильләрне юл кырыйларында, машина кую урыннарында һәм юл кырыйларында калдырырга.

Статья 10.4.

1. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

1) жәяүлеләр өчен металл киртәләрне һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамлангандан соң, төзекләндерү айлыгын үткөрү чорында гамәлгә ашырыла. Буяу алдыннан киртәләр ремонтланырга, пычрактан чистартылырга, юылырга һәм грунтланырга тиеш;

2) Барлык юл тамгасы юл тамгасы салу өчен расланган паспортлар (схемалар) нигезендә эшләрнең заказчысы билгеләгән чиратлылык срокларында һәм тәртибендә башкарылырга тиеш;

3) юлларны юлда билгеләү таләп ителгән төс һәм яктылык - техник характеристикаларны, тоташтыру коэффициентын, эксплуатацияләүнең бөтен чоры дәвамында мәйданның сакланышын тәэмин итәргә тиеш. Әгәр аның күрүчәнлегә җитәрлек булмаса яки ул 50 % артыкка зарарланса, билгеләр кире кайтарылырга тиеш;

4) юл билгеләрен беркетү конструкцияләре һәм системалары күз күрмә шартларына һәм монтажлау мөмкинлегенә карап сайлана;

5) юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

2. Вакытлыча урнаштырылган юл билгеләре аларны урнаштыру кирәклеген тудырган сәбәпләр бетерелгәннән соң бер тәүлек эчендә алына.

3. Визуаль-коммуникация системасы элементлары (Транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, Әлмәт шәһәренең планлаштыру-структур элементлары күрсәткечләре (торак пунктлар, техник объектлар һ.б.) юлларга һәм транспорт чышелешләренә хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен куела.

Статья 10.5.

1. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юлларны) җыештыру юлларны, тротуарларны, парковкаларны (парковка кесәләрен),

жәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын пычрактан, чүп-чардан, кардан һәм боздан даими чистарту чаралары комплексын үз эченә ала.

2. Язгы-жәйге чорда юлларны жыештыру юуны, су сибүне, тузанны бетерүне, себерүне һ.б. үз эченә ала. көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чарны, кар һәм бозны, пычракны жыештыруны һәм чыгаруны, юлларга бозлавыкка каршы материал сибүне күздә тотат.

3. Экстремаль шартларда юлларны жыештыру өчен вәкаләтле орган тарафыннан юлларны жыештыру чаралары комплексын күздә тоткан авария хәлендәге эшләр планы эзерләнергә тиеш.

Статья 10.6.

1. Машина йөрү өлешен, күчәр һәм резерв полосаларын, лоток зоналарын, юлларны сөртү (алдан дымландырып) көндөз 8.00 дән 21.00 гә кадәр, ә интенсив транспорт хәрәкәте булган урамнарны төнлә 23.00 дән 7.00 гә кадәр алып барыла.

2. Юлның бөтен киңлеген, майданнарның, урамнарның һәм юлларның ясалма түшәмәләрен, ясалма юл корылмаларын төнлә (23.00 сәгатьтән 7.00 сәгәتكә кадәр) һәм көндөз (7.00 сәгатьтән 23.00 сәгәتكә кадәр) юалар. Юлны юганда тротуарларга, газоннарга, жәмәгать транспортын көтү тукталышларына, биналарның якин урнашкан фасадларына, сәүдә объектларына һ.б. су агымы белән себереп куелган өемне һәм чүп-чарны агызу рәхсәт ителми. Эссе көннәрдә (һава температурасы 25 градустан югары булганда) машина юлына су сибү 12.00 сәгатьтән 16.00 сәгәتكә кадәр ике сәгать аралыгында башкарыла.

3. Юл буендагы урналарны чистарту көнгә кимендә бер тапкыр, тукталыш майданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.

4. Автобусларны көтү тукталышлары, автобусларның туктап торы-борылу майданчыклары тулысынча чүп-чардан чистартылырга тиеш.

5. Жәмәгать транспортының соңгы тоткарлык-борылыш майданчыклары калдыкларны жыю өчен контейнерлар белән жиһазландырыла. Жәйге чорда майданчыклар пычрактан һәм тузаннан чистартыла, кышкы чорда кар чистартыла һәм чыгарыла, бозлавык вакытында бозлавыкка каршы материаллар (комнан тыш) белән эшкәртелә.

Статья 10.7.

1. Аерым элементлар буенча жәйге юлларны жыештыруга таләпләр:

1) машина йөрү өлеше төрле пычранулардан тулысынча чистартылырга һәм бөтен киңлегенә юылырга тиеш. Жәйге салу линияләре белән билгеләнгән ось, резерв полосалар даими рәвештә комнан һәм вак чүп-чардан чистартылырга тиеш;

2) ике метрлы лотоклы зоналарда грунт-ком китерелмәләре һәм пычранулар булмаса тиеш. Махсус машиналарның эш циклары арасында барлыкка килергә мөмкин булган ком кисәкчәләре һәм төрле вак чүп-чар белән аз гына пычрану рәхсәт ителә;

3) тротуарлар һәм аларда урнашкан жәмәгать транспортын көтү тукталышлары туфрактан-комнан, төрле чүп-чардан тулысынча чистартылырга һәм юылырга тиеш. Аерым зур булмаган ком һәм вак чүп-чар белән пычрану рәхсәт ителә, алар жыю циклары арасында барлыкка килергә мөмкин;

4) юл кырыйлары эре габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

5) аергыч полосалар бөтен өслектән комнан, пычрактан һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш. Тавыштан саклаучы диварлар, металл

киртеләр, юл билгеләре һәм күрсәткечләр елына кимендә ике тапкыр юылырга тиеш. Газон рәвешендә эшләнгән аергыч полосалар чүп-чардан чистартылырга, үлән капламының биеклегә 15 см дан артмаска тиеш;

6) юлларга бүлөп бирелгән полосада үлән капламының биеклегә 10-15 см дан артмаска тиеш.

Статья 10.8.

1. Кышкы чорда юлларны жыештыру үз эченә ала:

1) машина юлын, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын кардан һәм боздан чистарту, себерү, карны валларга күчерү һәм карны чыгару;

2) кар ява башлаганнан һәм бозлавык барлыкка килгәннән соң машина йөрү өлешен, тротуарларны, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын бозлавыкка каршы материаллар (комнан тыш) белән эшкөртү;

3) юлларның машина йөрү өлешендәге кар билгеләнгән тәртиптә Башкарма комитет житәкчесенәң хокукый акты белән килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда чыгарылырга тиеш;

4) юлларның, тротуарларның, парковкаларның (парковка кесәләренәң), жәмәгать транспортын көтү тукталышларының машина йөрү өлешләреннән кар жыю кар капламы урнаштырылганнан соң даими рәвештә башкарылырга тиеш;

5) кар яву вакытында тротуарларда урнашкан жәмәгать транспортын көтү тукталышларын жыештыру тәүлегенә ике тапкыр башкарылырга тиеш. Жәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан, юл чатларыннан, жәяүлеләр кичүләреннән кар тәүлек дәвамында чыгарылырга тиеш;

6) юлларның машина йөрү өлешен механикалаштырылган ысул белән (урып-жыю техникасы комплекслары белән) жыештырганда һәм кар өемнәре ясалганда валларны жәяүлеләр кичү урыннарында, парковкалар (парковка кесәләре), жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, машина йөрү урыннары алдыннан күчерергә кирәк;

7) юлларның машина йөрү өлешеннән һәм аларга якин тротуарлардан чистартыла торган кар киң урамнарда, майданнарда һәм проспектларда аергыч полосага, юл кырые булган юлларда юл кырыена, калган урамнарда юлның прилотка янындагы өлешенә күчерелә (юл йөрү өлешенәң киңлегенә карап - урамның бер яисә ике ягыннан) һәм валларга әверелә.;

8) юл чатларында, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, жәяүлеләр кичүләрендә, яңгыр кабул итү коелары урнашкан урыннарда кар өемнәре чистартыла: юл чатында - юл чатының киңлегенә, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында - утырту майданчыгы озынлыгына, жәяүлеләр кичү урыннарында - кичү киңлегенә, әмма кимендә 5 м га, яңгыр кабул итү юллары урнашкан урыннарда коелар - кимендә 1,5 м. кар валының киңлегә 2 м дан артмаска тиеш;

9) кар беренче чиратта күперләрдән һәм юлүткөргечләрдән, тар юллардан һәм жәмәгать транспорты маршрут хәрәкәте булган урамнардан, пассажир транспорты тукталышларыннан һәм жәяүлеләр һәм транспорт чаралары жыелырга мөмкин булган башка урыннардан чыгарыла;

10) кар яуган вакытта юлларның машина йөрү өлешендәге кар билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда чыгарылырга тиеш, ул урыннар тәмамланганнан соң алты сәгатътән дә соңга калмыйча килештерелергә тиеш. Махсус бүлөп бирелгән урыннар керү юллары, яктырту, көнкүреш бүлмәләре һәм киртәләр белән жиһазландырыла;

11) юлларны жыештырганда тышкы яктырту терәкләренәң, терәк калканнарының, идарә итү шкафларының һәм башка корылмаларның, агачларның, куакларның, шулай ук машина юлы буйлап механикалаштырылган

кар жыештырганда яшел утыртмаларның сакланышын тээмин итэргэ кирек.

Статья 10.9.

1. Рөхсәт ителми (тыела):

1) квартал эчендәге машина юлларыннан, ишегалды территорияләреннән, предприятиеләр, оешмалар территорияләреннән, төзелеш майданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан һәм аларга якин территорияләрдән 8.00 сәгатътән соң чистартыла торган кар, боз чыгарырга яисә юлларның һәм машина юлларының йөрү өлешенә күчерергә, шулай ук машина юлын жыештыручы зат яисә оешма белән килешү булмаганда;

2) тротуарларда, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм жәяүлеләр өчен башка зоналарда һәм яшел утыртмалар булган территорияләрдә техник тоз һәм сыек хлорлы кальцийны бозга каршы реагент сыйфатында кулланырга;

3) бозлавыкка каршы материал белән пычранган карны, шулай ук киселгән бозны Ротор аша газоннарда, чөчөклөкләргә, куаклыкларга һәм башка яшеллекләргә күчерү;

4) кар эретү станцияләренә йә махсус бүлөп бирелгән урыннарда житештерү һәм куллану калдыклары белән пычранган карны кабул итү;

5) билгеләнгән тәртиптә килешенмәгән урыннарда кар чыгарырга һәм жыярга.

2. Кар өемнәрен формалаштыру рөхсәт ителми:

1) күрү өчпочмагы зонасында бер дәрәжәдә һәм тимер юл кичүләре янында юллар һәм урамнар киселешләрендә;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышларынан 20 м якынарак;

3) транспорт киртәләре яисә югары бордюр белән жиһазландырылган юл участокларында;

4) тротуарларда;

5) янәшәдәге территорияләргә (ишегалларына, квартал эчендәге машина юлларына һәм йорт яны территорияләренә) керү юлларында.

11 бүлек. Индивидуаль торак йортларны карап тоту, аларга якин территорияләренә төзекләндерү һәм жыештыру

Статья 11.1.

1. Индивидуаль торак йортларның милекчеләре (яисә) яллаучылар (алга таба - торак йортларның хужалары), әгәр законда яисә шартнамәдә башкасы каралмаган булса:

1) торак йортларның фасадларының, коймаларның (коймаларның), шулай ук йорт биләмәләре чикләрендәге башка корылмаларның торышын тиешенчә тээмин итәргә һәм аларга ярдәм итә торган ремонтны һәм буяуны үз вакытында башкарырга;

2) торак йортта номер тамгасы булырга һәм аны төзек хәлдә тотарга;

3) яктырту фонарьларын тәүлекнең караңгы вакытында (алар булганда) кабызырга;

4) йорт биләү территориясен тәртиптә тотарга;

5) йорт биләмәләре чикләрендә яшеллекләренә тәртиптә тотарга, куакларны һәм агачларны санитар кисү үткәргә, газүткәргечләрнең, кабель һәм һава электр тапшыру линияләренә һәм башка инженерлык челтәрләренә саклау зонасында агачлар утыртуга юл куймаска;

6) канауларны һәм су агузу торбаларын чистартырга, язгы чорда кар

суларын үткөрүне тээмин итөргө;

7) янәшәдәге территориядән чистартылган карны транспорт йөрү, инженерлык коммуникацияләренә һәм алардагы корылмаларга керү, жәяүлеләр йөрү һәм яшел утыртмаларның сакланышы тээмин ителерлек итеп жыярга;

8) үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә санитария нормалары нигезендә жирле канализация, юыну чокыры, бәдрәф жиһазландырырга, аларны даими рәвештә чистартырга һәм дезинфекцияләргә;

9) каты һәм эре габаритлы калдыкларны махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга жыярга;

10) билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны вакытында жыюны һәм чыгаруны тээмин итөргө.

Статья 11.2.

1. Индивидуаль торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

1) коймаларны йорт биләмәләре чикләреннән читтә урнаштырырга;

2) йорт биләмәләре территорияләрендә һәм аларга якин территорияләрдә яфрактарны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;

3) тирес, күмер, савыт, утын, эре габаритлы калдыкларны, төзелеш материалларын йорт биләмәсе территориясеннән читтә сакларга;

4) транспорт чараларын «Өлмәт шәһәре» муниципаль берәмлеге жирләрендә йорт биләү территориясеннән читтә юарга;

5) вәкаләтле органнар белән килештермичә йорт биләмәсе территориясендә ишегалды корылмалары төзөргә, казу чокырлары ясарга;

6) әлеге территориянең урам юлларында махсус транспортка һәм урып-жыю техникасына керүне кыенлаштыра торган яисә аларга комачаулый торган киртәләр урнаштырырга;

7) территорияне төзекләндерү элементларын жимерергә һәм бозарга, сулыкларны чүплөргә;

8) комплектланмаган (төзөксез) транспорт чарасын йорт биләмәсе территориясендә, Өлмәт шәһәре муниципаль берәмлеге жирләрендә сакларга һәм урнаштырырга;

9) янәшәдәге территорияне теләсә нинди калдыктар белән чүплөргә;

10) чүп-чар, кар, боз чүплекләрен оештырырга.

Статья 11.3.

1. Индивидуаль торак йортлар хужалары жир кишәрлеген һәм аның тирәләрен (шул исәптән кардан) жыештыралар.

2. Индивидуаль торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

1) чүп-чарны ташларга, шлакны йорт биләмәсе территориясеннән читкә ташларга;

2) ишегалды һәм аның тирәсендәге территориядән чистартылган кар һәм бозны юлларның һәм юлларның машина йөрү өлешенә чыгарырга яисә күчөргә.

12 бүлек. Яңгыр канализациясе чөлтөрләрән карап тоту

Статья 12.1.

1. Күзөтү һәм яңгыр кабул итү коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люктар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм

жәяүлелер хәрәкәтен куркынычсыз тәмин итә торган төзек хәлдә тотылырга тиеш.

2. Яңгыр канализациясе челтәрләренең төзек техник торышы (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) өчен җаваплылык эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.

Статья 12.2.

1. Кабул итү, тупик, күзәтү һәм башка коеларны һәм камераларны техник яктан төзек тотуны аларның хужалары гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә туры китереп тәмин итә.

2. Әлмәт шәһәрендә яңгыр канализациясенең магистраль һәм квартал эчендәге челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү шәһәр бюджетында әлеге максатларга каралган акчалар чикләрендә махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән шартнамәләр нигезендә гамәлгә ашырыла. Яңгыр канализациясенең ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

3. Йорт яны территориясендәге яисә шәхси йорт территориясендәге яңгыр канализациясен чистарту кеше көче белән яисә кеше акчасы хисабына башкарыла.

4. Инженерлык коммуникацияләрен һәм күзәтү коеларын тиешле эксплуатация-техник һәм куркынычсыз хәлдә тоту аларның милекчеләре (хужалары) яисә эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан ГОСТ Р 50597-2017 таләпләре һәм тиешле инженерлык челтәрләрен техник эксплуатацияләү кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла. Юлларда җаваплы эксплуатанты булмаган объектлар булу рәхсәт ителми.

5. Яңгыр кабул итү коеларының рәшәткәләре даими рәвештә чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткөрү сәләтен чикли торган рәшәткәләрне һәм коеларны чүпләү, ләмләү рәхсәт ителми. Яңгыр канализациясенең күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына кимендә ике мәртәбә башкарыла. Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын чистартканнан соң, барлык төр пычраклар кичекмәстән чыгарылырга һәм махсус майданчыкларда утильләштерелергә тиеш.

6. Су агызу каналлары руселларын блоклау, күмү тыела.

Статья 12.3.

1. Урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, суүткәргеч, канализация, яңгыр корылмаларының, системаларның, челтәрләренең һәм корылмаларның төзек булмавы аркасында су агып чыгудан бозлавык барлыкка килү, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су агызу, суны суырту яки агызу рәхсәт ителми.

2. Әлмәт шәһәре территориясендә вәкаләтле органнар белән килештермичә йота торган коелар, парга әйләндерү майданчыклары кору рәхсәт ителми.

Статья 12.4.

1. Күзәтү коеларының люкларын тоташтыру юллар, тротуарлар, жәяүлелер юллары, яшел зоналар белән бер дәрәжәдә башкарылырга тиеш. Күзәтү коелары люкларының юл, тротуарлар, жәяүлелер юллары, яшел зоналар - 2 мм, яңгыр кабул итү коелары 3 мм-дан артмаска тиеш.

Статья 12.5.

1. Инженерлык коммуникацияләре хужалары (милекчеләре) яисә эксплуатацияләүче оешмалар коммуникация коеларының төзек торышын һәм

имин эксплуатацияләүне тәэмин итәргә тиеш. Люк (рәшәткә) капкачларының жиимерелүе, булмавы яисә урыныннан күчерелүе ачыкланган очракта, объект кичекмәстән сигнал тасмаларын һәм күчерелмә киртәләү жайланмаларын (өчпочмакны) кулланып киртәләп алынырга, тиешле кисәтү билгеләре белән билгеләнергә һәм 3 сәгатътән артык булмаган вакытта норматив хәлгә китерелергә тиеш. Махсус техника люкларның жиимерелүен, күчерелүен яки зарарлануын булдырмау өчен (бигрәк тә кышкы чорда кар жыю эшләрен башкарганда), миләкчеләр коеларның чыгыш ясаучы яисә потенциал куркыныч элементларын сигнал чаралары белән визуаль билгеләүне (маркировкалауны) башкарырга тиеш.

Статья 12.6.

1. Инженерлык челтәрләрендә планлаштырылган эшләр вакытында канализация агынтылары канализация челтәренәң якындагы коеларына, суүткәргеч су һәм жылылык челтәрләреннән су яңгыр канализациясенә (ул булганда) агызыла. Суны юлга ташлау тыела. Башка техник калдыкларны (нефтьле сыеклыкларны, шламнарны һәм тозлы техник суны да кертеп) ташлау катгый рәвештә норматив-хокукий актлар һәм технологик регламентлар нигезендә башкарыла. Агып чыгу нәтижеләрен бетерү зыян күргән инженерлык челтәрләре хужаларының көче һәм акчалары хисабына башкарыла.

13 бүлек. Техник элемент чаралары челтәрләрен карап тоту

Статья 13.1.

1. Торак пунктлар чикләрендә биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән элемент, телевидение, радио, интернет кабель линияләрен һәм башка шундый челтәрләрне урнаштыру Жир асты ысулы белән гамәлгә ашырыла (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә).

2. Биналарга тышкы коммуникацияләрне башка ысул белән (һава юлы белән, жир өсте юлы белән) эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алу шарты белән аларны жир астында урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына китерү рөхсәт ителә.

3. Әлмәт шәһәре территориясендә кәрәзле элемент база станцияләрен урнаштыру өчен билгеләнгән терәкләр (мачталар һәм манаралар) урнаштыру максималь рөхсәт ителә торган биекlege 30 метрдан артмаган яктырту, электр транспорты яки электр тапшыру линиясе терәкләре урынына икеләтә билгеләнештәге терәкләр рәвешендә тәкъдим ителә. Терәкләрнең тышкы кыяфәтенә тәкъдимнәр Әлмәт шәһәре Башкарма комитетының муниципаль хокукий акты белән раслана.

4. База станцияләрен урнаштыру өчен аерым терәкләрне 3 кв. м (3 x 1 м) дан да артмаган жир кишәрлегендә, тарихи территорияләрдән (истәлекле урыннар, мәдәни мирас объектлары һ. б.) читтә, шәһәр мохите эстетикасына таләпләре югары булган төп һәм гомумшәһәр юлларынан читтә, шулай ук шәһәр мохитенәң визуаль акцентларынан 200 м дан да якынарак урнаштыру рөхсәт ителә. Торак һәм (яисә) күпфатирлы йортлар урнашкан объектын биекlegenәң 1/3 өлешенә тигез радиуста урнашкан очракта, терәкләр урнаштыру рөхсәт ителми.

5. Асылмалы элемент линияләрен һәм һава-кабель кичүләрен беркетү сыйфатында файдалану тәкъдим ителми:

1) автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл киртәләре, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм

конструкциялар;

2) биналарның һәм корылмаларның фасадлары, түбеләре, диварлары элементлары (төтен чыгару урыннары, вентиляция, телевидение һәм радионың күмәк кабул итү системалары антенналары, фронтонар, козыреклар, ишекләр, терәзәләр).

6. Тәкъдим ителми:

1) элемтә кабельләрен бер бинадан икенчесенә һава юлы белән салганда юлларны кисеп чыгарга;

2) кабель запасларын бүлү муфта шкафыннан читтә урнаштырырга.

Статья 13.2.

1. Милекчеләр (хужалар) техник элемтә чараларын (кабельләр, кабельләрне беркетү элементлары, бүлү һәм муфта шкафлары һ. б.), шулай ук алар ярдәмендә тоташтырыла торган техник жайланмаларны тиешле хәлдә тотарга тиеш (өзелүгә һәм/яки изоляция тышчасы булмауга, буяу булмауга, коррозиягә һәм/яки механик зарарлануга, чыбыкларның эленеп торуына һәм/яки аларны яктырту һәм электр тапшыру линияләре терекләренә төрүгә юл куймыйча).

14 бүлек. Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту, биналарны яктырту

Статья 14.1.

1. Тышкы яктырту элементларына түбәндәгеләр керә: яктырткычлар, кронштейннар, терекләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганакалары (шул исәптән жыюлар, туклану пунктлары, идарә тартмалары).

Статья 14.2.

1. Торак пунктлар территориясендә урамнар, юллар, майданнар, жәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук жәмәгать һәм торак биналарның аншлаглаары һәм номер билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләре, мәгълүмат элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

2. Урамнарны, юлларны, майданнарны, микрорайон территорияләрен яктырту кичке караңгылыкның табигый яктылык дәрәжәсе 20 лк га кадәр кимегәндә, ө иртәнге караңгылык 10 лк га кадәр күтәрелгәндә сүнделәләр.

3. Торак йортларның подъездларын тышкы яктырту жайланмаларын, йортларның аншлаглаарын һәм номер билгеләрен һәм урам күрсәткечләрен, шулай ук архитектура-сәнгатьчә яктырту системаларын кабызу һәм сүнделәр урамнарны тышкы яктырту режимында башкарыла.

4. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек формаларына карамастан, билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект нигезендә биналарның һәм корылмаларның архитектур-сәнгати яктыртылуын тәмин итәргә тиеш.

Статья 14.3.

1. Төп юлларда, майданнарда һәм урамнарда эшләми торган яктырткычлар саны 5% тан артмаса тиеш, башка территорияләрдә (квартал эчендәге машина юллары, ишегалды территорияләре) - 10%.

2. Сафтан чыккан терекөмешле газ разрядлы лампалар махсус билгеләнгән биналарда сакланарга һәм утильләштерү өчен махсус

предприятиеләргә чыгарылырга тиеш. Күрсәтелгән лампаларны чүплекләргә һәм чүп эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.

Статья 14.4.

1. Тышкы яктырту җайланмаларының металл терәкләре, кронштейннары һәм башка элементлары чисталыкта булырга, крен, коррозия учаклары булмаска һәм милекчеләр (хужалар, кулланучылар) тарафыннан кирәк булган саен, әмма өч елга бер тапкырдан да сирәгрәк буялмаска һәм төзек хәлдә тотылырга тиеш. Тышкы яктырту таянычлары буялырга, язулардан һәм теләсә нинди мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта тотылырга тиеш.

2. Бердәм тышкы яктырту системасына тоташтырылган юл, урам һәм йорт яны яктырткычларын карап тотуны һәм ремонтлауны тәмин итүчене (подрядчыны, башкаручыны) билгеләү нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган яисә оешма гамәлгә ашыра.

3. Торак йортларның тапшыру бүлү җайланмаларына тоташтырылган йорт яны яктырткычларын карап тоту һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.

4. Яктырту терәкләренә урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм канәгатьләнәрлек тышкы күренеше өчен әлеге терәкләрнең милекчесе (кулланучысы) җаваплы.

5. «Әлмәт шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту терәкләре тирәсендәге территорияләрне, электр тапшыру линияләрен һәм югары вольтлы линияләрне җыештыру өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләү өчен җаваплы затларга йөкләнә.

6. Трансформатор һәм бүлү подстанцияләре, автомат режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләүче башка инженерлык корылмалары янындагы территорияләрне җыештыру өчен җаваплылык территорияләр хужаларына, әлеге объектларның милекчеләренә йөкләнә.

Статья 14.5.

1. Тышкы яктырту терәкләрен алыштырганда күрсәтелгән конструкцияләр сүтеләргә һәм челтәрләр хужалары тарафыннан өч тәүлек эчендә чыгарылырга тиеш. Сүтелгән тышкы яктырту терәкләрен алып чыгу юлларда терәк хужасы тарафыннан кичекмәстән, калган территорияләрдә - мондый ихтыяж (демонтаж) ачыкланганнан соң бер тәүлек эчендә башкарыла.

2. Аерым яктырткычларның яктылыгын торгызу вакыты җитешсезлекләр ачыкланганнан яисә тиешле хәбәр алынганнан соң 10 тәүлектән артмаска тиеш.

Статья 14.6.

1. Чыбыклар өзелгәндә, терәкләр, изоляторлар зарарланганда тышкы яктырту җайланмаларыннан файдалану рөхсәт ителми. Электр үткәргечләре өзелү яки терәкләр зарарлану белән бәйле тышкы яктырту җайланмалары эшендәге бозылуларны ачыклаганнан соң ук бетерергә кирәк.

2. Тышкы яктырту челтәрләренә һәм җайланмаларына чыбыкларны һәм кабельләрне үз белдегең белән тоташтыру һәм тоташтыру рөхсәт ителми.

Статья 14.7.

1. Тышкы яктырту объектлары яисә тышкы яктырту чаралары белән җиһазландырылган объектлар милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар бурычлы:

1) урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәкләрнең һәм

яктырткычларның, яктырткыч жайланмаларның сыйфатын күзөтөргө, бозылганда яисә зыян күргөндө үз вакытында ремонт ясарга;

2) билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуны кабызуны һәм сүндерүне күзәтергә;

3) тышкы яктыртуны урнаштыру, карап тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү һәм рәсмиләштерү кагыйдәләрен үтәргә;

4) тышкы яктырту фонарьларын вакытында алыштырырга.

Статья 14.8.

1. Әлмәт шәһәре территориясендә тәүлекнең караңгы вакытында сәнгатьчә тәэсирле визуаль мохит формалаштыру, караңгылыктан архитектура, тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен, инженерлык һәм монументаль сәнгатьне, кече архитектура формаларын, доминант һәм истәлекле объектларны, ландшафт композицияләрен ачыклау һәм образлы интерпретацияләү, яктылык ансамбльләре булдыру, шулай ук бәйрәм һәм декоратив иллюминация оештыру өчен Әлмәт шәһәре Башкарма комитеты тарафыннан расланган шәһәр һәм районның яктылык бизәлеше концепциясә нигезендә архитектур-сәнгати яктырту кулланыла.

2. Архитектур-сәнгати яктырту объектларны стационар яисә вакытлыча яктырту жайланмалары ярдәмендә, биналарның, корылмаларның фасад өслекләрен, шулай ук яшелләндерү һәм ландшафт элементларын тышкы яктырту юлы белән гамәлгә ашырыла. Объектларга юнәлдерелә торган яктылык приборларын монтажлаганда аларны куркынычсыз урнаштыру һәм эксплуатацияләү тәэмин ителергә тиеш.

3. Биналарның һәм корылмаларның фасадлары, яктылык бизәлеше концепциясә нигезендә, мәжбүри архитектур-сәнгати яктыртылырга тиеш.

4. Архитектура-сәнгати яктырту системаларын һәм иллюминация жайланмаларын шәһәр территориясендә урнаштыру Әлмәт шәһәре Башкарма комитеты белән килештерелә.

5. Шәһәр территориясендә бәйрәм яктылыгын урнаштыру һәм демонстрацияләу Әлмәт шәһәре Башкарма комитеты билгеләгән вакытта башкарыла. Бәйрәм бизәлеше концепциясә Әлмәт шәһәре Башкарма комитеты тарафыннан раслана торган чаралар программасы һәм объектларны һәм бәйрәм бизәлеше элементларын урнаштыру схемасы белән билгеләнә.

15 бүлек. Кече архитектура формаларының гомуми таләпләре һәм эчтәлегә

Статья 15.1.

1. Кече архитектура формаларына түбәндәгеләр керә: монументаль-декоратив бизәү элементлары, Мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, Әлмәт шәһәре территориясендәге коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар.

2. Кече архитектура формаларын карап тоту жир кишәрлекләренә хокук ияләре тарафыннан бирелгән жир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдалану территорияләрендә гамәлгә ашырыла-тәэмин итүченә (подрядчыны, башкаручыны) билгеләү нәтижәләре буенча әлегә төр эшләргә башкаруга муниципаль контракт төзегән оешма белән контракт (шартнамә) нигезендә вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Статья 15.2.

1. Кече архитектура формаларына төп таләпләр булып:

1) архитектура һәм ландшафт тирәлеге, территорияне төзекләндерү элементлары характерына туры килү;

2) материалларның югары декоратив һәм эксплуатация сыйфатлары, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, аларны озак вакыт дәвамында саклау;

3) конструкциянең ныклыгы, ышанычлылыгы, куркынычсызлыгы.

2. Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңәш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, жирлек үзәкләре, күпфункцияле зоналар өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектаныйрга тиеш.

3. Муниципаль берәмлекнең гомуми файдаланудагы территорияләрен төзекләндерү элементлары сыйфатында автомобиль покрышкаларыннан (шиннарыннан) файдалану рәхсәт ителми.

Статья 15.3.

Кече архитектура формалары ияләре бурычлы:

1) кече архитектура формаларын чисталыкта һәм төзек хәлдә тотарга;

2) язгы чорда кече архитектура формаларын планлы карарга, аларны иске буяудан, тутыктан чистартырга, юарга, буярга, шулай ук сынган элементларны алыштырырга;

3) кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга якин килү юлларын кардан һәм боздан чистартырга;

4) киртәләү өслеге шома булган комлыкларны төзекләндерергә, комлыклардагы комлыкларны елга кимендә бер тапкыр алыштырырга;

5) балалар, спорт, хужалык мәйданчыклары һәм ял итү мәйданчыклары жиһазларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлыгы таләпләренә туры килүен күзәтергә;

6) фонтаннар эшләгән чорда су өслеген көн саен чүп-чардан чистартырга.

Статья 15.4.

Рәхсәт ителми:

1) кече архитектура формаларын тиешенчә кулланмаса (өлкәннәрнең балалар уен мәйданчыкларында ял итүе, спорт мәйданчыкларында кер киптерү һ. б.);

2) теләсә нинди Мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектура формаларына эләргә һәм ябыштырырга;

3) кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын ватарга һәм зарарларга;

4) фонтаннарда коенырга.

16 бүлек. Стационар булмаган объектларны карап тоту

Статья 16.1.

1. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны урнаштыру схемасы нигезендә муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

2. Стационар булмаган объектның тышкы габаритлары буенча максималь гомуми мәйданы - 100 кв. м.

3. Стационар булмаган сәүдә объектын урнаштыруга шартнамәләр срогы тәмамлангач, стационар булмаган объект хужалык итүче субъект тарафыннан

сүтелергә, ә территория азат ителергә һәм башлангыч халәтенә китерелергә тиеш: асфальт яисә башка беренчел өслек, газоннар, яшел утыртмалар торгызылырга тиеш.

Статья 16.2.

1. Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар:

1) аларны ремонтларга һәм буярга. Ремонт проект документациясендә билгеләнгән тышкы кыяфәтне һәм төсне саклауны исәпкә алып башкарылырга тиеш;

2) янәшәдәге территориядә яшел утыртмаларның, газоннарның, бордюр ташының, кече архитектура формаларының (алар булганда) сакланышын күзәтергә, күрсәтелгән территорияне өлгә Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләр нигезендә тотарга;

3) стационар булмаган объектлар янына урналар куярга, кирәк булган саен көн дәвамында чүп-чарны калдыклардан чистартырга, ләкин тәүлегенә бер тапкырдан да сирәгрәк булмаса, урналарны елга бер тапкырдан да сирәгрәк буярга.

Статья 16.3.

1. Рөхсәт ителми:

1) стационар булмаган объектларга проектка каралмаган янкормалар, козыреклар, түбәләр һәм башка конструкцияләр төзүгә;

2) стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыту жайланмалары куярга;

3) стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә тараны, товарларны, детальләренә, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметларны жыйрга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларында файдаланырга;

4) стационар булмаган объектлар арасындагы янгынга каршы өзеклекләренә жиһазлар, калдыклар белән капларга;

5) стационар булмаган объектларны урнаштырырга:

- биналар аркаларында, газоннарда, мәйданчыкларда (балалар, ял, спорт, транспорт тукталышлары);

- суүткәргеч һәм канализация челтәрләренә, торбаүткәргечләрнең саклау зонасында;

- торак биналарның тәрәзәләренә, сәүдә предприятиеләренә витриналарына кадәр - 15 метрдан кимрәк, агач кәүсәләренә кадәр - 3 метрдан кимрәк;

- чүп-чар һәм азык-төлек калдыклары жыю урыннарыннан, ишегалды бәдрәфләреннән, казу чокырларыннан (бары тик азык-төлек булмаган товарлар белән генә сәүдә ителә торган стационар булмаган сәүдә объектларыннан тыш) 25 метрдан да кимрәк ераклыкта.

Өлгә таләпләр стационар жәмәгать туклануы предприятиеләре каршындагы сезонлы (жәйге) кафеларга кагылмый. Аларны жәяүлеләр тротуарларына урнаштырганда ике яклы хәрәкәт өчен полоса киңлегенә карата билгеләнгән таләпләр үтәлергә тиеш - кимендә 2 м, «Гомуми файдаланудагы автомобиль юллары. Жәяүлеләр һәм велосипед юлларын проекткалау. Гомуми таләпләр» (Росстандартның 2015 елның 31 августындагы 1206-ст номерлы боерыгы белән гәмәлгә кертелде).

17 бүлек. Төзелеш эшләрән башкару урыннарын карап тоту

Статья 17.1.

1. Төзелеш майданчыларын һәм аларга якин территорияләрен карап тоту, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшләр тәмамланганнан соң төзекләндерүне торгызу төзүчегә йөкләнә.

2. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланганчы:

1) төзелеш майданчыгы территориясенә бөтен периметры буенча башкарма комитетның хокукый актлары таләпләре нигезендә типовой койма урнаштырырга;

2) төзелеш майданчыгын коймалауның гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тәмин итәргә;

3) төзелеш майданчыгын киртәләүнең тиешле техник торышын, аның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартылуын күзәтергә;

4) төзелеш майданчыгы территориясенә кергәндә төзелеш объектынның гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган мәгълүмат щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

5) җәяүлеләр өчен вакытлыча тротуарлар урнаштыруны тәмин итәргә;

6) төзелеш майданчыгы периметры буенча тышкы яктыртуны тәмин итәргә;

7) урамнарның (машина юлларының) йөрү өлешенә пычрак һәм чүп чыгаруны булдырмый торган чыгу урыннарында төзелеш майданчыгына төзекләндерелгән керү юлларын, майдан эчендәге машина юлларын һәм транспорт чаралары тәгәрмәчләрән чистарту яисә юу пунктларын җиһазларга;

8) төзелеш майданчыгына керү юлларында йөк автотранспортының (10 тоннадан артык) юлларның һәм машина юлларының иминлеген тәмин итә торган ябык циклдагы хәрәкәт маршрутын килештерергә;

9) транспорт чарасы хужасына вәкаләтле орган (Федераль юл агентлыгы) тарафыннан бирелгән Әлмәт муниципаль районының җирле әһәмияттәге автомобиль юллары буйлап авыр йөклә һәм (яисә) эре габаритлы транспорт чарасы хәрәкәтенә махсус рөхсәт булырга

10) төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яисә) бункерлар булуны тәмин итәргә;

11) төзелеш майданчыгы территориясеннән каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәмин итәргә;

12) төзелеш майданчыгы территориясеннән алынган һәм калдыклары булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда чыгаруны тәмин итәргә;

13) эшләр башкарганда төзелеш майданчыгының янәшәдәге территориясен, аңа керү юлларын һәм тротуарларны көн саен пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан җыештыруны тәмин итәргә (елның (кыш, җәй) вакытын исәпкә алып);

14) эшләр башкарганда гамәлдәге җир асты инженерлык коммуникацияләренең, тышкы яктырту челтәрләренең, яшел утыртмаларның һәм кече архитектура формаларының сакланышын тәмин итәргә.

3. Төзелеш һәм (яисә) ремонт эшләрән башкару чорында әлеге Кагыйдәләрнең таләпләрен үтәргә, шулай ук эшләр башкарганда җимерелгән һәм зыян күргән юл өслекләрен, яшел утыртмаларны, газоннарны, тротуарларны, калкулыкларны, кече архитектура формаларын торгызырга кирәк.

4. Төзелеш материаллары, жиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, эшчеләр һәм хезмәткәрләр Вақытлыча булсын өчен ярдәмче бүлмәләр, көнүрәш вагончылары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вақытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелешне оештыру проекты нигезендә төзелеш майданчылары чикләрендә урнаштырыла.

Статья 17.2.

1. Рөхсәт ителми:

1) торак зона янында гражданның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тәмин итүгә бәйлә коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, тынлыкны бозып бара торган төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм башка эшләргә оештыру һәм үткәру, 22.00 сәгатътән 6.00 сәгатъкә кадәр (эш көннәрендә), 22.00 сәгатътән 9.00 сәгатъкә кадәр (ялһәм бәйрәм көннәрендә);

2) юлларның һәм тротуарларның машина йөрү өлешен Башкарма комитетның тиешле рөхсәтеннән (күрсәтмәсеннән) башка тарайтырга яисә ябарга;

3) чүп-чарны яндырырга һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерергә;

4) туфрак, чүп-чар, коелучан төзелеш материаллары, җиңел савыт ташырга, агачларны брезент яисә юлларны пычратмаслык башка материал белән капламыйча йоклатырга, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрен (шул исәптән цемент-ком эремәсе, известь, бетон катнашмалары) юлга, тротуарга, юл кырына кою мөмкинлеген булдырмаслык чаралар күрмичә ташырга яки юл буендагы газон полосасы.

18 бүлек. Күмү урыннарын карап тоту

Статья 18.1.

1. Этика, санитария һәм экология таләпләре нигезендә бирелгән җирләү урыннарын карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукий акт белән билгеләнгән җирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Җирләү урыннарын санитар карап тотуны әлеге төр эшләргә башкаруга тәмин итүчене (подрядчикны, башкаручыны) билгеләү нәтиҗәләре буенча муниципаль контракт төзегән оешма гамәлгә ашыра.

Статья 18.2.

1. Җирләү урыннарын карап тотуга таләпләр:

1) зиратлардагы җәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Җәмәгать бәдрәфләре территорияләрендәге урналар чистартылырга тиеш.

2) зират территориясендәге калдыклар контейнерлары һәм урналар чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган саен, кимендә 3 көнгә бер мәртәбә чыгарылырга тиеш;

3) ауган һәм авария хәлендә агач утыртмалары булу рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агач утыртмалары алынырга тиеш;

4) күмү урыннарында чәчәклә культуралардан һәм тәбәнәк агач куакларынан тыш, биек агач токымнары (чыршы, нарат, тирәк, җиләк-жимеш агачлары һ. б.) утырту тыела;

5) зиратлар территориясендә йорт хайваннарын йөртү һәм терлек көтүе тыела.

2. Кышкы чорда күмү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

1) зиратларның үзек юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Бозлык катламнары булмаган тигез кар катламы булырга рәхсәт ителә;

2) үзек юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар (комнан тыш) белән эшкәртелергә тиеш. Юлларның һәм тротуарларның йөрү өлешен эшкәртү кар явудан соң ук башланырга тиеш;

3) беренче чиратта үзек һәм керү юлларыннан кар чыгаруны, бозны чокып чыгаруны һәм кар-боз калдыкларын бетерүне гамәлгә ашырырга;

4) жирләү урыннарының жәяүлеләр зоналарында бозлавыкка каршы материаллар куллану, юллардан чистартыла торган тозлы карны һәм бозны каберләргә, газоннарغا, куакларга салу рәхсәт ителми.

3. Жәйге чорда күмү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

1) күмү урыннарындагы үзек юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычранулардан чистартылырга тиеш;

2) яшел утыртмаларны санитар кисү, чүп үләннәрен бетерү буенча чаралар ел саен башкарылырга тиеш.

4. Жирләү урынын, кабер өстенә куелган корылманы (тәреләр, һәйкәлләр, плителәр, төрбәләр һ.б.) карау, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, башка эшләрне ире(хатыны), туганнары, мәрхүмнең законлы вәкиле яки башка зат санитария таләпләрен үтәп башкара.

19 бүлек. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннарын карап тоту

Статья 19.1.

1. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытка саклый торган кую урыннарын (алга таба - кую урыны) һәм аларга якин территорияләрен карап тоту гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге кагыйдәләр нигезендә кую урынын урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлегенә хокук иясе (алга таба - хужа) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Түләүле парковкалардан тыш, гомуми файдаланудагы парковкалардан файдалануга комачаулый торган киртәләр һәм башка конструкцияләр урнаштыру рәхсәт ителми.

Статья 19.2.

1. Хужалар тукталыш территорияләренең бөтен периметры буйлап яктылыкка үтә күренмәле киртә урнаштыра алалар, ул механик һәм тышкы мохит йогынтысына чыдам булырга тиеш.

2. Хужалары бурычлы:

1) тукталышлар коймаларының тиешле техник торышын, аларның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, Мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартылуын күзәтергә;

2) тукталышлар территорияләрендә һәм тукталышлар янәшәсендәге территорияләрдә Материалларны жыюга, комплектланмаган транспортны, төрле конструкцияләрен саклауга юл куймаска;

3) машина кую урыннарын дежур персонал өчен урыннар белән жиһазландырырга. Кую урыннары территорияләрендә персонал кизү торы өчен гомуми мәйданы 10,0 кв. м дан артмаган, жиңел типтагы конструкцияләрдән эшләнгән, аннары тышкы стеналарны нейтраль төсләр гаммасындагы заманча бизәу материаллары белән бизәу рәхсәт ителә;

4) тукталышлар территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр

таләпләренә туры килә торган яктылыкны тигез бүлүнә тәэмин итә торган тышкы яктырту белән жиһазларга;

5) туктап тору урыннары территорияләрендә проектта каралмаган башка капитал һәм вакытлыча биналар, корылмалар, сәүдә павильоннары, киосклар, түбәләр һ. б. төзүгә юл куймаска;

6) тукталышлар территорияләрендә ягулык-майлау материаллары агып торган автомобильләр юга һәм автомобильләр тукталышына юл куймаска;

7) тукталыш территорияләрен санитария һәм янгынга каршы кагыйдәләргә үтәгән килеш карап тотарга;

8) янәшәдәге территорияләргә даими рәвештә санитар эшкәртү һәм чистарту үткәргә (проектта каралган майдан чикләрендә), калдыклар җыю өчен контейнерлар (урналар) урнаштырырга, үләнне даими чабуны һәм каты көнкүреш калдыкларын, карны чыгаруны тәэмин итәргә;

9) каты өслекле машина кую урынына керү юлларын автостоянканың урнашу һәм хезмәт күрсәтү урынын күрсәтә торган махсус билгеләр, шулай ук гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләргә нигезендә тамгалар белән жиһазларга;

10) гомуми файдаланудагы барлык парковкаларда, шул исәптән социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектлары (торак, ижтимагый һәм житештерү биналары, Корылмалар һәм корылмалар, шул исәптән физкультура-спорт оешмалары, мәдәният оешмалары һәм башка оешмалар) янында, ял итү урыннарында I, II төркем инвалидлар идарә итә торган транспорт чараларын һәм шундый инвалидларны һәм (яисә) инвалид балаларны йөртүче транспорт чараларын бушлай парковкалау өчен кимендә 10 процент урын (ләкин кимендә бер урын) бүлеп бирелә. III төркем инвалидлар арасынан булган гражданның өлешендә нормалары Россия Федерациясә Хөкүмәтә билгеләгән тәртиптә кагыла. Күрсәтелгән транспорт чараларында «Инвалид» танып белү билгесә куелырга һәм өлешендә транспорт чаралары турындагы мәғлүмат инвалидларның Федераль реестрына кертелергә тиеш.

20 бүлек. Йорт хайваннарын һәм кошларын тоту

Статья 20.1.

1. Теләсә нинди хайван хужасының милке булып тора һәм, теләсә нинди милек кебек үк, закон белән саклана. Хайван хужасыннан суд карары буенча гына тартып алынырга мөмкин.

2. Йорт хайваннарын һәм кошларын тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш. Йорт хайваннары һәм кошлары китергән зыян өчен аларның хужалары РФ законнары белән билгеләнгән тәртиптә җаваплы.

3. Йорт хайваннары хужалары үз йорт хайваннарының экскрементларын үзләре җыялар һәм утильләштерәләр.

Статья 20.2.

1. Әлмәт шәһәрләндә яшәүчеләр тарафыннан авыл хужалыгы хайваннарын (сыерларны, сарыкларны, кәҗәләргә, дуңгызларны һәм башкаларны) һәм кошларны тоту шәхси йорт территорияләрендә һәм шәхси ярдәмче хужалык җир кишәрлекләрендә рөхсәт ителә.

2. Барлык продуктив хайваннар (эре мөгезле терлек, кәҗә, сарык, дуңгыз, ат) биркалау юлы белән мәҗбүри теркәлергә һәм гражданның - хайван хужаларының яшәу урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә ел саен яңадан теркәлергә тиеш.

3. Йорт хайваннарын жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтү урыннарында хужасы күзәтүе астында яисә аның кушуы буенча башка зат көтүе рөхсәт ителә.

4. Йорт хайваннарын 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр йөртергә рөхсәт ителә.

Йорт хайваннарын күпфатирлы һәм индивидуаль торак йортларда тотканда, шул исәптән урамда тотканда, аларның хужалары, шулай ук аларны алмаштыручы затлар йорт хайваннарының тавышлар белән эш көннәрендә - 22.00 сәгатьтән 6.00 сәгатькә кадәр, ә ял һәм эшләми торган бәйрәм көннәрендә - 22.00 сәгатьтән 9.00 сәгатькә кадәр төнлә гражданның тынычлыгын һәм тынлыкны бозуга китерә торган (актив уеннар, озакка сузылган өрү һәм улау) гамәлләргә юл куймау чараларын күрергә тиеш.

5. Йорт хайваны хужасы этне, токымына бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының Баш ветеринария идарәсе карамагындагы, районнарның һәм шәһәрләрнең дәүләт ветеринария берләшмәләре булган оешмаларда, ветеринария идарәсенең норматив хокукый актында билгеләнгән тәртиптә, алар туган вакыттан алып өч айдан да артмаган вакытта теркәргә тиеш.

Яңа сатып алынган өч айлык һәм аннан да өлкәнрәк этләр сатып алынган көннән алып 30 календарь көн эчендә мәжбүри теркәлергә тиеш.

6. Йорт хайваннарын урамда йөрткәндә һәм башкача күчәргәндә түбәндәге таләпләр үтәлергә тиеш:

- йорт хайваннары үзләренең тоту урыннарыннан читтә муенчак һәм (яисә) шлейкада һәм җептә яисә хәрәкәтләрен контрольдә тотат торган башка җайланмада булырга тиеш, моңа махсус сумкада (контейнерда) яисә аларны йөртүче зат кулында булу очраклары керми;

- хужасы белән эт уртак файдалану территориясендә булганда, этнең җепләре аның хәрәкәтен контрольдә тотарга, чит затларга һәм хайваннарга кирәкмәгән якын килүне булдырмау, әйләнә-тирәдәгеләрнең иминлеген һәм уңайлылыгын тәмин итәргә мөмкинлек бирә торган озынлыкта булырга тиеш;

- эт хужасы чит затларның эткә якынлашуын алдан әйтә һәм контрольдә тотат алмаган очракларда гражданның (50дән артык гражданин) күпләп җыела торган урыннарда булганда, эт күчмә контейнерда булган очраклардан тыш, этнең индивидуаль үзенчәлекләреннән чыгып сайлап алынган кыска бау (метр ярымга кадәр) һәм борынчык кулланырга тиеш. этләр катнашында спорт һәм күңел ачу-агарту чаралары;

- этне җәмәгать транспортында йөрткәндә эт хужасы этнең индивидуаль үзенчәлекләреннән чыгып сайлап алынган кыска җеп (метр ярымга кадәр) һәм борынчык кулланырга тиеш, эт күчәремә контейнерда булган очраклардан тыш. Озак сәфәр (20 минуттан артык) яки югары температура (+20°стан артык) очрагында, якындагы гражданның белән телдән килештереп, борынчык йомшартылырга яки җәмәгать транспортынан төшкәнче эттән алынырга мөмкин, Россия Федерациясенең Хөкүмәтенең «потенциаль куркыныч этләр исемлеген раслау турында» 2019 елның 29 июлендәге 974 номерлы карары белән расланган потенциал куркыныч этләр исемлегенә кертелгән этләрдән тыш;

- 14 яшьтән кечә булганнарда йорт хайваннарын олылар озатуында гына йөртергә рөхсәт ителә.

Этне борынчыктан башка йөртү торак пунктлар чикләреннән читтә, шулай ук этләргә йөртү өчен урыннарда рөхсәт ителә, алар янында мондый йөртүгә рөхсәт итә торган билгеләр урнаштырылган.

7. Хужалар йорт хайваннары һәм кошлары экскрементлары белән ишегалларын, тротуарларны, урамнарны, паркларны, газоннарны, балалар майданчыкларын, скверларны, майданнарны, шулай ук торак йортларның подъездларын пычратмаса тиеш. Этләрне, мәчеләрне һәм башка вак хайваннарны йөрткәндә, йорт хайваннарының чүп контейнерларына чыгарылырга тиешле табигый тизәкләрен тулысынча жыештыруны тәмин итә торган кирәк-яраклар хужасы үзе белән булырга тиеш.

8. Этне тезгеннән йөртү урыннарында гына төшерергә мөмкин. Махсус билгеләнгән майданчыклар булмаганда, жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган бушлыкларда, калкулыкларда һәм башка урыннарда йөрергә рөхсәт ителә.

9. Этләрне өйрәтү бары тик әйбәт итеп әйләндереп алынган майданчыкларда яисә Өлмәт шәһәре жирлекләре территориясеннән читтә генә башкарыла ала.

10. Өлмәт шәһәре территориясендә йорт хайваннарын һәм кошларны көтү тыела (терлекләрен үз белдеге белән йөртү һәм йорт яны территорияләрендә, газоннарда, паркларда һәм скверларда көтү рөхсәт ителми). Йорт хайваннарын тәүлекнең якты вакытында гына юлдан куып чыгарырга кирәк, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына мөмкин кадәр якынарак җибәрергә кирәк. Йорт хайваннарын, грунт юллардан һәм сукмаклардан куып чыгару мөмкинлеге булганда, асфальт түшәлгән юлда йөртү тыела.

11. Йорт хайваннарын урамда калдырганда, терлек асраучылар яшеллекләрен бозудан килгән зыянны һәм терлекләрен утау чыгымнарын каплайлар.

12. Йорт кәжәләре бары тик Йорт яны территориясендәге утарларда яисә көтүлектә хужалары күзәтүе астында тотылырга тиеш.

Статья 20.3.

1. Рөхсәт ителми:

1) хайваннарны балалар майданчыкларына, мәктәпләр, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, поликлиникаларга, азык-төлек кибетләренә кертергә;

2) йорт хайваннарын пляжларда йөртү һәм аларны сулыкларда коендыру;

3) хайваннарны тыю язуы булганда учреждениеләргә кертергә;

4) торак пунктлар территорияләрендә хайваннарны һәм кошларны озатып йөрмичә чыгарырга;

5) алкоголь, наркотик яисә токсик исерек хәлдә булган затлар, шулай ук яше яисә сәламәтлеге аркасында этләрнең хәрәкәтен контрольдә тоталмаган һәм урамда йөргәндә аларның агрессив тәртибен кисәтә алмаган затлар тарафыннан этләрне урамда йөрттергә;

6) 14 яшькә җитмәгән затлар тарафыннан этләрне урамда йөртү, моңа вак этләрне урамда йөртү очраклары керми;

7) йорт хайваннарын һәм кошларын балконнарда, лоджияләрдә, торак йортларның гомуми файдалану урыннарында (чиктәш фатирлар коридорларында, баскыч шакмакларында, чормаларда, подвалларда һәм башка ярдәмче биналарда) даими тоту;

8) жирлекләр территориясендә йорт хайваннарының, махсуслаштырылган чаралар (күргәзмәләр һ.б.) уздыру урыннарыннан тыш, моның өчен бүлеп бирелгән урыннардан читтә булуы.

Статья 20.4.

1. Жир кишәрлекләрендә аерым умарталар урнаштыру түбәндәге таләпләргә үтәгәндә рөхсәт ителә:

- умарталарның саны 3 данәдән артмый;
- чиктәш участкалар чикләреннән кимендә 10 м ераклыкта;
- умарталы жирләр торак зоналардан һәм башка жир кишәрлекләреннән бина, корылма, тоташ койма яисә бал бирүче агачлар һәм биеклегә ике метрдан да ким булмаган куе куаклык белән аерылырга тиеш.

Статья 20.5.

1. Йорт хайваннары һәм кошлары ияләре:

1) хайваннар авыруларын кисәтүне һәм терлекләрдән алынган продукциянең ветеринария-санитария ягыннан куркынычсызлыгын тәмин итә торган хужалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитне терлекчелек калдыклары белән пычратуга юл куймаска, шулай ук ел саен яңадан теркәү чорында мәжбүри дөвалау-профилактика чаралары үткәрергә;

2) Әлмәт шәһәре территориясендә терлекләргә булу урынын даими тикшереп торырга;

3) хайваннар авырганда һәм алар үлгән очракта, шулай ук аларның үз-үзләрен гадәти булмаган тотышлары булганда ветеринария учреждениеләре белгечләренә кичекмәстән хәбәр итәргә. Алар килгәнче авыру билгеләре булган хайваннарны изоляцияләргә;

4) терлекләргә карау, диагностик тикшеренүләр, саклагыч прививкалар һәм дөвалау-профилактик эшкәртүләр өчен ветеринария белгечләре таләбе буенча бирергә.

Статья 20.6.

1. Үлгән терлекне махсус билгеләнгән урында махсус оешма жирли.

Статья 20.7.

1. Үз территориясендә сакчы этләре булган оешмалар:

- 1) этләргә гомуми нигезләрдә теркәргә;
- 2) этләргә нык бәйләп асрарга;
- 3) килүчеләргә хайваннардан файдалану мөмкинлеген төшереп калдырырга;
- 4) этләргә эш туктатылганнан соң яхшы әйләндереп алынган территориядә яисә территориягә кергәндә кисәтү язуы булганда, гомуми файдалану территориясеннән аерылган территориядә генә бәйләвечтән эчкәндерергә.

Статья 20.8.

1. Иҗтимагый урыннарда озата баручы затлардан башка урнашкан күзәтүчесез хайваннар ауларга тиеш.

2. Муниципаль контракт шартлары, хайваннарны хужаларсыз аулау шартлары нигезендә түбәндәгеләр башкарылырга мөмкин:

1) заказ-наряд нигезендә заказ-наряд нигезендә заказ бирүчеләр тарафыннан Заказчик тарафыннан бирелгән хужаларсыз физик һәм юридик затларның мөрәҗәгатә нигезендә хайваннарны аулау эшләрен башкаруга;

2) хайваннарны хужаларсыз аулау буенча планлы чаралар нигезендә.

3. «Хайваннар белән җаваплы эш итү турында һәм Россия

Федерациясенен аерым закон актларына үзгөрешләр кертү хакында» 2018 елның 27 декабрендәге 498-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә хужасыз хайваннар белән эш итү эшчәнлегенә хужасыз хайваннарны аулауны, аларны карауны (шул исәптән дөвалауны, вакцинацияләүне, стерильләштерүне), аларны элеккегә яшәү урыннарына кайтаруны һәм башка чараларны үз эченә алган югарыда күрсәтелгән законда каралган эшчәнлектән гыйбарәт.

4. Хайваннар белән хужасыз эш итү эшчәнлегенә:

1) кеше һәм хайваннар өчен уртақ йогышлы авырулар таралуга бәйле эпидемияләр, эпизоотияләр һәм (яисә) башка гадәттән тыш хәлләр килеп чыгуны кисәтү, аларны китереп чыгаручыларны хужалары булмаган хайваннар йөртөргә мөмкин;

2) гражданның сәламәтлегенә һәм (яисә) мөлкәтенә, юридик затларның мөлкәтенә зыян китерүне булдырмау;

3) хужалары булмаган хайваннарга гуманлы мөнәсәбәт;

4) хайваннар дөньясы объектларына һәм аларның яшәү тирәлегенә зыян китерүне булдырмау;

5) үз гомерләре өчен куркыныч хәлдә булган хайваннарга ярдәм күрсәтү;

6) югалган хайваннарны хужаларына кайтару.

5. Рәхсәт ителми:

1) хайваннарны судның тиешле карарынан башка фатирлардан һәм хосусый йорт биләмәләре территориясеннән тартып алырга;

2) кибетләр, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре янындагы этләргә бәйдәнәткындырырга;

3) ветеринария органнары тәкъдименнән башка балык тотуның тозакларын һәм башка чараларын файдаланырга.

6. Хайваннар белән хужасыз мөгамәлә итү эшчәнлегенә гамәлгә ашырганда гамәлләр үз эченә ала:

1) хайваннарны хужасыз тоту, шул исәптән аларны транспортировкалау һәм хайваннар өчен приютларга кичекмәстән тапшыру;

2) хайваннар өчен приютларда хужалары булмаган хайваннарны тоту;

3) югалган хайваннарны хужаларына кайтару, шулай ук хайваннар өчен приютка хужалары булмаган хайваннарга яңа хужалар эзләү;

4) мотивацияләнмәгән агрессивлык күрсәтмәгән хужаларынан башка хайваннарны закон нигезендә кирәкле чаралар үткәрелгәннән соң аларның элеккегә яшәү урыннарына кайтару;

5) хайваннар өчен приютларда урнаштыру һәм хайваннарны элеккегә яшәү урыннарына кайтарыла алмаган хужалары булмаган хайваннарны мондый хайваннарны яңа хужаларга тапшырганчы яисә мондый хайваннарның табигый үлемгә башланган вакытка кадәр тоту.

7. Торак массивлар, жәмәгать урыннары һәм социаль объектлар территориясендә хужасыз терлекләргә ашаттырыла.

21 бүлек. Бәйрәм бизәлеше

Статья 21.1.

1. Әлмәт шәһәре территориясен бәйрәмчә бизәү Дәүләт, шәһәр һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгаларга бәйле чаралар уздыру чорында башкарыла. Бәйрәм бизәлеше дәүләт һәм муниципаль флаглар, лозунглар, гирляндлар, панно элмә такталарын, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада урнаштыруны, шулай ук бәйрәм иллюминациясе урнаштыруны үз эченә ала.

2. Бәйрәмчә бизәү элементларын әзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салуның техник чараларын төшерергә, бозарга һәм күрү мөмкинлеген начарайтырга ярамай.

22 бүлек. Әлмәт шәһәре территориясен җыештыру тәртибе

Статья 22.1.

1. Әлмәт шәһәре территориясен җыештыру һәм карап тоту гамәлгә ашырыла:

- 1) җәйге чорда-15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;
- 2) кышкы чорда-15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Күрсәтелгән сроклар, һава шартларына карап, Башкарма комитет тарафыннан төзәтелә.

2. Әлмәт шәһәре территориясен җыештыру:

- Әлмәт шәһәре территориясен карап тоту һәм җыештыру буенча системалы эшләр;

- Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә берәмлек массакүләм чаралар (өмәләр).

3. Жыелган чүп-чар, себереп куйган өем, яфрак, чаптырылган үлән, ботаклар билгеләнгән таләпләргә туры китереп чыгарылырга тиеш.

Статья 22.2.

1. Әлмәт шәһәре территориясен җыештыру җәйге чорда Әлмәт шәһәре территориясенәң пычрануын һәм тузанлылыгын киметү максатында юу, су сибү, себерү һәм Әлмәт шәһәре территориясен карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән башкарыла һәм үз эченә ала:

1) ясалма өслекле территорияләргә себерү (коры һавада сиптерү), урам-юл челтәре объектларының һәм яңгыр канализациясе белән җиһазландырылган башка ясалма өслекле территорияләргәң юл өслеген тузаннан һәм пычрактан юу (23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр механик һәм кул ысулы белән башкарыла). Юл өслекләрен, мәйданнарны, тротуарларны һәм ясалма өслекле башка территорияләргәң юу өслекнең бөтен киңлегендә башкарыла;

2) яңгыр канализациясе челтәрләргәң чистарту;

3) барлык территорияләргәң чүп җыю;

4) ел саен, 1 июньгә кадәр (Дата Башкарма комитетның тиешле хокукый акты белән күчәреләргә мөмкин), кече архитектура формаларын, бакча һәм урам җиһазларын, урналарны, спорт һәм балалар мәйданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

5) үләнне вакыт-вакыт чабу (үләннең Биеклеге 15 см дан артыграк булганда) һәм чаптырылган үләнне вакытында җыеп алу, аннары тәүлек эчендә алып китү;

6) яфрак коелган чорда-җыелган яфракны тәүлек эчендә вакытында җыю һәм чыгару;

7) территорияләргәң, шул исәптән сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятиеләр янында автотранспорт парковкасы урыннарын җыештыру, ул 8.00 сәгатькә тәмамланарга тиеш;

8) бордюр янындагы лотокларны юганнан соң чүп-чардан җыештыру.

Статья 22.3.

1. Яфрак коелу чорында территорияләргәң җыештыру өчен җаваплы оешмалар урам һәм юл буендагы газоннардан коелган яфракларны җыялар һәм чыгаралар. Агач һәм куак төпләргәң яфракларны җыю тыела, моңа җылылык

сөюче үсемлекләрне жылыту очраklары керми.

Статья 22.4.

1. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияне жыештыру үз эченә ала:

- 1) юл өслекләрен һәм тротуарларны кардан чистарту;
- 2) тайгаклык яисә бозлавык барлыкка килгәндә-жәяүлеләр зоналарын, баскычларны, юл өслекләрен бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү (комнан тыш);

3) язгы чорда-карны йомшарту һәм кар суларын агузуну оештыру.

2. Әлмәт шәһәре территориясендә башкарыла торган урып-жыю эшләрен башкару технологиясе һәм режимнары, һава шартларына карамастан, транспорт чараларының һәм жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

3. Кышкы чорда жәяүлеләр тротуарларын, жир өсте кичүләрен, баскычларны жыештыру үзенчәлекләре:

1) жәяүлеләр тротуарлары, жир өсте кичүләре, баскычлар Яңа яуган кардан әлеге корылмаларның жәяүлеләр өлешенең бөтен кичкелгенә кадәр чистартылырга тиеш. Кар яуганнан соң чистарту вакыты тугыз сәгатътән артмаска тиеш;

2) көчле кар яуган чорда (тәүлегенә 10-15 см яңа яуган кар) жәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә (комнан тыш) һәм чистартылырга тиеш;

3) бозлавык килеп чыкканда бозлавыкка каршы материаллар (комнан тыш) белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә. Бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгаклык ачылганнан соң дүрт сәгатътән артмаска тиеш;

4) калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган йомшак карны, яшел утыртмаларның саклануы һәм кар суларының агып китүен тәэмин итү шарты белән, газонга яисә шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда жыю рөхсәт ителә. Жыелган карның биеклегә 0,8-1,2 м дан артмаска тиеш;

5) кышкы чорда юллар, бакча диваннары, урналар һәм кече архитектура формаларының башка элементлары, подъездларга, сәүдә павильоннарына, кибетләргә керү тамбурлары, шулай ук алар алдындагы һәм ян-якларындагы пространство, аларга якин килү юллары кардан һәм боздан чистартылырга тиеш.

Статья 22.5.

1. Әлмәт шәһәре территориясендә рөхсәт ителми (тыела):

1) урамнарда, мәйданнарда, яшел үсентеләр утыртылган кишәрлекләрдә, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрдә чүпләргә;

2) гамәлдәге законнар нигезендә билгеләнгән күмү урыннарыннан читтә гомуми файдаланудагы территорияләрдә мемориаль кабер корылмалары (истәлекле корылмалар, коймалар) урнаштырырга;

3) бу максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән жәмәгать транспортының муниципаль маршрутларының соңгы пунктларында транспорт чараларын юарга, салонны чистартырга һәм аларга техник хезмәт күрсәтергә;

4) гомуми файдаланудагы территорияләрдә биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементларын, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, кече архитектура формаларын һәм төзекләндерүнең башка элементларын ватарга һәм бозарга, шулай ук аларны үз белдегә белән үзгәртеп корырга һәм үзгәртеп корырга;

5) жәмәгатын транспортын көтү тукталышларына, стөналарга, баганаларга, киртөлөргө (коймаларга) һәм шул максатлар өчөн каралмаган башка объектларга язуплар, рөсөмнөр ясарга, мөгълүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм элөргө, граффити язарга;

6) күчөмлө мөлкәтне бирелгән жир кишөрлөклөрө чиклөрөннән һәм (яисө) киртөлөрөннән читтө тупларга һәм сакларга;

7) тараны, сөнөгатын товарларын һәм башка сөүдө предметларын тротуарларда, газоннарда, юлларда һәм сөүдө объектларына якин территориялөрдө урнаштырырга һәм жыярга;

8) йортлар, оешмалар һәм учреждениелөр янөшөсөндөгө территориялөрдө чүплөклөр урнаштыру, юынтыкларны һәм пычракларны салу һәм түгү, житөштерү һәм куллану калдыкларын урам юлларына, йорт яны территориялөрөнө, яшөл утыртмаларга чыгару;

9) «Өлмөт шөһөрө» муниципаль берөмлөгө жирлөрөндө кар массасын (карны) тупларга, урнаштырырга һәм жыярга (кар чүплөклөрөн урнаштыру өчөн билгөлөнгән кишөрлөклөрдөн тыш).

10) шөһөр территориясөндө, предприятиялөр, оешмалар, учреждениелөр һәм хосусый йорт билөмөлөрө территориялөрөн дө кертеп, телөсө нинди төр калдыкларны яндыру;

11) Өлмөт шөһөрө территориясөндө бу максатлар өчөн билгөлөнмөгән һәм жиһазландырылмаган урында чүп-чарны, төзөлөш калдыкларын, житөштерү һәм куллану калдыкларын, савытларны, агачларны, яфракларны чыгарып ташлау, урнаштыру һәм вакытлыча туплау;

12) ташландык, шул исәптөн комплектланмаган транспорт чараларын урамнарның машина йөрү өлөшлөрөндө (автомобиль юлларында), квартал эчөндөгө машина юлларында, каты коммуналь калдыкларны механикалаштырылган жыөштыруга һәм чыгаруга комачаулый торган йорт яны территориялөрөндө урнаштырырга.

Статья 22.6.

1. Өлмөт шөһөрө территориясөндө калдыклар (чүп-чар, кар, туфрак һ.б.) билгөсөз урыннарга ташланган очракта, мондый хокук бозуларга юл куйган затлар ачылканган хокук бозуларны бөтөрү буюнча чаралар күрө.

2. Калдыкларны санкциялөнмөгән урыннарга урнаштырган затлар өлөгө территорияне жыөштыруны һәм чистартуны, ө кирөк булганда жир кишөрлөгөн рекультивациялөүне үз хисабына башкарырга тиөш. Әгәр 3 тәүлөк эчөндө рөхсөтсөз урында калдыклар урнаштыручы зат билгөлөнмөгән булса, рөхсөтсөз чүплөклөр территориялөрөн рекультивациялөү һәм калдыкларны чистарту өлөгө территорияне жыөштыру өчөн жаваплы оешмалар (яисө, әгәр өлөгө төр хөзмөт күрсөтү Шартнамөдө каралган булса, калдыкларны чыгаруны гамөлгө ашыручы махсуслаштырылган оешма) тарафыннан башкарыла.

3. Билгөлөнгән тәртиптө бирелмөгән һәм муниципаль милөктөгө жир кишөрлөклөрөндө (территориялөрдө) стихиялө рөвөштө барлыкка килө торган чүплөклөрнө бөтөрү вөкалөтлө орган тарафыннан тәэмин ителө.

23 бүлөк. Көшөлөрнөң ял итү һәм күплөп була торган урыннарын жыөштыру, санитар тоту һәм төзөклөндөрү

Статья 23.1.

1. Көшөлөрнөң ял итү һәм күплөп булу урыннарына түбөндөгөлөр керө:

1) мөйданнар, парктар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, урманнарда оешкан ял итү урыннары, пляжлар;

2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары - стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ. б.;

3) сәүдә объектлары территорияләре - ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вак ваклап сату челтәре, жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар комплекслары - театрлар, кинотеатрлар һ. б.

Статья 23.2.

1. Мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрне җыештыру:

1) мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын җыештыру 23.00 сәгатьтән 8.00 сәгәتكә кадәр башкарылырга тиеш. Көндөз патрульләр чүп-чар тутырылган урналарны һәм чүп җыю урыннарын җыештыралар һәм чистарталар;

2) кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял итү зоналарында юлларны җыештырганда, яшел утыртмаларның саклануы һәм кар суларының агып китүен тәэмин итү шарты белән, химик реагентлары булмаган карны шул максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда вакытлыча салу рөхсәт ителә.

Статья 23.3.

1. Пляжны җыештыру һәм санитар карап тоту (су коену урыннары):

1) Ябылганнан соң, пляж тулысы белән җыештырыла һәм ул ярны, чишенү бүлмәләрен, яшел зонаны җыештыруны һәм бәдрәфләрне җыештыруны, дезинфекцияләүне үз эченә ала. Көндөз патрульләр чүп-чарны җыештыралар, чүп-чар тутырылган урналарны һәм чүп җыю урыннарын чистарталар. Каты көнкүреш калдыклары көн саен 8.00 сәгәتكә кадәр чыгарыла;

2) пляж территориясендә урналар урнаштырыла. Урналар арасындагы ара 40 м дан артмаска тиеш;

3) пляжларда жәмәгать бәдрәфләре урнаштырыла. Жәмәгать бәдрәфеннән коену урынына кадәр ара 50 метрдан да ким булмаска һәм 200 метрдан да артмаска тиеш;

4) пляждагы комның өске катламын йомшарту, чүп-чарны, башка калдыкларны бетерү һәм алга таба комны тигезләү көн саен башкарылырга тиеш;

5) коену өчен билгеләнгән урыннарда кер юу һәм хайваннарны коену тыела.

2. Пляжны (су коену урыннарын) каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә ачу рөхсәт ителми.

Статья 23.4.

1. Ваклап сату базарларын җыештыру һәм санитар тоту:

1) ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән җиһазландырылырга, яңгыр һәм кар суларын агызу өчен каты өслекләр һәм авышлыклар булырга, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

2) базар территориясен һәм аның тирәсендәге территорияне төп җыештыру ул ябылганнан соң башкарыла. Көндөз каты көнкүреш калдыклары тутырылган чүп җыю урыннарын җыештыру һәм чистарту эшләре бара;

3) елның җәйге чорында базар территориясендә атна саен дымлы җыештыру мәжбүри рәвештә башкарыла;

4) базар территориясе 40 кв. м мәйданга бер урна исәбеннән савытлар белән җиһазландырыла, өстәвенә киштәдәге сызык буенча алар арасындагы ара 10 м дан артмаска тиеш.

2. Базар территориясендә һәм аның янында урнашкан сәүдә һәм көнкүреш хезмәтә күрсәтү оешмалары, предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннар каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәт күрсәтүгә шартнамә һәм кар чыгару буенча хезмәт күрсәтүгә шартнамә төзүдән башка эшчәнлеккә рөхсәт ителми.

Статья 23.5.

1. Сәүдә һәм (яисә) җәмәгать туклануы объектларын җыештыру һәм санитар карап тоту:

1) Сәүдә һәм (яисә) җәмәгать туклануы объектлары территорияләрен һәм янәшәдәге территорияләргә тулысынча җыештыру тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кич) башкарыла. Көндөз патрульләр чүп-чарны җыештыралар, чүп-чар тугырылган урналарны һәм чүп җыю урыннарын чистарталар;

2) сәүдә һәм (яисә) җәмәгать туклануы объектларына керү урынында кимендә ике урна билгеләнә;

3) вакытлыча урамда сәүдә итү урыннарында 10 м радиуста янәшәдәге территорияләргә җыештыралар, савытларны һәм товарларны газоннарга һәм тротуарларга җыярга ярамый;

4) калдыкларны чыгару тәэмин ителә.

2. Башка сәүдә мәйданчыклары территорияләрен, стационар булмаган вак ваклап сату чөлтәре объектлары комплексларын, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектларны җыештыру алар ябылганнан соң, елның җылы вакытында мәҗбүри алдан сугару белән башкарыла. Агымдагы урып-җыю көн дәвамында бара. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

Статья 23.6.

1. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп була торган урыннарын төзекләндерү:

1) кешеләр ял итә торган һәм күпләп була торган урыннар территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: каты өслек төрләре (плитка түшәү яисә асфальт рәвешендә), өслекләргә бер-берсенә тоташтыру элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, урналар һәм чүп-чар өчен кече контейнерлар, урам техник җиһазлары, яктырту җайланмалары, архитектура-декоратив яктырту җайланмалары, мәгълүмат саклаучылар, яшелләндерү участкаларын яклау элементлары (металл киртәләр, махсус төр өслекләр һ. б.);

2) кешеләр ял итә һәм күпләп була торган урыннарның барлык территорияләргә, пляжлардан тыш, каты өслеккә яисә чөчелгән үләннәр яисә яшел утыртмалар белән үсемлек туфрагына ия булырга тиеш;

3) кешеләр ял итә һәм күпләп була торган урыннар территорияләрендәге яшелләндерү участкаларын чөчәкләр, газоннар, ялгыз, төркемләп, рәтләп утыртулар, вертикаль, күпкатлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;

4) кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннары, бәдрәфләрне урнаштыру һәм карап тоту таләпләрен үтәп, җиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән комплектланарга тиеш;

5) кешеләр ял итә торган яисә күпләп була торган урыннардагы фонтаннарны, буаларны, елга ярларын пычрануга карап чистарту башкарылырга тиеш;

6) массакүләм чаралар уздырганда аларны оештыручылар чараны уздыру

урынын, аңа якын территорияләрне җыештыруны һәм бозылган төзекләндерүне торгызуны тәэмин итәргә тиеш. Чараны үткөрү урынын, аңа якын территорияләрне җыештыру һәм бозылган төзекләндерүне торгызу тәртибе билгеләнгән тәртиптә чараны үткөрүгә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

2. Ял итү һәм күпләп булу урыннары территорияләрендә кешеләргә рөхсәт ителми:

1) савытларны һәм сәүдә җиһазларын моның өчен билгеләнмәгән урыннарда сакларга, тупларга;

2) территорияне җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга;

3) автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклыктарын агызырга;

4) автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар урнаштырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштырырга;

5) газоннарны, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларын зарарларга;

6) кече архитектура формаларын зарарларга һәм аларны билгеләнгән урыннарыннан күчерергә;

7) өстәлләрдә һәм эскәмияләр аркаларында утырырга;

8) сатуратор җайланмаларыннан, ачыткы һәм сыра цистерналарыннан калган сыек продуктларны, суны тротуарларга, газоннарга һәм юлларга агызырга;

9) автотранспорт чараларының түләүле тукталышларын законсыз оештыру;

10) стационар булмаган объектларны үз белдегә белән урнаштырырга;

11) тротуарларның асфальт-бетон түшәмәсен, янәшәдәгә яшел зоналарның һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларының бөтенлеген бозарга;

12) территориядә сәүдә-суыткыч җайланмаларын куярга;

13) каты көнкүреш калдыкларын һәм төзелеш чүп-чарларын халыктан каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) идарәче оешмалар белән калдыкларны каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен контейнерларга (бункерларга) урнаштыру турында килешү булмыйча җыярга.

24 бүлек. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен җыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

Статья 24.1.

1.Йорт яны территориясен җыештыру:

1) тротуарларны, җәяүлеләр юлларын җыештыру (бозлавык һәм тайгаклык очрагында - ком сибү), ә аннары ишегалды территорияләрен җыештыру түбәндәгә эзлеклелектә башкарылырга тиеш;

2) кар яуган вакытта кар чистартудан тыш, урып-җыю 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла;

3) механикалаштырылган җыештыруны машиналарның тизлегә 4 км/сәг кадәр булганда көндөз үткәрергә рөхсәт ителә.

Статья 24.2.

1.Жәйге җыештыру:

1) йорт яны территорияләрен жәйге җыештыру: себерү, юу яисә кулдан яисә махсус машиналар ярдәмендә сибү-башлыча иртә, иртәнгә һәм соң, кичке сәгатьләрдә башкарылырга тиеш.;

2) тротуарларны юуны бары тик полоса янындагы ачык тротуарларда һәм биналардан урамның машина үтә торган өлөшөнә таба гына башкарырга кирәк.;

3) көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булган саен, ләкин төүлегенә кимендә ике тапкыр башкарылырга тиеш.

Статья 24.3.

1. Кышкы жыештыру:

1) түбәләрдә жыела торган кар территория милекчеләре тарафыннан вакытында жиргә ташланырга тиеш. Түбәләрдән салынган, шулай ук машина юлы, тротуарлар һәм велосипед юлларынан чистартылган кар территорияне жыештыручы һәм карап торучы оешмалар тарафыннан кичекмәстән төялергә һәм чыгарылырга тиеш. Урам ягыннан, машина йөрү өлөшөндә, тротуарларда, велосипед юлларында, янгын гидрантлары урнашкан урыннарда, жәмәгать транспорты тукталышларында һәм жәяүлеләр кичүләрендә, шулай ук жәяүлеләр һәм транспорт чараларының имин хәрәкәтенә комачаулый торган участокларда кар өемнәре булдыру тыела.

2) квартал эчендәге юллардан күчерелгән карны борт ташына параллель урнашкан өемнәргә һәм валларга салырга яисә, кагыйдә буларак, роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә юл буена салырга кирәк, шул ук вакытта карның биеклеге 1,5 м дан артмаса тиеш.;

3) урамнарның машина йөрү өлөшөненнән газоннар белән аерылган киңлеге 6 метрдан артыграк булган тротуарларда карны тротуар уртасына күчерергә рөхсәт ителә, шуннан соң аны ерагайтырга;

4) кар өемнәренә һәм валларга салу эшләре тротуарларда кар яву тәмамлангандан соң 6 сәгатътән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 12 сәгатътән дә соңга калмыйча тәмамланырга тиеш.;

5) ишегалларында, квартал эчендәге машина юлларында, газоннарда һәм жәяүлеләр хәрәкәтенә һәм автотранспорт йөрүенә комачауламый торган буш территорияләрдә жыела торган карны, яшел утыртмаларны саклап калуны һәм биеклеге 1,5 м дан артмаган кар суларын агызып жиберүне тәэмин итеп, жыярга рөхсәт ителә;

6) тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны (асфальт һәм брусчатый) кул белән жыештырганда кар тулысынча кыргыч астына жыештырылырга тиеш. Камилләштерелгән капламалар булмаганда, карны движок астына жыярга кирәк, аннан соң аны тыгызлау өчен кар катламы калдырырга кирәк.;

7) тайгаклык барлыкка килгәндә юл катламнарын бозга каршы катнашма белән эшкәртү 0,2-0,3 кг/м норма буенча бүлгечләр ярдәмендә башкарылырга тиеш;

8) эшкәртелгәннән соң йомшарган боз ясалмалары, ачык грунтка, агачлар астына яисә газоннарда элөгүгә юл куймыйча, күчерелергә яисә себерелергә тиеш;

9) күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләреннән (МКД) кар жыештыру, тирбәнү (кар туплану) - кышкы чорда мәжбүри эш. Бу МКД идарәсен гамәлгә ашыручы затларның бурычларына керә.

Статья 24.4.

1. Яз житү белән:

1) эрегән суларны нормаль агызу өчен кирәк булган урыннарда су агымын тәэмин итү өчен канауларны юу һәм чистарту;

2) кар суын яңгыр челтәренең люкларына һәм кабул итү коеларына системалы рәвештә куу;

3) ишегалды территорияләрен кар эреп беткөч, чүп-чардан, калган кардан

һәм боздан чистарту.

Статья 24.5.

1. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясен) карап тоту үз эченә ала:

- 1) даими жыештыру;
- 2) күзәтү һәм яңгырлар кабул итү коелары люкларын һәм рәшәткәләрен, дренажларны, лотокларны, үткәргеч торбаларны ремонтлау һәм чистарту;
- 3) инженерлык челтәрләренең күзәтү коеларына, янгын сулары белән тәэмин итү чыганаclarына (гидрантларга, сулыкларга һ. б.) тоткарлыксыз керүне тәэмин итү;
- 4) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны жыю һәм чыгару;
- 5) яшеллекләрне яшелләндерү һәм карау;
- 6) кече архитектура формаларын тоту, агымдагы һәм капитал ремонтлау.

Статья 24.6.

1. Барлык төр калдыклар контейнерларга һәм бункерларга жыелырга тиеш, алар су үткәрми торган катламлы контейнер мәйданчыкларына каты көнкүреш калдыкларын туплау нормаларына туры китереп кирәкле күләмдә куела.

Статья 24.7.

1. Күпфатирлы йортларда яшәүче граждaннар бурычлы:

- 1) йорт яны территорияләрендә чисталык һәм төртип сакларга;
- 2) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны бары тик махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус мәйданчыкларга гына урнаштырырга.

Статья 24.8.

1. Идарәче оешмалар, торак милекчеләре ширкәтләре, торак кооперативлары яисә башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативлары тәэмин итәргә тиеш:

- 1) 8.00 сәгатькә кадәр йорт яны территорияләрен жыештыру һәм көн дәвамында-чисталыкны саклау;
- 2) каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, контейнерның милекчесен күрсәтеп;
- 3) расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны чыгару;
- 4) контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мәйданчыкларын, аларга керү юлларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;
- 5) подъездларга керү урыннарында чүп савытлары, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;
- 6) территорияне сезонлы эксплуатациягә әзерләү, шул исәптән су агымын тәэмин итү өчен канауны юу һәм чистарту, кар суларын яңгыр челтәренең люкларына һәм кабул итү коеларына системалы рәвештә куып чыгару, кар эреп беткәннән соң территорияне чистарту һәм башка кирәкле эшләрне башкару;
- 7) тайгак кишәрлекләрне, комнан тыш, бозлавыкка каршы махсус катнашмалар белән эшкәртү;
- 8) яшел утыртмаларның сакланышы һәм аларны тиешенчә карау;
- 9) тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм караңгы төшкәч аларны кабызу;

10) жәй көннөрендө һәм коры һавада газоннарға, чөчөклөклөргө, агачларға һәм куакларға көн саен яисә расланган график буенча су сибү;

11) газоннарның сакланышы һәм бөтенлегә, аларға төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, боз кисәкләре һ. б. салынмыйча;

12) агачларны һәм куакларны яңа утырту, юллар челтәрен үзгәртеп һәм жайланмаларны урнаштырып, бары тик билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына, агротехник шартларны үтәп, яңадан планлаштыру.

Статья 24.9.

1. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:

1) яфракларны, төрлө калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;

2) киёмнәрне, киём-салымны, келәмнәрне һәм башка әйберләрне хужалык майданчыгыннан читтә элөргә;

3) контейнер майданчыкларына керү юлларын томаларға;

4) урамнарның һәм юлларның машина йөрү өлешендә, тротуарларда, газоннарда һәм яшел зоналарда контейнерлар (бункерлар) урнаштырырга;

5) йорт яны территорияләрен үз белдегә белән киртөлөргә;

6) үз белдегә белән ишегалды корылмалары һәм бакчалар төзөргә;

7) йорт яны территориясен металл ватыклары, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллары, шлак, көл һәм житештерү һәм куллануның башка калдыклары белән тутырырга, савытларны жыярга һәм сакларға;

8) чүп-чар түгөргә, калдыкларны һәм чүп-чарны ташларға;

9) биналарның отмосткаларында, кер киптерү һәм келәмнәрне чистарту майданчыкларында, балалар майданчыкларында, газоннарда, бордюрларға керү белән, жылылык камераларында жәяүлеләр коммуникацияләрендә, канализация люкларында, ел фасылына карамастан, яшеллекләр утыртылган территорияләрдә, автомобильлөргә, жәяүлелөргә, территорияләрне жыештыруга, ашыгыч хезмәт автомашиналарына, башка махсус транспортка, чүп жыю машиналарына керү юлларына, чүп контейнерларына киртөлөр тудыручы башка урыннарда транспорт чараларын куярга һәм сакларға (юл-эксплуатация һәм коммуналь хезмәтләр машиналары хәрәкәтеннән тыш, шулай ук сөүдә һәм башка предприятиялөргә һәм юл кырыйларында, тротуарларда яисә жәяүлеләр юлларында урнашкан объектларға йөклөр ташый торган транспорт чараларының иң кыска юл буенча килү мөмкинлегә булмаганда. Шулай ук вакытта хәрәкәт иминлегә тәмин ителөргә тиеш);

10) автотранспорт чараларын түләүле куюны оештыру;

11) квартал эчендәге юлларны тимер-бетон блоклар, баганалар, киртөлөр, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән үз белдегә белән ябарға.

Йорт яны территориясенә керү – чыгу урыннарында шлагбаумнар төзөгәндә, бу өлкәдә гәмәлдәге норматив - хокукый актларның таләпләрен төгәл үтөргә.

12) автомашиналар юарға, ягулык һәм майлар агызырга, тавыш сигналларын, тормозларны һәм двигательләрне көйлөргә;

13) кеше сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эшләр башкарырга;

14) йорт яны территориясенә ишегалды эчендәге машина юллары буйлап транспортның транзит хәрәкәтен гәмәлгә ашырырга;

15) муниципаль берәмлекнең вәкаләтле жирле үзидарә органы килештермөгәндә, урам-юл челтәренә башка объектларына машина йөрү, керү, чыгу юлларын үз белдегә белән кушарға.

2. Жәмәгәт урыннарына материалларны, продукцияне фатирларның

төрәзәләре һәм керү юллары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан төяп жиберү рәхсәт ителми. Йөкләүне төрәзәләре булмаган торак йортларның читләреннән, жир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юл ягыннан башкарырга кирәк. Югарыда күрсәтелгән чикләүләр нигезендә торак биналарда урнашкан оешмаларның турыдан-туры эшләвенә бәйле төяү-бушату яисә башка эшләр башкару мөмкин булмаган очракта, әлеге оешмаларга югарыда күрсәтелгән торак объектларга идарә итүче оешмалар белән шартнамәләр төзөргә кирәк.

3. Транспорт чараларын ишегалды территорияләрендә урнаштыру һәм урнаштыру кешеләрнең, шулай ук урып-жыю һәм махсус техниканың тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

Статья 24.10.

1. Йорт яны территорияләрен яшеллөндөрү:

1) йорт яны территорияләрен яшеллөндөрү, яшел утыртмаларның сакланышы гамәлдәге законнар таләпләре нигезендә идарәче оешмалар тарафыннан тәэмин ителә;

2) йорт яны территориясен яшеллөндөргөндә, торак йортларның стеналарыннан 5 м га кадәр диаметрлы ябалдашлары булган агач кәүсәләре күчәренә кадәр араның 5 м дан да ким булмашка тиешлеген исәпкә алырга кирәк. Зуррак агачлар өчен ара 5 м дан артыграк, куаклар өчен 1,5 м булырга тиеш. Куакларның биеклегә беренче кат бүлмәләренең төрәзә уемының аскы кырыеннан артмашка тиеш.

Статья 24.11.

1. Һәр йорт биләмәсенең территориясендә булырга тиеш:

1) кер киптерү, киём-салым, келәмнәр һәм көнкүреш әйберләрен чистарту өчен хужалык майданчыгы;

2) өлкәннәр ял итә торган майданчык;

3) төзек һәм имгәнү куркынычы булмаган инвентарь белән тәэмин ителгән балалар уен майданчыклары һәм (яисә) спорт майданчыклары.

2. Әгәр участок территориясенең зурлыгы мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләр йөрү өчен майданчык урнаштырылырга мөмкин.

Статья 24.12.

1. Хужалык майданчыгында кер киптерү жайланмалары куелган баганалар, киём киптерү штангалары, элгечләр, Комлы тартма, чүп савытлары, эскәмияләр булырга тиеш. Майданчыкны тере киртә белән әйләндереп алырга кирәк. Майданчыкларны, ял итү урыннарын жиһазлау элементларын билгеләнгән таләпләргә туры китереп төзөргә һәм төзекләндерергә кирәк.

2. Йортларның подъездлары алдындагы майданчыклар, юллар һәм жәяүлеләр өчен юллар каты өслекле булырга тиеш. Каты өслекләр ясаганда кар һәм коеп яуган суларның ирекле агып чыгу мөмкинлегенә карап булырга тиеш.

Статья 24.13.

1. Торак йортларга кертелгән жәмәгать урыннарына йортның торак өлешеннән аерым керү юллары булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспорт стоянкасы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

25 бүлек. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

Статья 25.1.

1. Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компонентлары булган территорияне төзекләндерү элементларының булуы гамәлдәге законнар таләпләре нигезендә эшләнәргә һәм проект документациясендә каралырга тиеш. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект документациясә мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештерелә. Озак вакытлар яисә даими файдаланыла торган территорияне төзекләндерүнең стационар элементлары аларны кул белән күчерү мөмкинлеген булдырмаслык итеп беркетелергә тиеш.

2. Төзекләндерү элементларын карап тоту, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертәп, төзекләндерү элементлары хужалары тарафыннан башкарыла.

26 бүлек. Яшелләндерү

Статья 26.1.

1. Яшел утыртмалар территорияне төзекләндерүнең мәжбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләрен башкарганда яшеллекләргә мөмкин кадәр күбрәк саклап калу зарур.

2. Әлмәт шәһәре территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланыла: стационар - грунтка үсемлекләр утырту һәм мобиль - махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) үсемлекләр утырту. Стационар һәм мобиль яшелләндерүне рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), бина һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, бакчалар, чөчәк бакчалары, Куаклы һәм агачлы майданчыклар һ.б.) төзү өчен файдаланалар.

Шәһәр урамнарын яшелләндерү-агачлар, куаклар, чөчәкләр утырту һәм юл буйларында, тротуарларда, скверларда һәм башка жәмәгать урыннарында газоннар булдыру буенча чаралар комплексы ул. Ул экологик вәзгыятьне яхшыртуга, яшәү өчен уңайлы мохит тудыруга, тавыш дәрәжәсен киметүгә, эстетик жәлеп итүчәнлекне арттыруга һәм шәһәрнең яшел кодын формалаштыруга юнәлдерелгән.

3. Йорт яны территорияләрен яшелләндерү:

1) йорт яны территорияләрен яшелләндерү, яшел утыртмаларның сакланышы идарәче оешмалар һәм хосусый йорт хужалары тарафыннан тәмин ителә;

2) йорт яны территориясен яшелләндергәндә, торак йортларның стеналарыннан ябалдашлары 5 м га кадәр булган агач көүсәләргә күчәренә кадәр араның кимендә 5 м булуын исәпкә алырга кирәк. Зуррак агачлар өчен ара 5 м дан артыграк, куаклар өчен 1,5 м булырга тиеш. Куаклыкларның биеклегә беренче каттагы бүлмәләргә аскы очыннан артмаска тиеш, бу фатирларның житәрлек инсоляциясен тәмин итү һәм фундаментның бөтенлеген саклап калу өчен кирәк.

3) Идарәче оешмалар һәм шәхси кишәрлек хужалары түбәндәгеләргә тәмин итәргә тиеш:

- яшел үсентеләрнең сакланышы;
- жәй көне һәм коры көннәрдә газоннарга, чөчәклекләргә, агачларга һәм куакларга су сибү;
- газоннарның сакланышы һәм бөтенлегә, аларга төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, кар, боз кисәкләргә һ. б. салынмыйча.;

- агачларны һәм куакларны яңа утырту, юллар челтәрен үзгәртеп һәм жайланмаларны урнаштырып планлаштыруны бары тик билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча, агротехник шартларны үтәп башкарырга;

- жимеш бирү вакытында территорияне һәм һаваны бозучы тирәкләрнең һәм башка агачларның хатын-кыз нөсхәләрен, шулай ук инвазив (чит) үсемлекләргә утыртмаска:

Сосновский балтырганы (борщевик Сосновского).

Гигант сары чыбык (золотарник гигантский).

Канада сары чыбыгы (золотарник канадский).

Америка өрәңгесе (клен ясенелистный).

Тар яфраклы лох (лох узколистный).

Күп яфраклы өчә борчак (люпин многолистный).

Бохар кынасы (недотрога железконосная).

Канада элодеясе (элодея канадская).

Чәнәккеле эхиноцистис (Эхиноцистис лопастный).

Яллы арпа (Ячмень гривастый).

4. Яшелләндерү объектларын карап тоту-яшеллекләргә һәм яшелләндерелгән территорияләргә төзекләндерү элементларын карап тоту, күләмле корылмаларның конструктив элементларының аз гына деформацияләрен һәм зарарлануларын бетерү, шулай ук жәй һәм кыш көннәрендә күчмә кече формаларны жыештыру.

Яшел утыртмаларны карап тоту эшләренә су сибү, ашлама кертү, туфракны йомшарту, утау (чаптыру), сирәкләү, кисү һәм яшел утыртмаларның ябалдашларын формалаштыру, яшел утыртмаларның корткычларын һәм авыруларын ачыклау һәм аларга каршы көрәшү керә.

Белгечләр (агроном, шәһәрнең баш бакчысы) үсентеләргә вакыт-вакыт визуаль карап чыгарга, ел саен һәм кирәк булганда туфракка анализ ясарга, карау буенча технологик карталар төзәргә, эшләрнең үтәлешен һәм карау чараларын башкарганда экологик нормаларның үтәлешен тикшереп торырга, утыртмаларның торышын тикшереп торырга тиешләр.

Статья 26.2.

1. Яшелләндерү объектларында эшләр башкаруга таләпләр:

1) яшелләндерү объектлары янында төзелеш мәйданчыкларын оештырганда, проектта сакланьрга тиешле дип билгеләнгән яшел утыртмаларның бөтенлеген саклап калу чараларын күрергә кирәк. бу чаралар түбән һәм киң ябалдашларны киртәләп алу, өлешчә кисү, агач көүсәләрен саклау бәйләве, куак ябалдашларын бәйләү, транспорт чараларының юллары һәм тукталышлары янында урнашкан үсемлекләр астына туфрак кишәрлекләрен вак таш белән күмү һәм туфракның тыгызлануын булдырмау максатларында башка техника;

2) территорияне вертикаль планлаштыру, жир асты коммуникацияләре салу, юлларны, машина юлларын һәм тротуарларны төзекләндерү яшелләндерү башланганчы төмамланьрга тиеш;

3) туфрак катламын бозуга бәйлә ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда туфракның уңдырышлы катламын алуны һәм саклауны дәвам итү зарур. Югарыда күрсәтелгән эшләр төмамлангач, бозылган жир кишәрлекләрен һәм утыртмаларны яңадан торгызырга кирәк. Эшләргә башкару проектында яңадан торгызу каралырга тиеш;

4) туфрак җиргә тирәнәйтү белән бәйлә эшләр башкарганда, яшел утыртмаларның тамыр системаларын, атап әйткәндә, скелет тамырларын (0,5 см һәм аннан да калыңрак) аркылы кисеп (тамыр юнәлеше буенча 90 градус) һәм

антисептик чаралар белән эшкөртүне тәэмин итәргә кирәк.

5) яфракларны һәм үләнне, соңыннан компостлаштырып яисә билгеләнгән төртиптә алып ташлап, өемнәргә жыярга кирәк.

Статья 26.3.

1. Яшел утыртмаларның хужалары:

1) яшел үсентеләрнең сакланышын һәм аларны квалификацияле карауны тәэмин итәргә;

2) жәй көне коры һавада газоннарға, чөчөкләкләргә, агачларға һәм куакларға су сибүне тәэмин итәргә;

3) газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген, аларда төрле материалларны, калдыкларны, чүп-чарны, бозлавыкка каршы материалларны, башка зарарлы матдәләрне, шулай ук карны, бозны жыюны тәэмин итәргә, әгәр бу газоннарға зыян китерергә мөмкин булса;

4) яшелләндерү объектларында сулыклар булганда аларны чиста тотарга һәм 10 елга кимендә бер тапкыр капитал чистартырга;

5) агачларны һәм куакларны яңа утырту һәм күчәрәп утырту, шулай ук юллар, майданчылар, газоннар челтәрләренә планировкасын билгеләнгән төртиптә килештерелгән проектлар буенча гына үзгәртәргә.

Статья 26.4.

1. «Өлмәт шәһәре» муниципаль берәмлегенә яшелләндерелгән территорияләрендә рөхсәт ителми:

1) яшел зоналарның эшләвен тәэмин итү һәм аларга хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән корылмалардан тыш, төзелешләр урнаштырырга;

2) агачларны һәм куакларны үз белдегә белән утырту һәм кисү, газоннарны һәм чөчөк бакчаларын юк итү;

3) транспорт чараларының газоннарға һәм чөчөкләкләргә керүе һәм урнашуы, әлеге территорияләрдә кирәкле эшләр башкару очрактарынан тыш, торгызу эшләрен мәжбүри башкару шарты белән;

4) күчәп йөрергә, ял итү һәм уеннар өчен бакчаларның, скверларның, парктарның мемориаль зоналарының газоннарында, гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары булган бульварларда урнаштырырга;

5) яшелләндерү объектларында чаңгыда һәм чанада моның өчен махсус бүлөп бирелгән урыннардан читтә шуарга;

6) агачларға һәм башка яшел утыртмаларға гамактар, таган, турник, кер киптерү өчен баулар элөп куярга, агачларға реклама һәм мәгълүмат щитларын һәм табличкаларын, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән чыгару конструкцияләрен, объектларға хәрәкәт юнәлеше күрсәткечләрен, афишаларны, белдерүләрне, агитация материалларын, техник конструкцияләрен, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмат белән тәэмин итү чараларын, баганалардан, коймалардан, реклама щитларынан, электр үткәргечләрдән, лампалардан, чөнөчкеле киртәләрдән тартмаларны беркетергә;

7) стационар булмаган объектлар, шулай ук юл сервисы объектлары урнаштырырга, шул исәптән автостоянкалар һәм парковкалар урнаштырырга, елның нинди вакытына карамастан;

8) төзелеш һәм башка материалларны тупларга;

9) яшелчә бакчалары өчен казу эшләре алып барырга;

10) йорт хайваннарын газоннарда һәм чөчөкләкләрдә йөрергә;

11) роторлы кар жыю машиналарын утыртмаларға кар эләкмөчә махсус юнәлеш бирүчә жайланмалардан башка файдаланырга;

12) яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны

лотовларга һәм башка су үткөрү жайланмаларына сметалар ясарга;

13) газоннарга смета һәм чүп ташларга;

14) учаклар кабызырга;

15) сок, сумала чыгару өчен агачларны кисәргә, аларга башка төрле механик зыян китерергә;

16) күпъяллык чәчәкләр биләгән жир кишәрлекләреннән кар чыгарырга, шулай ук салкынга чыдам булмаган үсемлекләр утырткан жирләрне кардан ялангач калдырырга;

17) яшелләндерелгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урнарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

18) агач тамырларын кәүсәдән 1,5 м дан да якынарак аралыкта ялангач калдырырга һәм агач муеннарына туфрак яисә төзелеш калдыклары сибәргә;

19) транспорт чараларын, шул исәптән комплекланмаган (төзек булмаганның), урман-паркларның, паркларның, бакчаларның, бульварларның, шәһәр урманнарының яшелләндерелгән территорияләрендә елның нинди вакытка бәйсез рәвештә урнаштырырга, моңа әлеге территорияләрдә торгызу эшләрен мәжбүри башкару шарты белән кирәкле эшләр башкару очраклары керми;

20) транспорт чараларын, шул исәптән комплекланмаган (төзексез) транспорт чараларын, дөвәләү, балалар уку һәм фәнни учреждениеләренең, сәнәгать предприятиеләренең, спорт комплексларының һәм торак кварталларның яшелләндерелгән территорияләрендә елның вакытына бәйсез рәвештә урнаштырырга, моңа әлеге территорияләрдә торгызу эшләрен мәжбүри башкару шарты белән кирәкле эшләр башкару очраклары керми.

27 бүлек. Киртәләр

Статья 27.1.

1. Киртәләрне кору төзекләндерүнең өстәмә элементы булып тора.

2. Киртәләр бер-берсеннән:

1) билгеләнешкә (декоратив, яклау, аларның ярашуы);

2) биеклектә (Түбән - 1,0 м га кадәр, уртача - 1,1-1,7 м, биек - 1,8-3,0 м);

3) материалның төренә (металл, тимер-бетон һ. б.);

4) күз карашы өчен үткөрүчәнлек дәрәжәсе (үтә күренмәле, күрсәтми торган);

5) стационарлык дәрәжәләре (даими, вакытлыча, күчмә) һәм башка киртәләр.

3. Киртәләрне проектлау аларның кайда урнашуына һәм билгеләнешенә карап гәмәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталоглары, индивидуаль проектлау проектлары нигезендә башкарыла. Жир асты корылмалары белән кисешкән урыннарда уртача һәм югары төрдәге коймаларны проектлаганда ремонт яисә төзелеш эшләрен башкарырга мөмкинлек бирә торган койма конструкцияләре карала.

Статья 27.2.

1. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен киртәләү әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарылырга тиеш. Жәмәгать, торак, рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә чукрак һәм тимер-бетон киртәләр проектлау рәхсәт ителми. Сәнәгать, махсус территорияләр коймалары декоратив тимер-бетон

панельләрдән ясалырга мөмкин.

Статья 27.3.

1. Агачлар интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зонасында яки төзелеш һәм реконструкция эшләре башкару зоналарында үскән очракта, яклауның башка төрләре булмаганда, 0,9 м һәм аннан да күбрәк диаметрлы саклагыч коймалар, 0,8 м диаметрлы һәм аннан да күбрәк яшенә, агач токымнарына һәм башка характеристикаларга бәйләре рәвештә саклау корылмаларын күз алдында тотарга кирәк.

28 бүлек. Өслекләргә каплау

Статья 28.1.

1. Өслекләргә каплау Өлмәт шәһәре территориясендә имин һәм уңайлы хәрәкәт итү шартларын тәэмин итә, шулай ук төзелешнең архитектур йөзен формалаштыра.

2. Төзекләндерү максатларында түбәндәге төр өслекләргә билгеләнгән:

1) каты (капиталь) өслекләргә-монокит яисә жыелма өслекләргә, шул исәптән асфальт-бетоннан, цемент-бетоннан, табигый таштан ясала торган;

2) йомшак (капиталь булмаган) өслекләргә - табигый яисә ясалма коелучан материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит чөчүлекләргә, керамзит, резина валчыклары), табигый хәлдә булган, бәйләүче материаллар белән тыгызланган яисә ныгытылган коры катнашмалардан ясала торган өслекләргә;

3) газон капламнары-үлән капламын әзерләүнең һәм утыртуның махсус технологияләргә буенча башкарыла торган капламалар;

4) катнаш өслекләргә-өслекләргәнең бер-берсеннән торган өслекләргә (челтәрле плитка яисә газонга батырылган газон рәшәткәсә яисә йомшак өслек).

3. Өслек төрләрен аларның максатчан билгеләнеше нигезендә сайларга кирәк:

1) проектлау вакытына гамәлдә булган мөмкин булган чик йөкләнешләргә, хәрәкәтнең характерын һәм составын, янгынга каршы таләпләргә исәпкә алып каты;

2) территорияләргәнең аерым төрләрен (шул исәптән балалар, спорт майданчыкларын, этләр йөртү майданчыкларын, жәяү йөрү юлларын) төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып йомшак;

3) аеруча экологик яктан чиста булган газонлы һәм катнаш.

4. Кулланыла торган өслек төргәнең колористик чишелешә формалаша торган тирәлекнең төслә чишелешен исәпкә алырга тиеш.

Статья 28.2.

1. Каты төрдәгә өслек кытыршы булырга тиеш, коры хәлдә - 0,6, юеш хәлдә 0,4 тән ким булмаша тиеш. Жәяүлеләргә коммуникацияләргә территориясендә, жир өстә һәм жир асты кичүләргәндә, биналарның керү төркемнәргә баскычларында һәм болдырларында кафель, метлах плиткаларын, ясалма һәм табигый таштан шома яисә шомартылган плитәләргә каплау сыйфатында куллану рәхсәт ителми.

Статья 28.3.

1. Шәһәрнең гомуми файдаланудагы территорияләргәндә барлык киртәләргә (киртәләргә, баскычлар, пандуслар, агачлар, яктырту, мәгълүмат һәм урам техник жиһазлары), шулай ук жәмәгәт транспортын көтү тукталышлары һәм урам аша чыгу урыннарындагы тротуар кыры тактиль өслек полосалары белән аерылып

тора. Тактиль өслек киртөлөргө кадэр 0,8 метрдан да ким булмаган ераклыкта, урамның кырыйлары, куркыныч участокның башы, хәрәкәт юнәлеше үзгәрү һ.б.дан башланырга тиеш. Әгәр тактиль өслектә киңлегә 15 мм дан артып, тирәнлегә 6 мм дан артып киткән буй буразналар булса, аларны хәрәкәт юнәлеше буйлап урнаштырырга ярамай.

Статья 28.4.

1. Түшөлгән агачлар өчен, саклауның башка төрлөрә (шул исәптән көпшә яны рәшәткәләре, бордюрлар, периметр эскәмияләре) булмаганда, көүсәдән кимендә 1,5 м радиуста саклагыч өслекләр: вак таш, вак таш, газон рәшәткәләре ясала. Саклау өслегә жәяүлеләр коммуникацияләре өслегеннән бер дәрәжәдә яки югарырак башкарылырга мөмкин.

29 бүлек. Өслекләрнең үзара бәйләнеше

Статья 29.1.

1. Өслекләрне берләштерү элементларына, гадәттә, борт ташларының төрлө төрлөрән, пандусларны, баскычларны кертәләр.

Статья 29.2.

1. Юлның борт ташлары тротуар белән машина йөрү өлеше тоташкан урынга, машина йөрү өлеше дәрәжәсеннән норматив рәвештә кимендә 150 мм артыграк куела, өслек өслегә ремонтланган очракта да бу күрсәткеч сакланырга тиеш. Автотранспортның газонга бәрелүен булдырмас өчен, юлның газон белән капланган урыннарында югары күтәрелгән борт ташы кулланырга кирәк.

2. Жәяүлеләр коммуникацияләре өслеген газон белән бергә кушканда бакча бортын урнаштырырга мөмкин, ул газон дәрәжәсеннән кимендә 50 мм артып китә, 0,5 м ераклыкта. бу исә газонны саклый һәм пычрак һәм үсемлек чүпчарының өслеккә элэгүен булдырмый, аның хезмәт итү вакытын озайта. Жәяүлеләр зоналары территориясендә төрлө типтагы өслекләр янәшәсен бизәү өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, таш кыялар, керамик борт һ.б.) кулланырга мөмкин.

3. Жәяүлеләр коммуникацияләре авышлыгы 60 промилле булганда баскычлар ясауны күздә тотарга кирәк.

4. Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка күпләп була торган объектлар, инвалидлар һәм картлар йортлары урнашкан урыннарда төп жәяүлеләр коммуникацияләрендә баскычлар һәм баскычлар 50 промилледән артык тайпылыш булганда, аларны пандус белән озата барырга кирәк. Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 кабул ителә. Баскычларның беренче баскычларын төшкәндә һәм күтәрелгәндә, ачык төстөгә капма-каршы төстөгә сызыклар белән аерып күрсәтергә кирәк. Тышкы баскычларның барлык баскычлары Бер марш эчендә баскычларның киңлегә һәм биеклегә буенча бертөрле итеп куела.

5. Пандусны киртәли торган конструкцияләр булмаганда, биеклегә 75 мм дан да ким булмаган киртәли торган бортик һәм тоткалар каралырга тиеш.

6. Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участкалары әйләнә-тирә өслектән текстурасы һәм төсә белән аерылып тора.

7. Баскычның яисә пандусның ике ягында да 800-920 мм биеклектәге түгәрәк яисә турыпочмаклы кисемтәле тоткалар каралган, ул кул белән колачлау өчен уңайлы һәм стенадан 40 мм га ераграк тора.

30 бүлек. Майданчыклар

Статья 30.1.

1. Әлмәт шәһәре территориясендә түбәндәге майданчыклар урнаша:

- 1) балалар майданчыклары;
- 2) спорт майданчыклары;
- 3) этләрне йөртү һәм өйрәтү өчен;
- 4) автомобильләр тукталышлары өчен;
- 5) өлкәннәр ялы өчен;
- 6) чүп жыю урыннарын урнаштыру өчен.

2. Майданчыкларны теркәлгән мәдәни мирас ядкарьләренең саклау зоналары һәм махсус сакланылучы табигать территорияләре зоналары чикләрендә урнаштыруны һәйкәлләрне саклауның, табигатьтән файдалануның һәм әйләнә-тирә мохитне саклауның вәкаләтле органнары белән килештерү тәкъдим ителә.

Статья 30.2.

1. Балалар майданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым майданчыклар яки яшь мәнфәгатьләре буенча зоналаштырылган комплекслы уен майданчыклары рәвешендә оештырыла.

1) балалар майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының тәкъдим ителә торган исемлегенә:

- капламаның йомшак төрләре;
- майданчык өслегенең газон белән кушылу элементлары;
- яшелләндерү;
- уен җиһазлары;
- эскәмияләр һәм урналар;
- яктырту җайланмалары.

2. Торак йортлар һәм җәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшътәге балалар майданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 метрдан, кече һәм урта мәктәп яшендәге балалар майданчыклары - 20 метрдан кимрәк, комплекслы уен майданчыклары 40 метрдан да ким булмаса, спорт-уен комплекслары 100 метрдан да ким булмаса тиеш. Балалар уен майданчыклары контейнер майданчыкларыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

3. Балалар майданчыклары:

- җәй көне тигезсезлекләренә ком белән күмеп, өслекнең планировкасы булырга тиеш;

- даими рәвештә иртәнге вакытта себерергә һәм чыланырга;
- буялырга, майданчыктагы коймаларны һәм корылмаларны елга бер тапкырдан да сирәгрәк буярга, ө ремонтны кирәк булган саен ясарга;
- җәяүлеләр транзит хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш майданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, калдыклар өчен контейнерлар кую майданчыкларыннан аерып куелырга;

- автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участокларын.

4. Җәрәхәтләнүдән саклану өчен майдан территориясендә калкып торган тамырлар яки асылынып торган тәбәнәк ботаклар, жир өстендәге иске, киселгән җиһаз калдыклары (стойкалар, фундаментлар), җиргә чуммаган металл аркылылар (кагыйдә буларак, турникларда һәм таганнарда) булу рөхсәт ителми.

5. Янәшәдәге территорияләренә реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясендә төзелеш эшләрен алып бару һәм төзелеш материалларын туплау рөхсәт ителми.

6. Яктырту җайланмасы майданчык урнашкан территорияне яктырту

режимында эшлэргә тиеш. Яктырту җайланмаларын 2,5 м биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

7. Уен җиһазларын урнаштыру куркынычсызлыкның норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

8. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларның иминлеген тәмин итү өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

Статья 30.3.

1. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшьтәге төркемнәре өчен физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен каралган. Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының тәкъдим ителә торган Исемлеге үз эченә ала:

- 1) йомшак яисә газонлы өслекләр (жәйге чорда);
- 2) спорт җиһазлары.

2. Спорт майданчыклары яшелләндерелә һәм челтәрле койма белән әйләндереп алына. Яшелләндерү майданчыкның периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләндерүне кулланарга мөмкин. Киртәнең биекlege 2,5-3 м, майданчыклар бер - берсенә тоташкан урыннарда биекlege 1,2 м дан да ким түгел.

3. Спорт җиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яисә рекреацияләр составында махсус җиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт җиһазлары заводта ясалырга да, махсус эшкәртелгән өслеге жәрәхәтләнмәслек (ярыклар, тишлекләр булмау һ.б.) бүрәнәләрдән һәм борыслардан ясалырга да мөмкин. Урнаштырганда сертификацияләнгән җиһаз каталогларына таянырга кирәк.

Статья 30.4.

1. Торак төзелеше территориясендә тыныч ял итү һәм өлкәннәр өчен өстәл уеннары өчен ял итү майданчыклары оештырырга мөмкин. Торак йортларның тәрәзәләреннән тыныч ял итү майданчыклары чикләренә кадәр ара кимендә 10 м, шау - шулы өстәл уеннары майданчыклары кимендә 25 м булырга тиеш.

2. Ял итү майданчыгында тәкъдим ителгән төзекләндерү элементлары исемлеге гадәттә үз эченә ала:

- 1) каты өслек төрләре;
- 2) майданчык өслегенә газон белән кушылу элементлары;
- 3) яшелләндерү;
- 4) Өстәлләр, Эскәмияләр һәм урналар (һәр эскәмиядә ким дигәндә берәр);
- 5) яктырту җайланмалары.

3. Майданчыкны плитка түшәү рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял итү майданчыкларын һәм балалар майданчыкларын бергә кушканда, балалар уеннары зонасында каты өслекләр урнаштырырга ярамай. Парк территорияләрендә чирәмдә ял итү өчен майданчык-болыннар оештырылырга мөмкин.

Статья 30.5.

1. Этләрне йөртү майданчыклары билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле органнар белән килештерелгән урыннарда урнаштырыла.

2. Этләр йөрү майданчыгы территориясендә төзекләндерү элементлары исемлеге үз эченә ала:

- 1) өслекнең төрле төрләрә;
- 2) койма;
- 3) эскәмияләр, урналар, экскрементларны утильләштерү өчен контейнер;
- 4) яктырту һәм мәгълүмат җиһазлары;
- 5) периметраль яшелләндерүне күздә тоту тәкъдим ителә.

3. Этләр йөртү майданчылары микрорайон һәм торак районның яшеллектән Азат территорияләрендә, юлларның техник зоналарында, көчәнеше 110 кВттан артмаган электр тапшыру линияләре астында, беренче һәм икенче поясларны су белән тәзмин итү чыганакларының санитария зонасынан читтә урнаштырылырга тиеш. Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнаштырыла торган этләр йөртү өчен майданчыларның зурлыгы 400-600 кв.м, башка территорияләрдә 800 кв. м га кадәр кабул ителә, төзелгән төзелеш шартларында булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, майданчыларның кечерәйтелгән күләме кабул ителергә мөмкин.

4. Майданчык чигеннән торак һәм җәмәгать биналарының тәрәзәләренә кадәр ара кимендә 25 метр, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт майданчылары, ял майданчылары кишәрлекләренә кадәр кимендә 40 метр булырга тиеш.

5. Майданны төзү, кагыйдә буларак, биеклегә 1,5 м булган җиңел металл челтәрдән башкарыла. Киртә элементлары һәм секцияләре, аның аскы кыры һәм җир арасындагы ераклык хайванга майданчыктан китәргә яки үзенә җәрәхәт ясарга мөмкинлек бирмәскә тиеш.

6. Майданчык территориясендә майданчыктан файдалану кагыйдәләре язылган мәгълүмат стенды урнаштырылырга тиеш.

Статья 30.6.

1. Әлмәт шәһәре территориясендә автомобильләрне кыска вакытлы һәм озак саклауның түбәндәге төрләре урнаштырыла.

2. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегә үз эченә ала:

- 1) каты өслек төрләре;
- 2) өслекләренә кушылу элементлары;
- 3) чүп-чар өчен киртәләр, урналар яисә кече контейнерлар;
- 4) яктырту җайланмасы;
- 5) мәгълүмат җиһазлары (күрсәткечләр).

3. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участкаларына керү юллары җәяүлеләр юлының төп юнәлешләре белән кисешмәскә тиеш. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы аша җәяүлеләр өчен транзит юллар оештыру рөхсәт ителми.

4. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән кимендә 3 метр киңлектәге яшел үсентеләр полосасы белән аерып куелырга мөмкин.

Статья 30.7.

1. Шәһәр территорияләрендә җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю өчен контейнерлар, бункерлар (чүп җыючылар) майданчылары санитария нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә туры китереп, шулай ук вәкаләтле органнар, оешмалар белән киештерелгәннән соң аларның компетенциясе нигезендә урнаштырылырга тиеш.

2. Майданчыларны торак биналарның тәрәзәләреннән, балалар учреждениеләре кишәрлекләре чикләреннән, ял итү урыннарыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк, торак төзелешә кишәрлекләрендә,

жәяүлеләр юлларын ерак подъезддан санаганда, керү юлларыннан 100 метрдан да ерак түгел урнаштырырга кирәк, шул ук вакытта майданчык территориясе машина йөрү юлларына тоташырга, әмма транспорт йөрүгә комачауламаска тиеш.

3. Майданчыкны аерым урнаштырганда (юллардан еракта) контейнерларны чистарту өчен транспортка уңайлы керү мөмкинлеген һәм борылыш майданчыклары (12 м х 12 м) булуны күз алдында тотарга. Майданчыкларны транзит Транспорт һәм жәяүлеләр коммуникацияләреннән күз күреме зонасыннан читтә, биналарның урам фасадларыннан читтә урнаштыруны проектларга кирәк. Майданчык территориясен күлгә зонасында урнаштырырга кирәк (яңәшәдәге төзелешләр, түбәләр яисә яшел утыртмалар).

4. Чүп жыю урыннарын урнаштыру майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегә түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслек төрләре, майданчык өслегенә яңәшәдәге территорияләр белән туры килү элементлары, яктырту җайланмалары һәм майданчыкны яшелләндерү.

5. Майданчыкның өслеген транспорт йөрү юлларының шундый ук өслегенә салырга кирәк. Суның туктап калуына һәм контейнерның төгәрәвенә юл куймас өчен, майданчыкның авышлыгын 5-10% төшкел итәргә кирәк.

31 бүлек. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары

Статья 31.1.

1. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары конструкциясе яктырту, навеслар, эскәмияләр, чүп-чар чүп савытлары һәм гражданның һәм оешмалар белдерүләре өчен щитлар белән җиһазланырга тиеш. Павильонда тукталыш исеме, номеры һәм жәмәгать транспорты маршрутлары расписаниесе күрсәтелә.

Статья 31.2.

1. Жәмәгать транспортының көтү павильоннары тузанланмаган, буялган һәм юылган булырга, рөхсәт ителмәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш. Жәмәгать транспортын көтү павильоннарын жыю - жәйге чорда айга кимендә сигез тапкыр, кышкы чорда - кирәк булган саен башкарылырга тиеш.

32 бүлек. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

Статья 32.1.

1. Тышкы мәгълүмат чараларының (мәгълүмат конструкцияләренең) тышкы күренешенә һәм урнаштыру урынына карата таләпләр төзекләндерү кагыйдәләренә 1 нче кушымта белән билгеләнә.

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектка, әзерләү һәм урнаштыру төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләр), аларны саклау һәм куллану турындагы Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Мәгълүмат конструкцияләренә урнаштырыла торган, шул исәптән тарату яисә кулланучыга җиткерү мәжбүри булган мәгълүматның гомуми эчтәлегенә һәм мәгънә йөкләнеше Россия Федерациясенең закон, күрсәтмә һәм (яисә) норматив актлары белән билгеләнә.

Мәғлүмати конструкцияләрдә мәғлүматның гомуми эчтәлегә һәм мәғнәви йөкләнеше Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының гамәлдәге законнары таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла. Ике һәм аннан да күбрәк тел кулланылган очракта, текстлар эчтәлегә һәм техник бизәлешә буенча бер төрлө булырга, дәрәжә һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.

Мәғлүматның текст өлешен башкарганда мәғлүматның текст өлешендәгә хәрәфләрне һәм тамгаларны бозу (язуларны сузу яисә тарайту) рөхсәт ителми.

2. Биналарда һәм (яисә) корылмаларда мәғлүмат конструкцияләре бары тик күрсәтелгән биналардагы һәм (яисә) корылмалардагы оешмаларның һәм индивидуаль эшкүарларның факттагы урнашу урыны, эшчәнлегә (эшчәнлеген гамәлгә ашыручы) атамасы һәм эш режимы (вакытлы графигы) турында, шулай ук алар гамәлгә ашыра торган эшчәнлек (хезмәтләр күрсәтү) төрләре, формалары һәм профильләре һәм сатыла торган товарлар ассортименты турында мәғлүмат бирү максатларында урнаштырыла. Мәғлүмати конструкцияләргә ярминкәләр павильоннарында һәм лоткаларында, шулай ук оешмаларның һәм (яисә) индивидуаль эшкүарларның даими урнашу урыннарыннан читтә күчмә сәүдә һәм көнкүреш яисә башка хезмәт күрсәтү урыннарында урнаштыру рөхсәт ителә. Сурәтләү өлешә мәғлүмати конструкцияләр текст өлешеннән яисә текст өлешеннән һәм декоратив - сәнгать элементларыннан, шул исәптән фирма стили элементларыннан (товар билгесе, эмблема, логотип, индивидуальләштерүнең башка билгеләре) торырга тиеш.

3. Тышкы реклама һәм мәғлүматны урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.

4. Мәғлүмати конструкция хужасы куркынычсызлык кагыйдәләрен бозган өчен, шулай ук мәғлүмати конструкцияләргә монтажлау һәм эксплуатацияләү шартларын бозган очракта төзексезлекләр һәм авария хәлләре өчен җаваплы.

Тышкы реклама һәм мәғлүмат чаралары ияләре аларның тиешле торышын күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәғлүмат чараларын урнаштыру урынын һәм янәшәдәгә территорияне җыештырырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәғлүмат урнаштыру чараларын тиешенчә карап тотмаган, җир кишәрлеген һәм аның тирәсендәгә территорияне җыештырган һәм санитар карап тоткан өчен тышкы реклама һәм мәғлүмат урнаштыру чаралары хужалары җаваплы.

5. Реклама конструкциясеннән мәғлүматны бетергәндә реклама кыры ачык төсләрдәгә баннер тукума белән капланырга тиеш.

6. Тышкы реклама һәм мәғлүматны урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтажланырга тиеш.

Реклама конструкциясен яки тышкы мәғлүмат чарасын монтажлаганнан (демонтажлаганнан) соң конструкция хужасы конструкцияне урнаштыру урынында бозылган төзекләндерү/фасадны өч тәүлектән дә артык булмаган вакытта торгызырга тиеш.

7. Әлмәт шәһәре территориясендә мәғлүмат һәм басма продукцияне (листовкалар, белдерүләр, афишалар һәм башка төрлө продукция) киртәләргә, коймаларга, бина, корылма стеналарына, аерым торган терәкләргә (яктырту, контакт чөлтәре һ.б.), агачларга һәм аерым торган транспорт чараларының конструкцияләргә максатларын билгеләнмәгән язу, ябыштыру һәм элп кую тыела.

Статья 32.2.

Юридик затка, шәхси эшмәкәргә, учреждениегә, оешмага исем турында мәғлүмат биру максатларында Әлмәт шәһәре территориясендәге биналарда, төзелмәләрдә, корылмаларда урнаштырыла торган мәғлүмати конструкцияләр төрләре:

- төп элмә такта (стенада, фризда, козыректа, яктылык үтә күренмәле конструкцияләрдә, түбә жайланмасы);
- панель-кронштейн;
- фасад табличкасы (бинага керү белән янәшә урнаштырылган оешма исеме һәм эш режимы белән табличка, бинага керү белән янәшә урнаштырылган оешмалар исемлеге һәм навигация белән табличка).

Бер оешма өчен рәхсәт ителә:

- бер төп вывеска (аның бер төре өлегә Кагыйдәләргә 1 нче кушымта нигезендә); бер панель-кронштейн, әгәр оешма бинаның почмак өлешендә урнашкан булса, анда керү урыны читтән торып урнашкан булса;
- оешма исеме һәм эш режимы язылган бер фасад табличкасы.

Төп элмә тактаны кабатлау рәхсәт ителә:

- бинаның икенче фасадында оешманың өстәмә керү урыны булганда;
- биеклегә 4 метрдан арткан, транспорт һәм жәяүлеләр интенсив хәрәкәт итә торган ике һәм аннан да күбрәк юнәлешкә йөз тоткан аерым коммерция биналары өчен.

Әлмәт шәһәре территориясендәге биналар, корылмалар һәм төзекләндерү объектлары фасадларында урнаштыруга таләпләр, мәғлүмати конструкцияләрнең үзенчәлекләре һәм мисаллары өлегә Кагыйдәләргә 1 нче кушымта нигезендә билгеләнә.

Статья 32.3.

1. Биналарда һәм (яисә) корылмаларда мәғлүмат урнаштыру чаралары, милекчеләрнең ризалыгы булганда, архитектура һәм конструктив элементлардан азат фасад яссылыкларында, керү төркемнәренә түбәләрендә (козырькаларында) яссы конструкцияләр рәвешендә яисә консоль мәғлүмат конструкцияләре (панель-кронштейннар) рәвешендә, түбәләрдә, витриналар һәм маркизлар бизәү элементлары рәвешендә урнаштырыла.

2. Элмә такталар куркынычсыз булырга, проектланырга, әзерләнәргә һәм Россия Федерациясенең гамәлдәге законнары таләпләренә туры китереп куелырга тиеш.

3. Шәһәрдә мәғлүмати конструкцияләрне урнаштыру рәхсәт ителә:

- нигезсез стена элмә такталары (элмә такталарның конструкциясе объектларның фасадлары һәм (яисә) аларның конструктив элементлары өслегенә параллель рәвештә турыдан-туры объект фасады яссылыгында урнаштырыла);
- аслыксыз фриздагы элмә такталар;
- аскычсыз һәм яктылык тартмасы рәвешендәге козыректагы элмә такталар (лайтбокс);
- коммерция биналары өчен нигезсез түбә жайланмалары;
- яктылык үтә күренмәле конструкцияләрдә аслыксыз элмә такталар;
- астышсыз һәм яктылык тартмасы рәвешендәге панель-кронштейннар, алар күзгә күренми торган (яшерен), асылмалы, дистанцион беркетүләр һәм/яки аскы таянычлы беркетүләр ярдәмендә урнаштырыла (элмә такталар конструкциясе объектларның фасадлары һәм (яисә) аларның конструктив элементлары өслегенә перпендикуляр урнаштырыла);
- оешма исеме һәм эш режимы язылган фасад табличкалары;

- сәүдә һәм офис үзәкләре өчен оешмалар исемлегә белән фасад табличкалары;

- даими һәм (яисә) вакытлыча бизәлгән витрина конструкцияләре (элмә такталар конструкциясе витринада объектлар витринасының тышкы һәм (яисә) эчке ягында урнаштырыла).

4. Элмә такталар бина яки корылма фасадына параллель урнаштырыла, бина яки корылма фасадына (яки керү төркеменең түбәсенә/козыргына) беркетелә.

Исеме, сәүдә билгесе, фирма исеме турындагы белешмәләр түбә элмә такталарында булган барлык бина яисә корылманы максатчан файдалану шарты белән бина яисә корылма түбәләренә элмә такталар урнаштыру рәхсәт ителә.

Катлаулы архитектура пластикасы, сәнгатьчә яктыртылган биналарда вывескаларны бары тик бинаның архитектура элементларын капламаган аерым хәрефләр яки билгеләр (логотиплар) рәвешендә генә урнаштырырга рәхсәт ителә.

Элмә такталар урнаштырыла:

- биналарның вертикаль һәм горизонталь күчәрләрен, симметрияләрен, архитектура чикләрен һәм фасад өлгәләрен саклап;

- архитектура элементлары арасында Үзәк күчәрләренң урнашуын исәпкә алып;

- биналарга керү урыннары, витриналар һәм беренче кат тәрәзәләре өстендә тышкы стеналар өслегендә;

- беренче һәм икенче катлар арасындагы түшәмәләр линиясе дәрәжәсендә яисә күрсәтелгән линиядән түбәнрәк, яисә проектта каралган тәрәзәләр һәм керү зоналары өстендәге куышларда (мәдәни-тамаша, сәүдә, офис һәм спорт үзәкләреннән тыш);

- эшқуарлык эшчәнлегә субъекты биләгән урын чикләрендә;

- оешма яки шәхси эшмәкәр подвал яки цоколь катларында урнашкан очракта, бинага керү урыны өстендә һәм подвал яки цоколь катындагы тәрәзәләр өстендә, ләкин жир дәрәжәсеннән стена конструкциясенә аскы кырыена кадәр 0,60 м дан да ким булмаган очракта, элмә такта урнаштыру рәхсәт ителә;

- фризда урнаштырырга рәхсәт ителә торган стенадагы элмә такталарның конструкцияләре күләмле символлардан (подложка кулланмыйча яисә подложка кулланып), шулай ук яктылык тартмаларыннан гыйбарәт. Фриздагы стена конструкциясендә кулланыла торган күләмле символлар бердәм горизонталь күчәрдә урнаштырылырга тиеш.

Элмә тактаның (стенада, фризда, козыректа, яктылык үтә күренмәле конструкцияләрдә) һәм панель-кронштейнның максималь мөмкин булган биеклегә күпфатирлы торак йортлар өчен (шул исәптән янкормалы-янкормалы биналар өчен) 0,5 м яисә коммерцияле һәм сәнәгать биналары өчен 0,6 м булырга тиеш (Кагыйдәләргә 1 нче кушымта нигезендә).

Өлгә пунктчаның таләбе күрсәтелгән үзәкләр (комплекслар), биналар булган сәүдә һәм (яисә) күңел ачу үзәкләрендә (комплексларында), күпфункцияле биналарда оешмалар, индивидуаль эшмәкәрләр, эшчәнлекнең урнашу яисә гәмәлгә ашырылу урыны тарафыннан элмә такталар урнаштыру очрақларына кагылмый:

- бер сәүдә һәм (яисә) күңел ачу үзәге, күпфункцияле бина фасады кысаларында барлык элмә такталар да бер вариантта башкарылырга тиеш;

- вывескаларны фризга урнаштырганда бердәм төсле чишелешне һәм фриз материалын кулланырга кирәк;

- сәүдә үзәгенең икенче катындагы тәрәзәләргә, кирәк булганда, даими элмә такталар куярга рәхсәт ителә.

- сәүдә һәм офис үзәкләрендәге элмә такталар, кагыйдәнең 1 нче кушымтасы нигезендә киңлегә буенча тигезләнгән элмә такталар белән тигез тутырылган даими чөлтөр кулланып, модульлек принцибы буенча урнаштырылырга тиеш.

5. «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 07 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законы нигезендә кулланучыга житкерелергә тиешле белешмәләр һәм мәғлүмат булган мәғлүмат табличкалары һәм мәғлүмат блоклары бинага, төзелешкә, корылмага керү урыны янында урнаштырыла:

- әгәр бинага яисә корылмага керү урынының бер ягында өчтән артык мәғлүмат тактасы урнаштырырга кирәк булса, алар оешмалар исемлегә белән «фасад табличкасы» тибындагы дивар конструкциясенә берләштерелергә тиеш (мәғлүматны алыштыру өчен ячейкалары булган бердәм мәғлүмат блогы);

- керү төркеме чикләрендәге оешмалар исемлегә белән фасад табличкасы бинага, төзелешкә, корылмага яисә андагы урынга керү ишекләре янәшәсендә һәм фактта шушы биналарда, корылмаларда, корылмаларда яисә алардагы урыннарда булган (эшчәнлек алып баручы) берничә оешманың (индивидуаль эшкуарларның) табличкаларын системалы урнаштыру өчен билгеләнә;

- оешмалар исемлегә булган мәғлүмати фасад табличкаларының габаритлары 800 мм дан артмаса, киңлегә 600 мм дан артмаса тиеш.

Оешма исеме һәм эш режимы язылган фасад табличкаларының габаритлары:

- мәғлүмати фасад табличкаларының максималь форматы-600 x 400 мм форматы, тәкъдим ителә торган А3 форматы (Кагыйдәләргә 1 нче кушымта нигезендә);

- мәғлүмати фасад табличкаларын керү майданчыгы дәрәжәсеннән алып конструкция уртасына кадәр 2 метр биеклектә урнаштыру рәхсәт ителә;

- фасад табличкалары үзәк күчәрләрнең фасадның архитектура элементлары арасында урнашуын исәпкә алып урнаштырыла. Табличканың үзәк күчәре керү уемы кырыеннан 1 м дан артмаса тиеш;

- оешмалар исемлегә куелган фасад табличкаларында мәғлүматны алыштыру өчен ячейкалардан файдалану рәхсәт ителә. Мәғлүмат блокларын яктылык яки яктылык булмаган тартмалар рәвешендә ясау рәхсәт ителә.

6. Фасад табличкалары оешма (шәхси эшмәкәр) фактта биләгән (эшчәнлек алып бару өчен файдаланыла торган) бинага яисә корылмага (бинага) керү урынында турыдан-туры керү ишекләре янәшәсендә бердәм горизонталь һәм/яки вертикаль дәрәжәдә фасад яссылыгында башка шундый ук конструкцияләр белән урнаштырыла.

7. Объектның бер фасадында бер үк вакытта берничә мәғлүмат урнаштыру чарасы, шул исәптән берничә оешма, шәхси эшмәкәрләр урнаштырылганда, әлегә мәғлүмат урнаштыру чаралары композиция ягыннан үзара бәйләнгән булырга тиеш. Визуаль диссонанс тудыручы конструкцияләрнең хаотик урнашуы тыела.

Һәр оешма (индивидуаль эшмәкәр) бердәм композициядә элек билгеләнгән яки урнаштырыла торган мәғлүмати конструкцияләрнең сәнгати-композицион чишелешләрен исәпкә алырга тиеш.

Статья 32.4.

1. Мәғлүмати конструкциянең төсле чишелеше мәғлүмати конструкция урнаштырыла торган бина яки корылма фасадының төсле (колористик) чишелеше белән бәйләп башкарылырга тиеш.

2. Мәғлүмати конструкциянең стилистик чишелешен стилистика белән

бәйләп карарга кирәк:

- фасадың архитектура чишелеше, анда мәғлүмат урнаштыру һәм төзелеш классификациясе өчен объект урнаштыру планлаштырыла;
- әйләнә-тирәдәге төзелешләр.

3. Мәғлүмати конструкциянең шрифт композициясен төзүдә визуаль яктан тигез хәрәфара интерваллар-кернинг сакланьрга тиеш.

4. Мәғлүмати конструкциянең төп композицион чишелеше булып композиция элементларын (хәрәфләр, билгеләр, символлар) горизонталь буенча бер юлга урнаштыру тора. Исемне бер юлга урнаштыру мөмкин булмаган очракта, мондый мәғлүматны ике юлдан да артмаган күләмдә урнаштыру рөхсәт ителә.

5. Мәғлүмати конструкциядә законнарда билгеләнгән фирма стиле элементларын куллану.

Статья 32.5.

1. Биналарга һәм (яисә) корылмаларга мәғлүмати конструкция урнаштырганда яктыртуны оештыру рөхсәт ителә.

Түбөндәге типларны яктырту җайланмасы рөхсәт ителә:

- эчке яктырту;
- ачык типтагы яктырту;
- контражур яктырту;

2. Яктырткычның җемелдәп тора торган, тонык яктысы булырга, торак биналарның тәрәзәләренә турыдан-туры юнәлтелгән нурлар тудырмаса һәм юл хәрәкәтендә катнашучылар өчен куркынычсызлыкны төзмин итәргә тиеш.

3. Торак бинаның фасадында эчке яктырткычлы лайтбокс яки стена элмә тактасы урнаштырганда, аның ян, аскы һәм өске панельләре яктылык үткәрми торган материалдан эшләнәргә тиеш.

4. Яктылык динамик һәм җемелдәүче эффектлар белән яктырту рөхсәт ителми.

5. Мәғлүмат урнаштыру чараларын эчке (конструкциягә кертелгән) яктырту кулланыла.

Статья 32.6.

1. Әлмәт шәһәре территориясендә тыела:

1) реклама конструкцияләрен Башкарма комитет тарафыннан бирелә торган рөхсәттән башка урнаштырырга;

2) тышкы мәғлүмат чараларын Башкарма комитет килештермичә урнаштырырга;

3) мәғлүмат-реклама продукциясен әлегә төр продукцияне урнаштыру өчен каралмаган тәрәзәләргә, ишекләргә, тәрәзәара киңлекләргә һәм башка урыннарда урнаштырырга;

4) бинаның (корылманың) фасады өслегендә урнашкан урында газ белән тәэмин итү торбалары һәм (яисә) су агымы системалары булганда стенадагы мәғлүмат конструкцияләрен урнаштыру;

5) реклама конструкцияләрендәге сурәтләрне (плакатларны) автотранспорт газоннарга кереп алыштырырга;

6) килештерелгән дизайн-проекттан читкә тайпылып, реклама конструкцияләрен һәм аларның мәғлүмати-реклама тутыруын урнаштырырга;

7) ертылган һәм җирдә яткан плакатлар, баннерлар (реклама продукциясе) һәм реклама конструкциясе тирәсендә башка материаллар калдырырга;

8) тышкы реклама чараларыннан һәм бозылган сурәтле йә сурәтсез мәғлүматтан файдалану;

9) реклама конструкцияларен һәм тышкы мәғлүмат чараларын тиешле хәлдә тотмаса (буяу булмау, күгөрөк булу, ертылган плакатлар һ. б.);

10) сүтелгән реклама конструкцияләренең бетон нигезләрен газонда калдырырга;

11) тышкы реклама һәм мәғлүмат урнаштыру чараларын реклама яисә мәғлүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәғлүмат кырын бозу, шулай ук тышкы реклама һәм мәғлүмат чараларын полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау һәм ябыштыру;

12) Тышкы реклама һәм мәғлүмат чараларын беркеткәндә объектларның корылмаларына һәм бизәлешенә зыян килү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклығын һәм тотрыклылығын киметү.

Статья 32.7.

1. Үз белдеге белән ясалган язуларны, шулай ук үз белдеге белән урнаштырылган мәғлүмат һәм басма продукцияне барлык объектлардан алып ташлау эшләрен оештыру, ведомство карамагына карамыйча, әлеге продукцияне урнаштырган, язуларны башкарган затларга йөкләнә. Әлеге затлар булмаган очракта, объектларның фасадларынан, стеналарынан, коймаларынан үз белдеге белән ясалган язуларны бетерү эшләре әлеге объектларның милекчеләре яисә арендаторлары тарафыннан башкарыла.

33 бүлек. Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен башкаруга төп таләпләр

Статья 33.1.

1. Жир эшләре жир эшләрен башкаруга вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рәхсәт (ордер) булганда гына башкарыла.

2. Жир эшләрен башкаруга рәхсәт (ордер) бирү башкарма комитет карары белән расланган административ регламент нигезендә гамәлгә ашырыла.

3. Жир эшләрен башкаруга рәхсәт (ордер) таләп ителми:

- Юллар, машина юллары, тротуарлар һәм мәйданчыklar өслеген фрезерлау юлы белән бер объект эчендә асфальт катламы калынлыгына кисү, өслекне тәүлек эчендә торгызу яисә баланс тотучы белән килештерелгән объект графигы;

- бер объект эчендә юллар, машина юллары, тротуарлар һәм мәйданчыklar өслеген ремонтлау, өслекне өч тәүлек эчендә торгызу яисә баланс тотучы белән килештерелгән объект графигы;

- юл өслегенең ярыкларын, деформацияләр жөйләрен төзәтү;

- юл өслеген өстән эшкәртү;

- гомуми озынлыгы 100 м дан артмаган участокларда ялгыз борт ташларын күчереп кую;

- коелар, реперлар, газ һәм кабель келәмнәре капкачларын алыштыру һәм көйләү;

- күчеш тибындагы юл өслеген, ныгытылган һәм ныгытылмаган юл кырыйларын, аергыч полосаларны, жир өслегенең сөзәкләкләрен, су агызу кюветларын профильләштерү һәм планлаштыру;

- юллардагы су агызу корылмалары системасын нанослардан, пычрактан, чүп-чардан, бу корылмаларның эшен кыенлаштыра торган чит әйберләрдән чистарту;

- юл хәрәкәтен оештыруның техник чараларын тышкы яктан ремонтлау,

аларның аерым элементларын алыштыру, тротуарларда һәм яшел утыртмалар зонасында юл билгеләре өчен 0,3 м тирәнлеккә кадәр тимер-бетон нигезле терәкләр урнаштыру;

- эшләрне юл хәрәкәте чикләнмичә башкару шарты белән күперләрдә, юлүткәргечләрдә, яр буйларында, деформациялә жөй элементларын, яктырту терәкләрен, парпетларны, кәрниз ташларын, тротуар плителәрен, сөзәкләкләрне һәм конусларны торгызуга яисә ремонтлауга бәйлә тоннельләрдә эшләү;

- яшел үсентеләрне (жимерелгәннәре урынына куаклар утыртуны да кертеп), паркларның, бакчаларның, скверларның жөяүлеләр юлларын карау;

- 10 кв. м га кадәр мәйданлы павильоннарны жир эшләре башкармыйча урнаштыру, шулай ук 0,3 м га кадәр тирәнәйтү;

- 0,3 метрга кадәр тирәнәйткәндә аерым торган реклама конструкцияләрен урнаштыру;

- ремонтлана торган участокның озынлыгы 12,5 м дан артмаган аерымланган полотнода рельс юлларын агымдагы ремонтлау;

- 0,3 м га кадәр тирәнәйткәндә биналарның болдырлары фундаментларын (нигезләрен) кору өчен жир эшләре;

- жөяүлеләр һәм көч киртәләрен, шәһәр пассажир транспортын көтү павильоннарын агымдагы ремонтлау.

Статья 33.2.

1. Жир эшләрен жир эшләрен башкаруга рөхсәттән (ордердан) башка, жир эшләрен башкаруга вакыты чыккан рөхсәттән (ордердан) башка, планлы эшләрен авария хәлендәге итеп башкару тыела һәм жир эшләрен үз белдеге белән башкару дип таныла.

Статья 33.3.

1. Жир эшләрен башкаруга рөхсәт (ордер) бирелми:

- территорияне комплекслы үстерү зонасында жир эшләрен башкару өчен территорияне планлаштыру буенча проект документациясе расланганчы;

- жир эшләрен башкаруга элек бирелгән рөхсәтләрнең (ордерларның) ябылу сроклары һәм тәртибе бозылган очракта.

Статья 33.4.

1. Жир эшләрен башкаруга рөхсәт (ордер) рәсмиләштерүне таләп итә торган жир эшләрен авария хәлендәге жир эшләре рәвешендә башкару тыела.

Статья 33.5.

1. Жир эшләрен башкаруга рөхсәт (ордер) оешманың, предприятиенең, учреждениенең вазыйфаи затына яисә объектларны төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау буенча заказ бирүче физик затка механикаштырылган ысул белән дә, кулдан да 0,3 метр тирәнлектә башкарыла торган жир эшләрен башкарганда бирелә.

2. Жир эшләрен башкаруга рөхсәт (ордер) алучыларның салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә түләнергә тиешле салымнар, жыемнар, иминият кертемнәре, пенялар, штрафлар, процентлар түләү буенча үтәлмәгән бурычы булмаса тиеш.

Статья 33.6.

1. Жир эшләрен башкаруга рөхсәт (ордер) анда күрсәтелгән заказчы, подрядчы оешмасына, эшләрнең төренә, күләменә, срогына һәм урынына

гамәлдә.

2. Заказчы яисә подрядчы функциясе башка оешмага тапшырылган очракта, жир эшләрән башкаруга рөхсәттә (ордерда) күрсәтелгән эшләрнең проект карарлары, төре, күләме, сроклары һәм урыннары үзгәргән очракта, рөхсәт (ордер) яңадан рәсмиләштерелергә тиеш.

Статья 33.7.

1. Жир эшләрән башкаруга рөхсәт (ордер), гамәлдәгә төзелеш нормаларында һәм кагыйдәләрендә каралган эшләрне башкаруның норматив дәвамлылыгын исәпкә алып, тапшырылган календарь графигы нигезендә билгеле бер вакытка рәсмиләштерелә.

2. Жир эшләрән башкаруга рөхсәттә (ордерда) күрсәтелгән эшләрне башлау срогы 10 көннән артыкка тоткарланганда, жир эшләрән башкаруга бирелгән рөхсәт (ордер) гамәлгә яраксыз дип таныла һәм срок тәмамланганнан соң 3 көн эчендә вәкаләтле органга кайтарылырга тиеш.

3. Эшләр билгеләнгән вакытта башкарылмаса, заказ бирүче ордерда күрсәтелгән эшләр тәмамлану срогы тәмамланырга кимендә өч календарь көн кала, эшләрне башкару срокларын озаитуны сорап вәкаләтле органга мөрәжәгать итәргә тиеш.

4. Жир эшләрән башкаруга рөхсәт (ордер) гамәлдә булу срогы узгач, аны озаиту гамәлгә ашырылмый.

Статья 33.8.

1. Эшләр бары тик жир эшләрән башкаруга рөхсәттә (ордерда) күрсәтелгән эш житештерүче тарафыннан гына башкарыла.

Статья 33.9.

1. Жир эшләрән башкара башлаганчы жир эшләрән башкаручы оешма, юридик яисә физик зат жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте иминлеген, төзелеш зонасындагы барлык предприятиеләргә һәм оешмаларга, учреждениеләргә керү һәм керү юлларын, эшләрне башкаруның бөтен чорына юл билгеләре, күрсәткечләр, яктырту, мәгълүмат щитлары куюны тәэмин итәргә, эшне башкаручы оешманың исеме, эшләрне башкару өчен җаваплы затның фамилиясе, оешманың телефон номеры язылган табличка эләргә тиеш. Эшләр ябылу, пассажир транспорты маршрутлары үзгәрү белән бәйле булган очракларда, эш срокларын күрсәтеп, тиешле белдерүләрне матбугатка урнаштырырга тиеш.

2. Жир яруны башкаручы оешма, төзелешне оештыру проекты нигезендә, эшләр башкарылган урынны ышанычлы койма белән әйләндереп ала. Кичен һәм төнлә киртәләрдә юл хәрәкәте кагыйдәләрендә каралган яктылыкны кире кайтара торган кисәтү билгеләре булырга тиеш. Караңгы төшкәч, казу урыннары яктырыла.

Статья 33.10

1. Жир асты корылмаларына зыян килүне кисәтү һәм саклык чараларын күрү өчен заказчы яисә эшләр башкаручы жир эшләрә башланырга бер тәүлектән дә соңга калмыйча эксплуатация хезмәтләренең һәм башка оешмаларның, учреждениеләрнең һәм физик затларның вәкаләтле вәкилләренә, эшләр башкарылган урында жир асты корылмалары яисә башка объектлары булган жир кишәрлекләренең хокук ияләренә хәбәр итәргә тиеш.

2. Эксплуатацияләү һәм башка оешмалар житәкчеләре жир эшләрән башкару урынына үзләренең вәкаләтле вәкилләренең килүен тәэмин итәргә

тиеш. Бер үк вакытта жир асты корылмаларының, коммуникацияларның һәм башка мөлкәтнең сакланышын тәэмин итү һәм зыян күрүен кисәтү максатында жир эшләрән башкаруның аерым шартлары ачыклана һәм язма рәвештә теркәлә.

Шулай ук жир эшләре башкарылган урында инженерлык челтәрләре хужалары яисә вәкаләтле вәкилләре:

- жир эшләрән башкарганда, инженерлык челтәрләре өстендә яисә аның тирәсендә эшләр башкарылганда катнашырга;

- жир эшләрән башкару урынында инженерлык челтәрләренең урнашу урынын, кисешү урыннарын һәм биеклеп билгеләрән ачыкларга.

3. Гамәлдәге жир асты инженерлык челтәрләренең, яшеллекләренең сакланышы, хәрәкәт иминлегә өчен төзелеш яисә ремонт-торгызу эшләрән башкаручы оешма җаваплы. Күрше яисә кисешүче коммуникацияләр зарарланган очракта, алар өлгәе коммуникацияләре эксплуатацияләүче оешма күрсәтмәсе буенча эш башкаручы оешманың көче һәм чаралары белән кичекмәстән торгызылырга тиеш.

Статья 33.11.

1. Эшләр җитештерүче эшләр башкарылган урында жир эшләрән башкаруга рөхсәтнең (ордерның) оригиналын, эшләр башкару проекты, жир кишәрлекләре һәм жир асты корылмалары хокук ияләрән килештерүне алырга тиеш, ә Әлмәт шәһәре автомобиль юлларында транспорт чаралары хәрәкәте вакытлыча чикләнгән яисә вакытлыча туктатылган очракта-Башкарма комитетның транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү (вакытлыча туктату) һәм юл хәрәкәтен оештыру схемасы турындагы карары һәм жир эшләрән башкарган өчен җаваплы зат тарафыннан күзәтчелек оешмалары вәкилләренең беренче таләбе буенча, аларда таныклаучы документлар булганда күрсәтелергә тиеш.

2. Эшләр башкарганда төзелеш өлкәсендәге нормаларның һәм кагыйдәләренең мәҗбүри таләпләре үтәлергә тиеш

3. Корылма күчәрләрен һәм коммуникацияләр трассаларын (эшләр башланганнан һәм контроль төшерү башкарылганнан алып траншеяләр күмелгәнгә һәм объектны эксплуатациягә тапшырганга кадәр) Натурага чыгару лицензияле, өлгәе эшчәнлек төренә тиешле рөхсәте булган оешма көче белән һәм проект документациясе нигезендә башкарыла.

4. Жир асты коммуникацияләрен һәм корылмаларын салуның һәм үзгәртеп коруның төп ысулы-төзекләндерелгән өслекне ачмыйча ябык ысул. Ачык ысул эшләрне ябык ысул белән башкару мөмкин булмавын дәлилләү булганда гына рөхсәт ителә.

5. Муниципаль берәмлекнең яшелләндерелгән территориясендә жир эшләре башкарганда казу эшләре башкаручы оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр яисә физик затлар:

- яшел үсентеләрне сүтүгә һәм тамыр системасын ялангач калдыруга рөхсәт рәсмиләштерергә;

- төзелеш территориясендәге агачларны биеклегә 2 м булган тоташ калканнар белән әйләндереп алырга. Калканнарны агач көүсәсеннән кимендә 0,5 м ераклыкта өчпочмак итеп урнаштырырга, шулай ук киртә куючы өчпочмак тирәли 0,5 м радиустагы агач түшәм ясарга;

- юлларны, майданнарны, ишегалларын, тротуарларны һ. б. асфальт түшәгәндә һәм асфальт түшәгәндә агач тирәли диаметры кимендә 2 м булган буш урыннар калдырырга, аннары тимер-бетон рәшәткә яисә башка өслек урнаштырырга;

- кабель, канализация торбалары һәм башка корылмалар салганда траншеялар казырга, көүсәнең калынлыгы 15 см га кадәр булганда - кимендә 2 м, көүсәнең калынлыгы 15 см дан артканда-кимендә 3 м, куаклардан кимендә 1,5 м, кырыйдагы төп ботак нигезеннән ераклыкны исәпләгәндә;

- төзелеш материалларын тупламаска һәм машиналарны һәм автомобильләрне газоннарда, шулай ук агачтан 2,5 м һәм куаклардан 1,5 м ераклыкта куярга ярамый. Янучан материалларны агач һәм куаклардан 10 метрдан да якынарак җыялар;

- яшел үсентеләргә төзелеш материаллары салмаска һәм аларны пычратмаска;

- керү юлларын һәм күтәрү краннарын урнаштыру урыннарын яшел утыртмалар булган территориядән читтә урнаштырырга һәм агачларның урнаштырылган киртәләрен бозмаска;

- агач һәм куакларның тамыр системасы зонасындагы эшләрне, тамыр системасына зыян китермичә, төп тамырлары урнашканнан түбәнрәк башкарырга;

- жир эшләрен башкарганда жирнең югары уңдырышлы катламын бетерергә, бораулау һәм саклап калырга. Борауланган үсемлек җирнең өлгесен яңа территорияләргә яшелләндергәндә файдалану өчен вәкаләтле муниципаль оешмаларга тапшырырга;

- төзелеш эшләрен башкарганда табигатьне саклау чараларын уздыру һәм бозылган җирләрне торгызу өчен вәкаләтле орган күрсәткән урыннарда туфрак чыгаруны тәмин итәргә.

6. Камилләштерелгән өслекле урамнарда, юлларда, тротуарларда, майданнарда һәм башка төзекләндерелгән территорияләрдә жир эшләре түбәндәге шартларны үтәп алып барыла:

- эшләр 300 метрлы участкаларда башкарылырга тиеш;

- алдагы участкаларда эшләр элеккеге участкалардагы барлык эшләр тәмамлангандан соң гына рәхсәт ителә, шул исәптән торгызу эшләре һәм территорияләргә җыештыру эшләре дә;

7. Урамнарның машина үтә торган өлешендә эшләр башкарганда, траншея чикләрендәге асфальт, бетон, вак таш түшәмәләре сүтелә һәм эш җитештерүче тарафыннан махсус билгеләнгән урынга чыгарыла. Бордюр, чирәм сүтелә һәм аның икенчел файдалану өчен яраклылыгы билгеләнә. Эшләрне башкаручы шулай ук сүтелгән юл һәм тротуар өслегенә, борт ташының, баскычларның һәм түшәмәләрнең сакланышын тәмин итәргә тиеш;

8. Траншеяләрдән, котлованнарда, коеларда су сууртырга һәм яңгыр канализациясе челтәренә җибәрергә яки шланглар һәм лотоклар буенча җибәрергә. Казылу урыннарында һәм аларга якын территорияләрдән коеп яуган яңгыр һәм кар суларын үткөрүне эшләрне башкаручы оешма тәмин итәргә тиеш.

9. Жир эшләрен башкарганда, уңдырышлы катламны саклап калу өчен, бу катламны алдан җиһазландырылган урыннарда алып ташларга (калынлыгы 15 см дан да ким булмаган), бораулау һәм саклап калырга кирәк. Территориягә туфрак салганда бары тик минераль туфракларны һәм туфракның югары уңдырышлы катламнарын гына файдаланырга рәхсәт ителә.

10. Траншеялар аша җәяүлеләр күперләргә ясалырга тиеш. Кышкы чорда алар системалы рәвештә кардан һәм боздан чистартылырга һәм жир эшләрен башкаручы оешма көче белән ком сибелергә тиеш.

Статья 33.12.

1. Жир эшләрен башкарганда тиела:

1) урамнарның янәшәдәге участкалары пычрану һәм яңгыр канализациясе

чүплөнү;

2) сууткөргөч торбалар, кюветлар һәм газоннар салу;

3) газүткөргөчләрнең, жылылык трассаларының, электр тапшыру линияләренең һәм элемент линияләренең саклау зоналарында материалларны һәм конструкцияләрне туплау;

4) жир эшләрән башкару өчен бүленмәгән люкларның, күзәтү коеларының һәм камераларның, су агымы рәшәткәләренең, яңгыр суларын кабул итә торган коеларның, юл буендагы лотокларның һәм кюветларның, үткөргөч торбаларның һәм дренажларның, геодезия билгеләренең, юлның машина йөрү өлешенең һәм тротуарларның капкачларын жир яисә төзелеш материаллары белән күмү;

5) расланган проектта каралмаган гамәлдәге жир асты корылмаларын кызыксынган оешма белән килештермичә күчү;

6) гамәлдәге жир асты корылмалары (торбаүткөргөчләр, коелар, кабельләр, фундаментлар һәм башкалар) янында эшләр, эшләрне оештыру проектында каралмаган ераклыкта экскаваторлардан файдалану. Бу очракларда эшләр кул белән башкарыла;

7) шәһәр урамнары буйлап транспорт һәм чылбырлы машиналар йөрү.

Статья 33.13.

1. Жир эшләрән башкаручы заказчы яисә эшләр житештерүче жир эшләрән башкаруга рәхсәт (ордер) гамәлдә булу срогы тәмамланганчы бозылган төзекләндерүне комплекслы торгызырга тиеш.

2. Заказ бирүче яки эш житештерүче траншеялар күмелгәнче һәм объектны файдалануга тапшырганчы башкарып төшерергә тиеш.

3. Урамнарның һәм тротуарларның машина үтә торган өлешенә кирегә катламлы тыгызлау (су сибү) белән ком салына, кыш көне - кар белән. Яшел зонаны (газоннарны) торгызганда (кире күмгәндә) территорияне төзекләндерү газон үләннәре орлыклары чәчеп, үсемлек җир белән башкарыла. Үсемлек тугагы җәелгән урыннарда аның калыңлыгы 30 см дан да ким булмаска тиеш.

4. Урамнарның машина үтә торган өлеше, машина үтә торган юллар, шулай ук тротуарлар астында эшләр башкарганда өслекләрне торгызу юллар һәм тротуарлар күчәрәнә параллель һәм перпендикуляр туры линияләр буенча башкарыла, өслекнең зыян күрмәгән өлешен юллар буйлап траншеядан ике якка да 20 сантиметрга һәм бораулау жайланмасы ачканда тротуарлар буйлап 15 сантиметрга һәм бөтен киңлегенә зарарланган өслек, һәм экскаватор ачканда кимендә 20 һәм 15 сантиметр була. Бу вакытта иске асфальт-бетон киселә, чистартыла, вертикаль стеналар һәм нигез өслеге битум белән сылана.

5. Торгызу эшләрәннән соң җирнең, Материалларны, конструкцияләрне, төзелеш чүп-чарын һәм киртәләрне җыештыру мәжбүри.

6. Магистральләрдә, скверларда, паркларда, жәяүлеләр юлларында, шулай ук транспорт һәм жәяүлеләр күп йөри торган урыннарда юл өслеген торгызу өчен, төзекләндерү эшләрә төзелеш оешмасы тарафыннан траншеялар күмелгәннән соң кичекмәстән башланырга тиеш, калган очракларда - траншеялар күмелгәннән соң 2 тәүлектән дә артмаска тиеш. Жир асты инженерлык челтәрләрен салганнан яисә ремонтлаганнан соң һәм башка эшләрдән соң асфальт түшәмәне торгызу, булган гранит яисә бетон борт ташын торгызып һәм юл киеме конструкциясен саклап, тротуарның һәм юлның бөтен киңлегендә казылманың бөтен озынлыгы буенча башкарыла.

7. Юл өслегенә таяныч катламын торгызу ел әйләнәсә башкарыла. Кышкы чорда авария хәлгәдәге жир эшләрән башкарганда, эш житештерүче зарарланган урынны кардан һәм боздан тулысынча чистартырга, юл өслеген торгызырга һәм аның торышын кышкы чорда күзәтергә тиеш; жылы чорда, әмма

25 апрельдән дә иртәрәк түгел, 31 майга кадәр асфальт-бетон өслекне тулысынча торгызырга тиеш.

Асфальт-бетон өслекләрне торгызуның технологик эзлеклелеге тышкы һава температурасы көзен - +10°стан, ә язын +5°Стан түбән булмаганда башкарылырга тиеш. Асфальт-бетон өслекләрне торгызу мөмкин булмаган очракта, аларны тимер-бетон плитәләрдән җыелган өслекләргә алыштыру рөхсәт ителә.

8. Кышкы чорда тотрыклы тискәре температура булганда, бозылган төзекләндерүне торгызу, эшләрне башкарып чыгу мөмкин булмау сәбәпле, вакытлы схема буенча башкарыла һәм гарантия хаты һәм торгызу эшләренең календарь графигы нигезендә киләсе елның 31 маена кадәр тулысынча торгызылырга тиеш.

9. Җир эшләрен башкаруга рөхсәт (ордер) ябылганнан соң өч ел эчендә яруларны сыйфатсыз төзәтү, туфрак утырту яки торгызылган өслекнең деформациясә ачылган очракта, заказ бирүче кичекмәстән барлык дефектларны үз хисабына бетерергә яки аны үтәүне подрядчы тарафыннан финансларга һәм тапшыруга күрсәтергә тиеш.

10. Төзекләндерү эшләрен (юл өслеген, яшел үсентеләрне һ.б.) үз көчләре белән башкару мөмкинлеген булмаганда, оешма, предприятие, юридик һәм физик зат өлгә эшләрне башкаруга махсуслаштырылган оешмалар белән килешү төзәргә тиеш. Шартнамә төзү эш башкарган оешманың төзекләндерү элементларын торгызу өчен җаваплылыгын бетерми.

Шөһәрне төзекләндерү элементларын (яшел зоналарны, тротуарларны, борт ташларын, геодезия билгеләрен, кече архитектура формаларын) саклап калу мөмкин булмаган очракта, объектларны төзегәндә заказ бирүче яисә эшләр башкаручы торгызуны үз хисабына башкара.

11. Оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, юридик һәм физик затлар башкарган эш бозылган төзекләндерү комплекслы торгызылганнан соң тәмамланган дип санала.

12. Эшләр тәмамлангач һәм төзекләндерү эшләре торгызылгач, заказчы подряд оешмасы белән берлектә вәкаләтле органга җир эшләрен башкаруга рөхсәтне (ордерны) ябу өчен документлар пакетын тапшыра. Эшләрнең тәмамлану датасы булып җир эшләрен башкаруга рөхсәт (ордер) ябылуга гариза бирелгән дата санала.

13. Җир өсте коммуникацияләре һәм корылмалары хужалары күзәтү коелары һәм яңгыр кабул итү җайланмаларының люкларын (капкачларын) юл өслегә дәрәжәсендә урнаштырырга һәм карап торырга тиеш. СНИП таләпләренә туры килмәгән очракта люкларның биеклеген төзәтү тиешле органнарның беренче таләбе буенча 48 сәгать эчендә башкарылырга тиеш. Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларының һәм камераларның ачык люклары, коеларның җимерелгән люклары булу рөхсәт ителми. Аларны алмаштыру тиешле органнар таләп иткән вакыттан алып 2 сәгать эчендә башкарылырга тиеш.

Статья 33.14.

1. Җир эшләрен башкаруга рөхсәт (ордер) алган юридик һәм физик затлар эшләр тәмамланганнан соң вәкаләтле органга түбәндәге документларны тапшырырга тиеш:

- 1) җир эшләрен башкаруга элек бирелгән рөхсәт (ордер);
- 2) җир эшләрен башкаруга рөхсәт (ордер) алынган бозылган төзекләндерүнең тулысынча торгызылуын раслый торган эшләр башкару урыны фотографияләре;
- 3) mif/mid форматындагы атрибутив мәгълүматтан башка Вектор

рәвешендә башкарып төшерү яки жир эшләрен башкару урыны турында мәғлүмат түбәндәге ысулларның берсе белән:

- МСК 16 системасында жир эшләрә урнашкан урын контурының характерлы нокталары координаталары;
- территориясендә жир эшләрә башкарыла торган жир кишәрлегенә кадастр номеры;
- картографик яисә топографик нигездә эш башкару урынының чикләре схемасы.

Статья 33.15.

1. Жир асты корылмаларында, инженерлык коммуникацияләрендә аларны эксплуатацияләү процессында авария хәлләрә килеп чыкканда яисә аларның нормаль эшләвен бозуга яисә бәхетсезлек очраклары өчен алшартлар барлыкка килүгә китергән төзелеш эшләрен башкаруга бәйлә рәвештә, күрсәтелгән инженерлык корылмаларын һәм коммуникацияләрне эксплуатацияләүче оешма аварияне бетерү урынына кичекмәстән авария хәлендәге бригаданы жиберергә тиеш, ул җаваплы зат аварияне бетерүгә һәм аның нәтижеләрен бетерүгә керешергә тиеш.

Авария эшләрә тулысынча бетерелгәнчә өзлексез режимда алып барыла.

2. Казу эшләрә башланганчы, авария бригадасын жиберү белән бер үк вакытта, эксплуатацияләүче оешма, эш башкару урынын җентекләп географик (адреслы) бәйләп, авария турында телефонограмма жибереп, рөхсәтләр (ордерлар) бирергә вәкаләтле органга авария турында хәбәр итәргә, шулай ук инженерлык корылмаларын эксплуатацияләүче оешмага телефонограмма аша авария турында Россия Эчке эшләр министрлыгының Әлмәт районы буенча бүлегенә хәбәр итәргә тиеш (кирәк булганда юлны чикләү яки ябу).

3. Авария турында телефонограмма алганнан соң, авария урыны белән чиктәш инженерлык коммуникацияләре һәм жир асты корылмалары булган оешмалар җитәкчеләре авария урынына җаваплы вәкилләрнең килүен вакытында тәмин итәргә һәм гамәлдәге коммуникацияләрнең һәм корылмаларның сакланышын тәмин итү өчен кирәкле шартлар турында язма рәвештә тулы күрсәтмәләр бирергә тиеш.

3.1 вәкаләтле орган авария-торгызу эшләрен башкаруга рөхсәтне (ордерны) телефонограмма алган көнне ача, әгәр эшләр кичке һәм төнге вакытта башкарылса, ял һәм бәйрәм көннәрендә, якындагы эш көнендә вәкаләтле органга рөхсәт (ордер) рәсмиләштерү шарты белән, авария-торгызу эшләрен башкарырга рөхсәт ителә.

4. Аварияне бетерү эшләрен башкаручы оешманың үзендә хезмәт таныклыгы, аварияне бетерүгә заявкасы, эшләр башкару урынын җентекләп географик (адреслы) бәйләп, вәкаләтле органга жиберелгән телефонограмма күчермәсе булган җаваплы вәкиле даими рәвештә авария хәлендәге эшләрне башкаручы оешманың җаваплы вәкиле булырга тиеш.

5. Төрле материаллар һәм жиһазлар туплаган яки авария урынында туфрак яки төзелеш чүп-чарлары өемнәрен урнаштырган оешмалар, әгәр бу авария эшләренә комачаулый икән, аварияне бетерү эшләрен башкаручы оешма таләбе буенча кичекмәстән һәм үз хисабына эш зонасын бушатырга тиеш.

6. Авария хәлендәге казылу урыннарында төзекләндерү эшләрә тулысынча торгызылган коммуникация (корылма) төренә бәйсез рәвештә аварияләр өч тәүлек дәвамында, ә кышкы чорда биш тәүлек дәвамында бетерелергә тиеш.

7. Төзекләндерү һәм яшелләндерү эшләрен махсус оешмалар

башкарырга тиеш.

Шул ук вакытта юлның һәм тротуарларның өслеген торгызу эшләре, елның нинди вакытына карамастан, 24 сәгать эчендә башкарылырга тиеш (автотранспортның авариясез хәрәкәтен тәмин итү һәм механикалаштырылган жыештыру өчен).

8. Эшләргә кышкы чорда башкарганда, кече архитектура формаларын, яшел үсентеләргә торгызу мөмкинлеген булмаганда һәм асфальт түшмәгә үзгәртеп кору зарурлыгы булганда, житештерүче 31 майга кадәр соңгы төзекләндерүгә башкарырга тиеш.

9. Бозылган төзекләндерүгә торгызу өлегә кагылган 33.15 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

10. Авария булган инженерлык челтәрләргә хужалары төзекләндерү торышы өчен өч ел дәвамында җаваплы.

11. Авария-торгызу эшләргә башкару объекты төзекләндерүгә һәм юл-ремонт эшләргә факттагы үтәлешен һәм аларның сыйфатын тикшергәннән соң контрольдән алына (авария-торгызу эшләргә башкаруга рөхсәтне (ордерны) ябу). бу хакта эшнә башкаручы оешма вәкилләргә, территориягә баланс тотучысы, шулай ук Россия Эчке эшләр министрлыгының Әлмәт районы бүлгәгә катнашында акт төзәләр (эшләр машина йөрү өлешендә башкарылган булса).

12. Эшләргә башкаручы оешма авариягә вакытында бетермәгән һәм территориягә төзекләндермәгән өчен, шулай ук ордерны рәсмиләштермәгән очракта гамәлдәгә законнар нигезендә җаваплы була.

13. Гамәлдәгә җир асты корылмаларына һәм коммуникацияләргә зыян салу өчен эшләргә башкаручы оешмалар һәм аларны житештерү өчен җаваплы зат җаваплы.

Статья 33.16

1. Җир эшләргә башкаруга бирелгән рөхсәтләр (ордерлар) реестры «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәгә Әлмәт муниципаль районы сайтында «Әлмәт муниципаль районының Җир-мөлкәт мөнәсәбәтләргә һәм шәһәр төзәлешә эшчәнлегә комитеты» бүлгәгә, «Җир эшләргә башкаруга бирелгән рөхсәтләр (ордерлар) реестры» кышымтасында бастырып чыгарыла.

34 бүлгә. Юл сервисы объектларын карап тоту

Статья 34.1.

1. Сервис объектлары территорияләргә карап тоту мондый объектларның хужасы (милекчесә) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Юл бугә сервисы объектлары территорияләргә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегә үз эчәнә алырга тиеш:

- уңайлы хәрәкәт итү өчен каты өсләк;
- территориягә яктырту, архитектура-декоратив яктырту;
- аларны урнаштыру һәм карап тоту таләпләргә үтәгән бәдрәф кабиналары;
- чүп савытлары һәм кече контейнерлар;
- яшелләндерү (газоннар, чәчәкләр) һәм яшелләндерү участкаларын саклау элементлары (киртәләр).

Статья 34.2.

1. Сервис объектларын һәм аларга якин территорияләргә урнаштыру һәм карап тоту таләпләргә үз эчәнә ала:

- сервис объектларына керү-чыгу юллары, керү юллары күчеш-тизлек полосалары белән жиһазландырылырга тиеш;
- сервис объектларының күчеш-тизлек полосалары һәм территорияләре тышкы яктырту белән жиһазландырылырга тиеш;
- хәрәкәткә хезмәт күрсәтү корылмасы майданчыгына чыгу юллары юлдан су агызуның гамәлдәге системасына бәйләнгән буй су агызу юлы тәзмин ителерлек итеп төзөлгәнә тиеш (чыгу юллары астына су үткәрү торбалары салынырга тиеш).;
- хәрәкәткә хезмәт күрсәтү корылмасы майданчыгының һәм аңа таба чыгу юлларының буй авышлыгы юлның капма-каршы ягына юнәлдерелгәнә тиеш. Түгәрәкләнү радиустары чикләрендә ул 20% тәшкил итәргәнә тиеш.
- майданчык һәм аңа чыгу юллары автомобиль юлы белән бертигез тотрыклы камилләштерелгән катламга ия булырга тиеш;
- «Юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары. Юл билгеләрен, билгеләрен, светофорларны, юл киртәләрен һәм юнәлеш бирүче жайланмаларны куллану кагыйдәләре» ГОСТ Р 52289-2019 таләпләре нигезендә юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары булу;
- сервис объекты территориясендәгә житешсезлекләргә эксплуатацияләү һәм тоту процессында бетерү «Гомуми файдаланудагы автомобиль юллары. Жәйгә тоту дәрәжәсенә таләпләр. Бәяләү критерийлары һәм контроль методлары» ГОСТ Р 59292-2021 һәм «Гомуми файдаланудагы автомобиль юллары. Кышкы тоту дәрәжәсенә таләпләр. Бәяләү критерийлары һәм контроль методлары» ГОСТ Р 59434-2021 таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.
- функциональ билгеләнеш буенча хәрәкәткә хезмәт күрсәтү корылмасы территориясендә, шул исәптән, санитария-гигиена зонасы булырга тиеш;
- тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга һәм бирелгән техник шартлар нигезендә файдаланылырга тиеш;
- юл буй сервисы объектларының транспорт чараларын кую урыннарында «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәгә 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидлар идарә итә торган транспорт чараларын бушлай кую өчен урыннар бүлөп бирелгәнә тиеш.

35 бүлек. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

Статья 35.1.

1. Торак мохитне төзекләндерү объектларын, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкуреш хезмәтә күрсәтү объектларын проектлаганда өлкәннәр һәм мөмкинлекләргә чикләнгән затлар өчен торак пунктлар мохитеннән файдалану мөмкинлеген, әлегә объектларны югарыда күрсәтелгән затларның хәрәкәтенә ярдәм итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәзмин итүне күздә тоту тәкъдим ителә.

2. Өлкән яшьтәгә һәм мөмкинлекләргә чикләнгән затларның хәрәкәтенә ярдәм итә торган техник чараларны һәм жиһазларны проектлау, төзү, урнаштыруны заказчы яңа төзелештә расланган проект документациясә нигезендә башкарырга тәкъдим итә.

36 бүлек. Ярминкәләр һәм башка массакүләм чаралар үткәргәндә төзекләндерүне оештыру

Статья 36.1.

1. Ярминкеләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күңел ачу, концерт, реклама һәм башка массакүләм чаралар үткәргәндә күрсәтелгән чараларны оештыручылар һәм заказчылар (авыл хужалыгы ярминкәләре очрагында - катнашучылар (сәүдә объектлары)) әлеге Кагыйдәләр нигезендә чисталык һәм тәртип саклауны, яшел үсентеләрне (клумбалар, газоннар, агачлар, куаклар) вакытында саклап калуны тәмин итәргә, тиешле территориядән чүп-чыю, жыю һәм чыгару, аны туплауга юл куймаска тиеш.

2. Күрсәтелгән массакүләм чараларны оештыру вакытында, чисталыкны тәмин итү максатларында, оештыручылар һәм заказчылар махсус оешмалар белән тиешле территориядән чүп-чарны вакытында жыеп алу, жыю һәм чыгару, яшел үсентеләрне торгызу буенча килешүләр төзәргә тиеш. Чараларны күрсәтелгән шартнамә (шартнамәләр) төземичә үткөрү рәхсәт ителми.

3. Әлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелгән чаралар тәмамланганнан соң оештыручылар, заказ бирүчеләр яисә җаваплы кешеләр кичекмәстән чүп-чарны чыгаруны, яшел утыртмаларны торгызуны тәмин итәргә тиеш. Күрсәтелгән чаралар бер көннән артык дәвам иткән очракта, чүп-чарны жыю һәм чыгару көн саен башкарыла.

4. Ярминкәләр оештыру урыннары һәм сезонлы сәүдә, цирклар, җәнлекләр бакчалары һ.б. өчен мәйданчыклар әлеге чараларны уздыру максаты белән бирелгән затлар тарафыннан карала.

Статья 36.2.

1. Ярминкәләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күңел ачу һәм башка массакүләм чаралар уздырган вакытта калдыкларны һәм чүп-чарны вакытлыча урнаштыру өчен урналар, чүп-чар өчен контейнерлар, биотуалетлар куела. Урнаштырылган савыт-саба, контейнерлар һәм биотуалетлар саны территориянең чисталыгын тәмин итәргә тиеш.

Статья 36.3.

1. Сәхнәләрне, стендларны, җиһазларны, механизмнарны һәм конструкцияләрне, павильоннарны, чатырларны һ.б. вакытлыча урнаштыру, шулай ук күргәзмә, реклама, концерт, күңел ачу һәм башка массакүләм чаралар объектлар корылмаларына куела торган норматив таләпләрне исәпкә алып, шулай ук Әлмәт муниципаль районы җирле үзидарә органнарының тиешле рәхсәтләрен алып, билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

Статья 36.4.

1. Ярминкәләр һәм (яисә) сезонлы сәүдә, цирклар, җәнлекләр асрау һ. б. оештыруга рәхсәт алучы затлар бурычлы:

- территорияне тиешенчә карап тотуны, шул исәптән аны санитар чистартуны тәмин итәргә;

- каты көнкүреш калдыкларын чыгаруга килешү төзәргә;

- калдыкларны һәм чүп-чарны жыю өчен чүп-чыю урыннары (урналар) куярга;

- бирелгән территориядә төзекләндерүнең барлык элементларын, аерым алганда, яшел үсентеләрне саклап калуны тәмин итәргә;

- рәхсәт гамәлдән чыккач, оештыручылар төзекләндерү объектын торгызырга һәм зыян килгән очракта түләүләрне тулы күләмдә башкарырга тиеш.

37 бүлек. Карарлар кабул итүдә һәм шәһәр мохитен комплекслы төзекләндерү һәм үстерү проектларын гамәлгә ашыруда жәмәгать катнашу формалары һәм механизмнары

37.1. Гомуми нигезләмәләр. Жәмәгать катнашуының бурычлары, файдасы һәм формалары

Статья 37.1.1.

1. Шәһәр халкының әйләнә-тирә мохиттән канәгатьлеген арттыру, тормышның һәм шәһәр мохитенең сыйфатын яхшырту максатларында шәһәр территорияләрен төзекләндерү буенча карарлар кабул итүгә һәм проектларны гамәлгә ашыруга актив шәһәр халкының, бергәлек вәкилләренең җәлеп ителүе, шәһәр үсешенең барлык субъектлары фикерен реаль исәпкә алу зарур.

Статья 37.1.2.

1. Барлык кызыксынган якларның киң катнашуын һәм иҗтимагый мәнфәгатьләренең һәм теләкләренең оптималь ярашуын тәэмин итү һәм һөнәри экспертиза үткөрү өчен:

1) жәмәгать таләбен ачыклау, хәрәкәт итә торган кыйммәтләрен формалаштыру һәм карала торган проектның максатларын билгеләү этабында Жәмәгатьчелек катнашуын максимальләштерү;

2) бурычларны хәл итүнең альтернатив концепцияләрен эшләүдә, шул исәптән проект семинарлары һәм ачык конкурслар механизмын кулланып, жәмәгать катнашуын һәм һөнәри экспертизаны берләштерү;

3) әлеге территориягә һәм әлеге мәсьәләгә кагылышлы шәһәр тормышының барлык субъектларын җәлеп итеп төзелгән вариантларны карау;

4) сайланган концепцияне белгечләргә эшләп бетерүгә тапшыру, финал карарын яңадан карау, шул исәптән барлык кызыксынган субъектлар катнашында аның нәтиҗәләлеген һәм җәлеп итүчәнлеген көчәйтү.

37.2. Жәмгыятьтә катнашуны оештыру принципнары һәм механизмнары

Статья 37.2.1.

1. Жәмәгатьчелектә катнашуның барлык формалары барлык кызыксынган якларны тулырак кертүгә, аларның чын мәнфәгатьләрен һәм кыйммәтләрен ачыклауга, аларны теләсә нинди шәһәр үзгәрешләрен проектлауда чагылдыруга, проектларны гамәлгә ашыру максатлары һәм планнары буенча килешүгә ирешүгә, шәһәр тормышындагы барлык субъектларны территория үсеше стратегиясен гамәлгә ашыручы проектлар тирәсендә туплауга һәм берләштерүгә юнәлдерелгән.

Статья 37.2.2.

1. Территорияләрен төзекләндерү проектлары буенча ачык фикер алышуны проект бурычларын формалаштыру этабында һәм проектлауның һәр этабы йомгаклары буенча оештырырга кирәк.

Статья 37.2.3.

1. Территорияләрен төзекләндерүгә һәм үстерүгә кагылышлы барлык карарлар, тиешле территорияләрдә һәм шәһәр тормышының барлык субъектларында яшәүчеләренең фикерен исәпкә алып, ачык һәм хәбәрдар кабул ителергә тиеш.

Статья 37.2.4.

1. Халыкка һәм шәһәр тормышының башка субъектларына шәһәр мохитен тәзекләндерү һәм комплекслы үстерү өлкәсендәге бурычлар һәм проектлар турында мәғлүмат алу һәм мәғлүмат житкерү дәрәжәсен арттыру өчен «Интернет» челтәрендә әлеге өлкәдәге иң тулы һәм актуаль мәғлүматны – порталдан файдаланучылар өчен максималь аңлаешлы итеп оештырылган һәм тәкдим ителгән мәғлүматны бирә торган интерактив портал булдыру тәкдим ителә.

Статья 37.2.5.

1. «Интернет» челтәрендә төп проект һәм конкурс документларына ирекле керүне тәмин итәргә, шулай ук тәзекләндерү проектлары буенча гавами фикер алышуларның видеоязмасын һәм аларны махсуслаштырылган муниципаль ресурсларда урнаштыруны тәмин итәргә кирәк. Моннан тыш, проект материалларын ачыктан-ачык шәрехләү һәм фикер алышу мөмкинлеген тәмин итү тәкдим ителә.

Статья 37.2.6.

1. Карарлар кабул итү һәм комплекслы тәзекләндерү проектларын гамәлгә ашыру процессында гражданнарның катнашуын гамәлгә ашыру өчен түбәндәге форматларга ияргә кирәк:

1) территорияне үстерү максатларын һәм бурычларын бергәләп билгеләү, мохит проблемаларын һәм потенциалларын инвентаризацияләү;

2) сайланган территориядә активлыklarның төп төрләрен, функциональ зоналарны һәм аларның үзара урнашуын билгеләү;

3) жиһазларның төрен, капитал булмаган объектларны, кече архитектура формаларын, аларның функциональ билгеләнешен, тиешле габаритларын, стиль чишелешен, Материалларны билгеләүне дә кертеп, тикшерү һәм сайлау;

4) территорияне функциональ зоналаштыруны исәпкә алып, өслекләрнең төрләрен сайлауда консультацияләр;

5) яшелләндерүнең фаразланган төрләре буенча консультацияләр;

6) яктыртуның һәм яктырту жайланмасының күздә тотыла торган төрләре буенча консультацияләр;

7) проектны эшләүдә катнашу, архитекторлар, проектлаучылар һәм башка профильле белгечләр белән карарлар турында фикер алышу;

8) проект карарларын проектлау процессында катнашучылар һәм жирле халыкны (өлкәннәрне һәм балаларны), эшмәкәрләрне, күрше территорияләр милекчеләрен һәм башка кызыксынган якларны кертеп, булачак кулланучылар белән килештерү;

9) проектны гамәлгә ашыру процессына жәмәгать контролен гамәлгә ашыру (теләсә кайсы кызыксынган яклар ягыннан контрольлек итү мөмкинлеген дә кертеп, шулай ук эшче төркем, проектның Ижтимагый советы яисә проектның Күзәтчелек советы булдыру);

10) территорияне эксплуатацияләү процессына жәмәгать контролен гамәлгә ашыру (теләсә кайсы кызыксынган яклар ягыннан контрольлек итү мөмкинлеген дә кертеп, шулай ук территорияне эксплуатацияләүне даими бәяләү өчен эшче төркем, проектның Ижтимагый советы яисә проектның Күзәтчелек советы булдыру).

Статья 37.2.7.

1. Проектларны гамәлгә ашырганда планлаштырыла торган үзгәрешләр турында жәмәгатьчелеккә мәгълүмат житкерүне һәм бу процесста катнашу мөмкинлекләрен барлык мөмкин булган коммуникация чаралары ярдәмендә тәэмин итәргә кирәк:

1) ижтимагый фикер алышулар уздыру йомгаклары буенча фото, видео һәм текст хисапларын бастырып чыгарып, мәгълүмат җыю, «онлайн» катнашуны тәэмин итү һәм проект барышы турында даими мәгълүмат бирү бурычларын хәл итәчәк бердәм мәгълүмати интернет - ресурс (сайт яисә кушымта) булдыру.

2) төрле яшътәге кешеләрнең киң даирәсен һәм проектның потенциал аудиторияләрен колачлаган җирле массакүләм мәгълүмат чаралары белән эшләү.

3) проектлана торган объектка турыдан-туры якин урнашкан торак йортларның подъездларындагы мәгълүмат такталарына, шулай ук объектның үзәндә махсус стендларга; кешеләрне җәлеп итү һәм туплау урыннарында (ижтимагый һәм сәүдә-күңел ачу үзәкләре, әһәмиятле урыннар һәм майданчылар), проектлана торган объектка янәшә урнашкан әһәмиятле һәм социаль инфраструктура объектлары холлларында афишалар һәм белдерүләр элү территория буенча яисә анда (сырхауханәләр, мәдәният йортлары, китапханәләр, спорт үзәкләре), жәмәгать фикер алышуларын уздыру майданчыгында (көрү төркеме зонасында, махсус мәгълүмат стендларында).

4) Җирле халыкка мәктәпләр һәм балалар бакчалары аша мәгълүмат бирү. Шулай ук мәктәп проектлары: рәсемнәр конкурсын оештыру. Теләкләр, иншалар, макетлар, проектлар җыю, анкеталар тарату һәм укучыларның ата-аналары өчен чакырулар бирү.

5) очрашуда катнашучыларны шәхсән, электрон почта аша яисә телефон аша индивидуаль чакырулар.

6) төрле шөһәр һәм һөнәри бергәлекләргә мәгълүмат житкерүне тәэмин итү өчен социаль челтәрләрдән һәм интернет-ресурслардан файдалану.

7) зур булмаган анкеталарны тутыру һәм җыю өчен җайланмалар белән интерактив стендлар урнаштыру, ижтимагый тормыш үзәкләрендә һәм күп кеше була торган урыннарда карталаштыру һәм теләкләр җыю өчен территориянең генпланы белән стендлар урнаштыру.

8) үтә торган урыннарда, проектлау объектының үз территориясендә махсус мәгълүмат стендлары урнаштыру. Стендлар анкеталар, мәгълүмат һәм кире элемтә җыю өчен дә, шулай ук ижтимагый фикер алышулар уздыру йомгаклары буенча проектлау һәм хисаплар процессының барлык этапларын халыкка житкерү өчен майданчылар сыйфатында да эшли.

9) проектлар турында фикер алышу түбәндәге инструментлар ярдәмендә катнашуны җәлеп итү һәм тәэмин итү өчен инструментларның киң җыелмасыннан һәм заманча төркемле эш алымнарыннан файдаланып интерактив форматта түбәндәге инструментлар ярдәмендә башкарылырга тиеш: анкеталау, сораштырулар, интервьюлар бирү, карталаштыру, фокус-төркемнәр үткөрү, аерым кулланучылар төркемнәре белән эшләү, проект семинарлары оештыру, проект остаханәләре (воркшоплар) оештыру, Ижтимагый фикер алышулар үткөрү, өлкәннәр һәм балалар катнашында дизайн-уеннар, мәктәп укучылары һәм студентлар белән проект остаханәләре оештыру, мәктәп проектлары (рәсемнәр), иншалар, теләкләр, макетлар), территория эксплуатациясенә бәя бирү.

Статья 37.2.8.

1. Проектлауның һәр этабында конкрет ситуация өчен максималь туры килә торган механизмнарны сайларга кирәк, алар проектта кызыксынучы барлык яклар өчен гади һәм аңлаешлы булырга тиеш.

Статья 37.2.9.

1. Жәмәгать фикер алышуларын уздыру өчен проектлау объекты белән янәшә урнашкан, транспорт уңайлылыгы яхшы булган зонада урнашкан, кешеләргә яхшы таныш булган ижтимагый һәм мәдәни үзәкләргә (мәдәният йортлары, мәктәпләр, яшләр һәм мәдәни үзәкләр) сайларга кирәк.

Статья 37.2.10.

1. Ижтимагый фикер алышулар проект процессында катнашучыларга карата нейтраль позициядә булган тәҗрибәле модератор катнашында уздырылырга тиеш.

Статья 37.2.11.

1. Очрашулар, проект семинарлары, воркшоплар, дизайн-уеннар һәм ижтимагый фикер алышуларның теләсә нинди башка форматлары йомгаклары буенча очрашу турында хисап, шулай ук очрашуның үз видеоязмасы төзелергә һәм проектның мәгълүмати ресурсларында да, муниципалитетның рәсми сайтында да халыкка ачык кулланылышка чыгарылырга тиеш, бу гражданнар проектның үсеш процессын күзәтеп тора алсын өчен, шулай ук бу процесска теләсә кайсы этапта комментарийлар биреп һәм бу процесска кушылсын өчен кирәк.

Статья 37.2.12.

1. Квалификацияле катнашуны тәэмин итү өчен проект, проект алды тикшеренүләре нәтиҗәләре, шулай ук проектның үзе турында актуаль мәгълүматны бастырып чыгару ижтимагый фикер алышу уздырылганчы 14 көннән дә соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Статья 37.2.13.

1. Төзекләндерү өлкәсендә жәмәгать контролен теләсә кайсы кызыксынган физик һәм юридик затлар, шул исәптән фото-, видеофиксация өчен техник чаралар, шулай ук «Интернет» челтәрендәге гомумшәһәр интерактив порталларын кулланып гамәлгә ашырырга хокуклы. Жәмәгать контроле кысаларында төзекләндерү өлкәсендә ачылган һәм теркәлгән хокук бозулар турында мәгълүмат чаралар күрү өчен шәһәр башкарма хакимиятенә вәкаләтле органына һәм (яисә) «Интернет» челтәрендәге гомумшәһәр интерактив порталына җибәрелә.

Статья 37.2.14

1. Төзекләндерү өлкәсендә жәмәгать контроле төзекләндерү, торак һәм коммуналь хезмәтләр өлкәсендә мәгълүматның ачыклыгын һәм жәмәгать контролен тәэмин итү турындагы законнар һәм башка норматив хокукий актлар нигезләмәләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

38 бүлек. Кагыйдәләргә бозган өчен җаваплылык

Статья 38.1.

1. Гражданнарны, вазыйфаи һәм юридик затларны әлеге кагыйдәләргә

бозган өчен җаваплылыкка тарту Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының гамәлдәге законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 38.2.

1. Җаваплылык чараларын куллану хокук бозучыны гамәлдәге законнар һәм әлеге Кагыйдәләр нигезендә аңа китерелгән матди зыянны каплау бурычыннан азат итми.

Татарстан Республикасы
Өлмәт муниципаль районы
Өлмәт шәһәре территориясен
төзекләндерү кагыйдәләренә
1 нче кушымта

Өлмәт шәһәрендәге биналар фасадында мәгълүмати конструкцияләргә бизәү һәм урнаштыру стандарты

Эчтөлөк

Терминнар белешмөлегө	94
Элмөт шөһөрөндөгө биналар классификациясе	96
Фасадларда мөгълүмәти конструкцияләр төрлөрө	99
Бина фасадларында рөхсәт ителгән һәм тыелган мөгълүмәти конструкцияләр матрицасы	101
Бина фасадларындагы мөгълүмәти конструкцияләргә гомуми таләпләр	102
Мөгълүмәти конструкцияләрдә урнаштыруга рөхсәт ителгән мөгълүмәт төрлөрө	107
Элмә такталарда мөгълүмәт урнаштыру	108
Сәүдә һәм офис үзәкләрендә элмә такталар	110
Сәүдә һәм офис үзәкләрендәгә элмә такталар үрнәклөрө	111
Стена элмә такталары	112
Стенадагы элмә такталарга үрнәкләр	114
Фриздагы элмә такталар	116
Элмәттә фриздагы элмә такталар үрнәклөрө	118
Козыректагы элмә такталар	119
Козыректагы элмә такталар үрнәклөрө	121
Яктылык үтә күрәнмәле конструкцияләрдә элмә такталар	122
Яктылык үтә күрәнмәле конструкцияләрдәгә элмә такталар үрнәклөрө	123
Витриналарны вакытлыча бизәү буенча тәкъдимнәр	124
Түбә элмә такталары	125
Түбә элмә такталары үрнәклөрө	126
Панель-кронштейннар	127
Панель-кронштейннар мисаллары	129
Фасад табличкалары	130
Фасад табличкалары үрнәклөрө	131
Биналарда һәм (яисә) корылмаларда урнаштырыла торган мөгълүмәт урнаштыру чараларын яктырту	132

Терминнар белешмәлеге

Термин	Тасвирлама
Архитектура-сәнгать концепциясе	мәғлүмати конструкцияләргә һәм декор элементларын урнаштыруның конкрет урыннарын күрсәтеп, урам фасадлары җәелмәләрен сурәтләрен, шулай ук фасадлар өчен материаллар һәм төслә чышелешләр исемлеген үз эченә алган комплекслы документ. Иллюстрацияләр һәм схемаларны үз эченә ала.
Баннер	махсус тукумада эшләнгән, шул исәптән урам шартларында кулланыла торган реклама характерындагы график сурәт.
Төзелеп-янкормаланган торак булмаган бина	бинаның күпфатирлы торак йортның төп габаритлары эчендә урнашкан өлеш аның тышкы контурын 1,5 метрдан артыграк өлешен били, төзелгән (бинаның бер өлеше) һәм янкормалы (чыгарылган күләм) объектларның сызыкларын берләштерә, еш кына офислар, кибетләр, аерым керү урыны һәм махсус инженерлык чышелешләргә булган кафелар өчен файдаланыла. ("СП 31-107-2004. Проектлау һәм төзөлеш буенча кагыйдәләр җыелмасы. Күпфатирлы торак йортларның архитектура-планлаштыру карарлары")
Витрина	торак булмаган бина фасадының товарлар яки хезмәтләр күрсәтү өчен билгеләнгән яктылык үтә күренмәле өлеш
Элмә такта	керү урыны янында ук урнашкан мәғлүмати конструкция, ул бина эчендә урнашкан оешманы яки предприятиенә идентификацияли.
Керү төркеме	бинага керү юлын бизәүче элементларның архитектура-инженерлык комплексы: баскыч, пандус, тамбур, түбә һәм ишекләр үзләре, алар урам белән бина арасындагы кичүне барлыкка китерә. Керү төркеме бинаның беренче яки цоколь катында оештырылырга мөмкин.
Мәғлүмати конструкция	төзекләндерү элементы, оешма турында мәғлүмат чагылдырыла торган визуаль мәғлүматны (реклама конструкцияләреннән тыш) урнаштыру чарасы.
Кәрниз	фасадны катлар буенча бүлеп торучы яки аны өстән тәмамлаучы архитектура элементы.
Козырек	бинага керү урынында явым-төшемнәрдән саклау функциясен үтәүче асылмалы конструкция.
Нейтраль төсләр	универсаль, тундырылмаган төсмерләр, тынычлык һәм төсләр балансын тудыручы. Башка төсләр белән ярашучанлык югары, пространствоны визуаль яктан киңәйтәләр һәм күзләргә ял итәргә мөмкинлек бирәләр.

Панель-кронштейн	жәяүлеләр һәм транспорт агымына туры почмак астында урнашып, бина диварына перпендикуляр рәвештә беркетелә торган мәғлүмати элемент, бу ике яктан да максималь күренеп торуны тәмин итә.
Аслык	элмә тактаның каты нигезеннән гыйбарәт, аңа элмә такта элементлары беркетелә торган өлеше. Подложка бинаның бер өлеше яки архитектура элементы булып тормый. Подложка белән элмә такталар урнаштыруга иң яхшысы түгел, чөнки алар бинаның архитектура күренешенә бөтенлеген бозалар.
Яктылык үтә күренмәле конструкция	бинаның яктылык үткәрүчәнлеген югары булган материаллардан (пыяла, поликарбонат, пластик һ.б.) эшләнгән элементы (фасад, тәрәзә, түбә, бүлгә).
Стилобат	бинаның куәтле нигезе, коммерция яки социаль инфраструктура (кибетләр, кафелар, паркинглар) урнашкан биек йортның берничә корпусын берләштергән бердәм цоколь. Стилобат, гадәттә, төп бинадан архитектура-сәнгать күренеше, бизәкләү материаллары үзенчәлекләре белән аерылып тора.
Сәүдә, офис үзәге	сәүдә, офис һәм сервис бүлмәләре өстенлек иткән күпфункцияле бина яки комплекс. Фасад бердәм архитектур-сәнгать концепциясенә ия булырга тиеш, жайга салына торган витриналар, вывескалар һәм яктылык үтә күренмәле конструкцияләр белән.
Утилитар бина	функциональ файдалануга йөз тоткан ачык архитектур декорсыз гамәли корылма. Складлар, күпләп сату базалары, төзелеш кибетләре, автомастерскойлар һәм үзәкләр буларак файдаланыла. Гадәттә сәнгать зоналарында яки шәһәр читендә урнашкан.
Фриз	бинаның фасадында аның беркадәр өлешен аерып күрсәтү өчен кулланыла торган тар һәм озын яссылык. Фриз өстәмә мәғлүмат элементларын (хәрефләр, логотиплар һ. б.) урнаштыру өчен таяныч конструкция (нигез) сыйфатында шактый еш кулланыла.
Цоколь каты	бинаның идәне җир дәрәжәсеннән түбәнрәк, ләкин үз биеклегенә җаңгырып торган тар һәм озын яссылык. Еш кына бүлмә диварларының өске өлешендә урнашкан тәрәзәләре була. Коммерция оешмаларын урнаштыру мөмкинлеге бар.
Ачык төсләр	югары тунган һәм контрастлы төсләр шәһәр мохитендә кулланырга киңәш ителми.

Әлмәт шәһәрәндә биналарны классификацияләү

Фасадта мәғлүмәти конструкцияләр урнаштыру өчен регламентның катгыйлык дәрәжәсе жайга салына торган биналар классификациясе:

1. Күпфатирлы торак йортлар

«Сталинкалар» 1952-1959 еллар

«Хрущевкалар» 1952-1969 еллар

Тарихи төзелеш. Монументальлеге һәм декоративлыгы белән аерылып торган йортлар. Характерлы архитектура элементлары: эркерлар, лепнина, массив кәрнизләр. Гадәттә 3-5 кат, Чупай ташыннан һәм кирпечтән төзелгән. Төп бизәү материалы-штукатурка.

«Панелькалар» 1970-1979 еллар

«Панелькалар» 1980-1999 еллар

Совет төзелеше. Брежнев дәверенең һәм Совет чорының беренче буын панель йортлары. Парлашкан балконнар еш очрый. Гадәттә 5-9 кат.

Төп материал-бетон панельләр.

Кирпеч йортлар 2000-2019 еллар

«Яңа төзелешләр» 2020 елдан соң

Заманча төзелеш. Кирпеч һәм заманча төзелеш технологияләрен кулланып төзелгән биналар. Типик һәм индивидуаль архитектураны берләштереләр. Төп материал-кирпеч, панельләр, композит.

Коммерция бүлмәләре булган офис биналары

Күпчелек очракта совет чорының коридор планировкасы белән үзгәртеп корылган корылмалары булып торалар. Вертикаль бүлмәнәр ритмикасы белән фасад. Беренче катларда еш кына кофейня яки сервис нокталары кебек аерым ишекләре булган кечкенә коммерцияле биналар урнаштырыла.

Төзеп куелган-янкормалы биналар

Күпфатирлы торак йортларга тоташкан өстәмә күләм. Ешрак бина жәяүлеләр агымы буйлап урнашкан, бердәм фронт формалаштыра. Биредә кече бизнес объектлары (туклану, сервис һәм хезмәт күрсәтүләр нокталары) урнашкан.

2. Коммерция биналары: сәүдә, офис һәм күпфункцияле үзәкләр

Сәүдә үзәкләре, базарлар, супермаркетлар, сәүдә йортлары

Туры сызыклы архитектуралы эре монументаль биналар. Бу типтагы биналар витрина һәм керү төркемнәре рәвешендәге киң пыялалы өслекләр, шулай ук реклама конструкцияләрен урнаштыру өчен кулланыла торган ябык ян диварлар белән характерлана.

Мисаллар: «Мегаүзәк», «Западный» сәүдә үзәге, «Спортмастер», «Лента».

Аерым торучы коммерция биналары

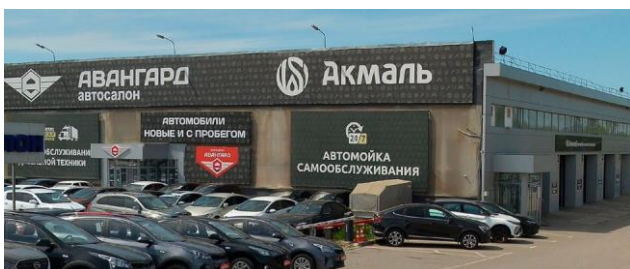
Архитектуралары белән аерылалар. Фасадлар рустовка һәм лепня белән классик стильдә дә, пыяла, металл һәм композит панельләр кулланып, заманча стильдә дә эшләнәргә мөмкин. Банкет заллары, ресторанның, спорт үзәкләре, клиникалар керә.

Сәүдә рәтләре һәм павильоннар

Сәүдә рәтләре - бер катлы галереялар линия озынлыгы һәм бердәм биекlege, зур витриналары булуы белән аерылып тора. Павильоннар-бер катлы (20-100 м2) компактлы Корылмалар, кайвакыт Зур витриналар белән, шөһәр урамнары буйлап урнаштырылган. Павильоннарның төп максаты-ваклап сату, хезмәт күрсәтү һәм «алып чыгу өчен» гомуми туклану нокталары.

2. Сәнәгать һәм утилитар биналар

Функциональ файдалануга йөз тоткан ачык архитектур декорсыз корылмалар. Биек түшәмнәр (4-6 м), минимум пыялалар, йөк транспорты өчен киң капкалар, арзан материаллардан фасадлар (профнастил, сэндвич-панельләр, буялган металл) хас. Складлар, күпләп сату базалары, төзелеш кибетләре, автомастерские һәм сервислар буларак файдаланыла. Гадәттә сәнәгать зоналарында яки шөһәр читендә урнашкан.

Фасадларда мәғлүмати конструкциялар төрлөрө

1. Төп элмә такта

Төп элмә такталарның типлары:

1.1. Стенадагы элмә такта

Бинаның тышкы өслегенә, турыдан-туры стеналарга беркетелә.

1.2. Фриздагы элмә такта

Декоратив элементка тышкы дивар буйлап сузылган озын тар панель рәвешендә беркетелә.

1.3. Козыректагы элемент такта

Керү урыннарының, тәрәзәләрнең яисә балконнарның козырекларына беркетелә.

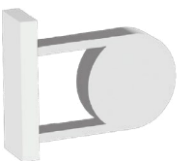
1.4. Түбә җайланмасы

Фасадта төп элмә такта өчен урын булмаса, түбә итәгендә урнаштырыла торган элмә такталар.

1.5. Үтә күренмәле конструкция яктысында элмә такта

Тәрәзәләр, витриналар, пыяла керү ишекләре, витражлар, фасадларның пыяла элементлары өслегендә урнаштырыла

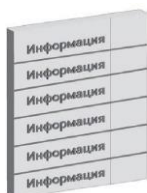
2. Панель-кронштейн

Фасад яссылыгына перпендикуляр урнаштырыла торган консоль конструкциясе

3. Оешма исеме һәм эш режимы язылган фасад табличкасы

Бинага керү урыны янында урнаштырылган оешма исеме һәм эш режимы язылган табличка.

4. Оешмалар исемлеге белән фасад табличкасы

Бинага керү урыны янында урнаштырылган оешмалар исемлеге һәм навигация белән табличка.

Өлеге стандартта тәкъдим ителмәгән мәгълүмати конструкцияләр төрләрен урнаштыру тыела.

Фасадлардагы мәгълүмати конструкцияләр мисаллары:

1.1.
Стенадагы
элмә такта

1.2.
Фриздагы
элмә такта

1.3.
Козыректагы
элмә такта

1.4.
Түбә жайланмасы

1.5.
Үтә күрәнмәле
конструкция
яктысында элмә
такта

2.
Панель-
кронштейн

3.
Эш режимы
белән фасад
табличкасы

4.
Оешмалар исемлеге белән фасад
табличкасы

Бина фасадларында рөхсәт ителгән һәм тыелган мәгълүмати конструкцияләр матрицасы

Мәғлүмәти конструкцияләр төрлөрө		Күп фатирлы торак йортлар	Коммерция биналары	Сәнәгать һәм утилитар биналар
Төп элмә такта	Стенадагы элмә такта	Аслыксыз ✓ Биеклеге 500 мм га кадәр	✓ Биеклеге 600 мм га кадәр	✓ Биеклеге 600 мм га кадәр *
		Аслык белән ✗	✗	✗
		Лайтбокс ✗	✗	✗
	Фриздагы элмә такта	Аслыксыз ✓ Биеклеге 500 мм га кадәр	✓ Биеклеге 600 мм га кадәр	✓ Биеклеге 600 мм га кадәр *
		Аслык белән ✗	✗	✗
		Лайтбокс ✗	✗	✗
	Козыректагы элмә такта	Аслыксыз ✓ Биеклеге 500 мм га кадәр	✓ Биеклеге 600 мм га кадәр	✓ Биеклеге 600 мм га кадәр
		Аслык белән ✗	✗	✗
		Лайтбокс ✓ Биеклеге 500 мм га кадәр	✓ Биеклеге 600 мм га кадәр	✓ Биеклеге 600 мм га кадәр
	Үтә күренмәле конструкция яктысында элмә такта	Аслыксыз ✓ Биеклеге 350 мм га кадәр	✓ Биеклеге 400 мм га кадәр	✓ Биеклеге 400 мм га кадәр *
		Аслык белән ✗	✗	✗
		Лайтбокс ✗	✗	✗
	Түбә жайланмасы	Аслыксыз ✗	✓ Бинаның пропорцияләре нигезендә **	✗
		Аслык белән ✗	✗	✗
		Лайтбокс ✗	✗	✗
Панель- кронштейн	Без ✓ Б*К 500*500 мм га кадәр	✓ Б*К 600*600 мм га кадәр	✗	
	Лайт ✓ Б*К 500*500 мм га кадәр	✓ Б*К 600*600 мм га кадәр	✗	
Исеме һәм эш режимы белән фасад табличкасы		✓ 600x400 мм дан артык түгел, тәкъдим ителүче-А3 форматы	✓ 600x400 мм дан артык түгел	✓ 600x400 мм дан артык түгел
Оешмалар исемлеге белән фасад табличкасы		✗	✓ 800*600 мм дан артык түгел	✓ 800*600 мм дан артык түгел

Стационар булмаган сәүдә объектларында биеклеге 350 мм дан артмаган элмә такталар

урнаштыру рөхсәт ителә. ✓ Урнаштыру рөхсәт ителә ✗ Урнаштыру тыела

* индивидуаль проект нигезендә тайпылыш

Бина фасадларындагы мәғлүмати конструкцияләргә гомуми таләпләр

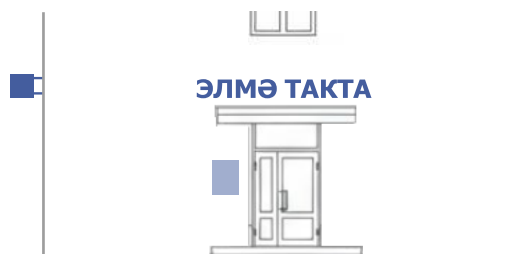
Төп таләпләр:

1

Мәғлүмати конструкцияләрне уникаль биналарның, сәүдә һәм сәүдә-күңел ачу үзәкләренең, офис үзәкләренең һәм бизнес-комплексларның, мәдәни - тамаша биналарының, спорт корылмаларының һәм комплексларының тышкы өсләкләрендә урнаштыру бары тик расланган архитектура проекты нигезендә генә гамәлгә ашырылырга тиеш, анда барлык мәғлүмати конструкцияләрнең (шул исәптән Түбә элмә такталарының, реклама баннерларының, видеоэкраннар, вакытлыча бизәү - афишалар, плакатлар һ.б.)

Архитектура проектында тиешле карарлар булмаган очракта, мәғлүмати конструкцияләр урнаштыру өлгә документ таләпләре катгый үтәлгәндә генә рәхсәт ителә.

2

Бер оешма өчен рәхсәт ителә:

- бер төп элмә такта (аның бер төре 101 нче биттәге матрица буенча);
- бер панель-кронштейн, әгәр оешма бинаның почмак өлешендә урнашкан булса, анда керү урыны читтән торып урнашкан булса;
- оешма исеме һәм эш режимы язылган бер фасад табличкасы.

Төп элмә тактаны кабатлау рәхсәт ителә:

- бинаның икенче фасадында оешманың өстәмә керү урыны булганда;
- биеклеге 4 метрдан арткан, транспорт һәм жәяүлеләр интенсив хәрәкәт итә торган ике һәм аннан да күбрәк юнәлешкә йөз тоткан аерым коммерция биналары өчен.

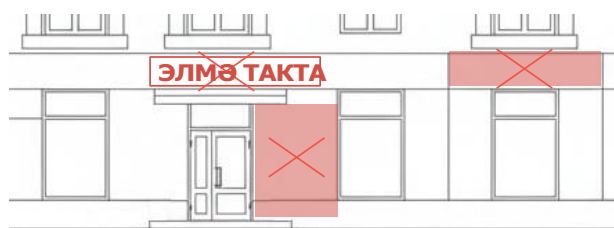
Рәсмиләштерүгә таләпләр:

3

Элмә такта стилистик яктан фасад архитектурасына туры килергә, гармонияле төскә һәм жиңел укыла торган мәгълүматка ия булырга, шулай ук фасадның архитектура үзенчәлеген һәм декоратив бизәлешен хупларга тиеш.

4

Мәгълүмати конструкцияләр сыйфатында ПВХ-тукумадан ясалган баннер полотноларын, теләсә нинди типтагы видеоэкраннарны, йөгереп йөрүче юллы конструкцияләргә, җемелдәүче яки җемелдәүче эффектлы элементларны куллану тыела.

5

Подложкасыз һәм статик яктырткычлы вывескалар барлык типтагы биналар һәм урамнар өчен өстенлекле һәм рөхсәт ителә.

6

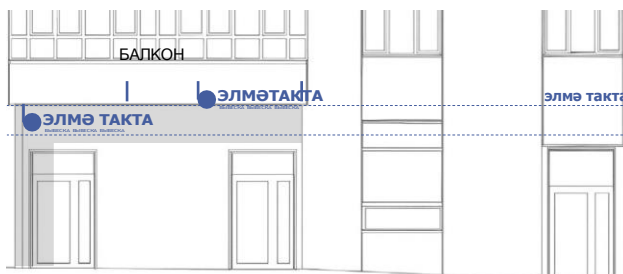
Төсләр гаммасы фасад белән гармонияли торган 2-3 төс чикләрендә саклануырга тиеш (нейтраль төсләр). Вывесканың тәкдир ителгән төсә-ак, сөт төсә. Ачык төсләргә куллану тыела.

7

Фасад яссылыгында һәм яктылык үтә күренмәле конструкцияләр уемнарында бер үк мәгълүматны кабатлау тыела.

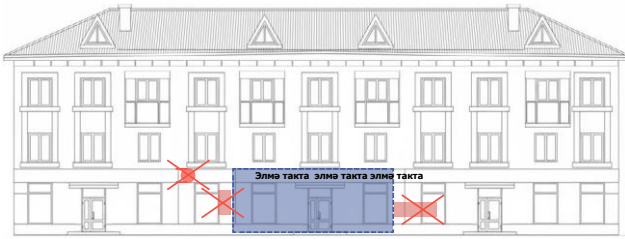
8

Фасад яссылыгында һәм яктылык үтә күренмәле конструкцияләр уемнарында бер үк мәгълүматны кабатлау тыела.

Урнаштыруга таләпләр:

9

Мәғлүмати конструкцияләр фасадларның үзләре керә торган оешма урнашкан өлеше чикләрендә урнаштырыла (вывеска урнаштыру оешма урнашуына туры килмәскә мөмкин булган сәүдә үзәкләре очрактарыннан тыш, әлеге оешма әлеге сәүдә үзәгендә урнашкан очракта гына).

10

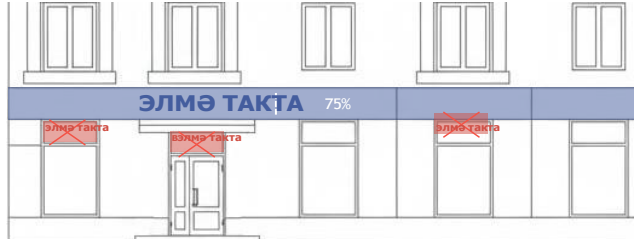
Бина фасадларындагы вывескалар катгый рәвештә бер биеклеп рәтенә, икенчеләре белән бердәм горизонталь сызык буенча тигезләнәргә тиеш, беренче һәм икенче катлар арасындагы түшәмәләр сызыгы дәрәжәсендә яисә күрсәтелгән сызыктан түбәнрәк урнаштырылырга тиеш. Панель-кронштейн төп вывеска белән бер күчәрдә урнашырга тиеш.

11

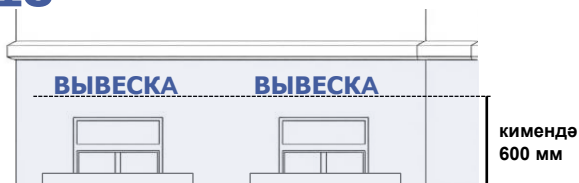
Ишекләренң, тәрәзәләренң, уемнарның, стеналарның, архитектура элементларының үзәк вертикаль күчәрләренә карата мәғлүмати конструкцияләргә тигезләргә кирәк.

12

Объект фасадында Фриз булганда, вывеска бары тик фризда гына урнаштырыла. Элмә тактаның барлык компонентлары (язулар, графика) Фриз биеклегенә 75% тан да артыграк булмаска тиеш. Бу вакытта Вывесканың кырый элементларыннан Фриз чигенә кадәр Минималь ераклык кимендә 100 мм булырга тиеш.

13

Бина объектларның подвал яисә цоколь катларында урнашкан очракта, вывескалар подвал яисә цоколь катындагы тәрәзәләр өстендә урнаштырылырга мөмкин, ләкин җир өсте тигезлегеннән стена конструкциясенә аскы кырыена кадәр 0,6 м дан түбәнрәк булмаска тиеш.

Урнаштыруга таләпләр. Тыелган зоналар:

14

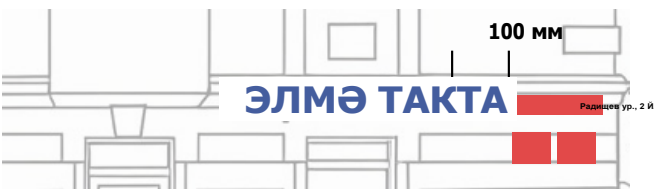
Торак катлар дәрәжәсендә вывескалар урнаштыру тыела.

16

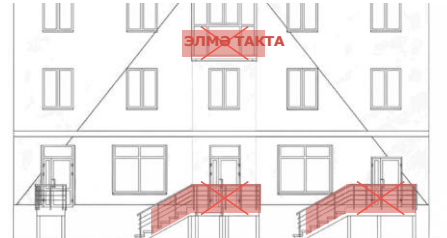
Чыгып торган архитектура күләменең (стилобат, витрина һ.б.) түбәсенә элмә такталар кую тыела. Мондый очракларда вывеска фриз яссылыгында гына урнаштырыла ала. Әгәр фриз булмаса, ө фасадта урын житәрлек булмаса – яктылык үтә күренмәле конструкцияләрдә (чыгып торган урында сәүдә үзәге исеме белән түбә конструкциясен урнаштыру мөмкин булган очракларда СҮ искәрмә булып тора).

18

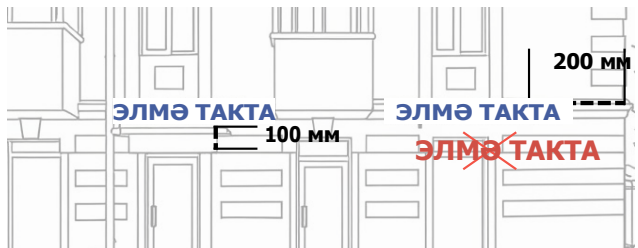
Адреслы такталарны, мәгълүмати такталарны, мемориаль такталарны элмә такталар белән каплау яисә ябу тыела. Элмә тактаның кырый элементларыннан күрсәтелгән такталарга һәм табличкаларга кадәр минималь ара кимендә 100 мм булырга тиеш.

15

Балконнарда, лоджияләрдә, эркерларда, капкаларда, коймаларда, ишекләрдә, аркалар өстендә, декоратив элементларда (йөзлекләр, кәрнизләр, панельләр һ.б.) элмә такталар урнаштыру тыела. Яктылык үтә күренмәле конструкцияләр (ишекләр, тәрәзәләр) уемнарында элмә такталарны фасадка (шул исәптән фризда, козыректа яки асылмалы башкаруда) урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына урнаштыру рөхсәт ителә.

17

Фасадларның архитектура элементларын (кәрнизләр, молдинглар, бизәкләр, рәсемнәр), яктылык үтә күренмәле конструкцияләр уемнарын (тәрәзәләр, ишекләр) вывескалар белән каплау яки ябу тыела. Элмә тактаның кырый элементларыннан күрсәтелгән элементларга һәм уемнарга кадәр минималь ераклык кимендә 100 мм булырга тиеш. Элмә тактаның кырый элементларыннан фасад кырыена кадәр минималь ераклык кимендә 200 мм булырга тиеш.

Бина фасадларындагы мәгълүмати конструкцияләргә өстәмә таләпләр:

- Гармонияле күренешкә ирешү өчен бер бина кысаларында бертөрле типтагы элмә такталарны куллану тәкъдим ителә;
- Элмә такталарны козырекларга урнаштырганда фасад чикләрендәге лапасларны бердәм башкаруга омтылырга кирәк;
- Элмә такталарны фризга урнаштырганда бердәм төсле чишелеш һәм бизәү материалын кулланырга кирәк. Шулай ук бина чикләрендә (биеклегә һәм конструкция тирәнлегә буенча) фризның бердәм габаритларын сакларга кирәк. Шул ук кагыйдәләр козырек фризларына да кагыла.
- Әгәр арендаторларның (милекчеләрнең) берсе бинада биеклегә һәм тирәнлегә буенча әлеге кушымта таләпләренә туры килә торган элмә такта урнаштырган икән, киләсе арендатор (милекче) шул ук зурлыкта булырга тиеш. Теркәлгән товар билгеләренә логотиплары һәм элмә такталар өчен оешмада булган брендбук нигезендә төсләр кулланылырга мөмкин. Әмма бу кагыйдә кайбер компанияләрнең брендбукларында салынган аслык төсенә кагылмый. Брендбук салган карарларга бәйсез рәвештә, элмә такта аслыксыз булырга тиеш. Фриз төсе фасад төсе белән гармонияли торган нейтраль яки тыйнак төсләрдә башкарылырга тиеш. Градиентларны куллану тыела.

Элмә такталарны бинаның архитектура күренешенә яраклаштыру үрнәкләре:

Казан. Элмә такталар дизайны торак комплексы стилинә үзгәртелгән.

Казан. Барлык элмә такталар СҮ дизайн-проекты нигезендә ак төстә эшләнгән.

Рыбинск. Элмә такта дизайны бина стилинә үзгәртелгән.

Мәгълүмати конструкцияләрдә урнаштыруга рөхсәт ителгән мәгълүмат төрләре

Элмә такта төре	Оешманың исеме	Хезмәт күрсәтү тибы /эшчәнлек төре	Оешма логотибы	Эш вакыты	Телефон номеры һәм сайт адресы	Акция ләр һәм товар бәясе	Күрсәткеч	Адресы / урнашу урыны
Үрнәк	Әкият	Рус кухнясы рестораны		10.00 - 20.00	8(987)0000000 skaz.ru	Ташламалар 30% Бизнес-ланч һәр пәнжешәмбе 399 сум.	Әкият Ресторан	Әминов ур., 35, 2 кат
Стенадагы элмә такта	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Фриздагы элмә такта	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Козыректагы элмә такта	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Яктылык үтә күренмәле конструкцияләрде элмә такта	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Түбә җайланмасы	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Панель-кронштейн	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✗
Исеме һәм эш режимы белән фасад табличкасы	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✓
Оешмалар исемлеге белән фасад табличкасы	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓
Яктылык үтә күренмәле конструкцияләрне вакытлыча бизәү			✓	✗	✗	✓	✗	✗

Текстны тышкы мәгълүмат чараларында тел буенча башкару Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының гамәлдәге законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

«Реклама турында» 38-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә реклама - теләсә нинди ысул белән, теләсә нинди формада һәм теләсә нинди чаралар кулланып таратылган, билгесез затлар даирәсенә адресланган һәм рекламалау объектына игътибар җәлеп итүгә, аңа карата кызыксыну булдыруга яки аны базарда алга жибәрүгә юнәлдерелгән мәгълүмат. Товарлар төркеменең гомумиләштерелгән атамасы булган сүзләр һәм әйтелмәләр (мәсәлән, диңгез продуктлары, тек - стиль һ.б.) реклама дип таныла алмый, чөнки алар бертөрле товарлар арасынан конкрет товарны аерып алырга һәм аңа кызыксыну уятырга мөмкинлек бирми. Шул ук вакытта «күңелле бәяләр», «стилье киём», «яңа краб» сүзтәзмәләре тыелган, чөнки реклама булып тора, бу исемнәр - төркөлгән сөздә маркасы булган очраклардан тыш. Шулай ук шәхси реклама булып санала һәм кешеләрнең сурәтләре һәм фотолары төшерелгән конструкцияләр, товарларның конкрет төрләре продукциясе берәмлекләре тыелган. Конструкциянең мәгълүмати кырында «аренда», «бирелә», «монда сезнең реклама булырга мөмкин» һәм шул чордагы язулар, шулай ук телефон номерлары, сайт адреслары тыела.

Элмә такталарда мәгълүмат урнаштыру

Гомуми таләпләр

Габарит үлчәмнәре

Элмә такталарның максималь рәхсәт ителә торган биеклегенң үлчәмнәре 101 нче биттәге матрицада китерелгән.

Элмә такталарның максималь рәхсәт ителгән биеклегеннән баш хәрефләр белән (калган хәрефләрне юл хәрефләре белән язганда), элементарны юл хәрефләре тамчылары белән чыгарып язганда, шулай ук логотипны (ванна товар билгесен теркәгәндә) һәр якка 20% тан да артмаган очракта (20% өскә һәм 20% аска) төп текстның биеклеген артмаган очракта чыгу рәхсәт ителә. Шулай ук бу чыгарыла торган элементлар архитектура детальләрен капларга яки кагылырга тиеш түгел.

Мәгълүматны ике рәткә урнаштырганда, вывесканың биеклеген 101 нче биттәге матрица нигезендә максималь рәхсәт ителә торган биеклек белән чикләнгән.

Элмә такта билгеләренң тирәнлеген 80 мм дан артмаска тиеш. Шулай ук вакытта фасадтан чигенү 50 мм дан артмаска тиеш.

Рәсмиләштерү

Аслыксыз элмә такталар элмә такталарның иң өстенлекле төре булып тора, чөнки алар бинаның архитектур образын азрак бозалар.

Стенадагы элмә такталарның конструктив чишелеш булып аерым күләмле хәрефләрдән, цифрлардан, символлардан, декоратив-нәфис элементлардан торган композиция тора.

Фасад өслегенә турыдан-туры буяу, ябыштыру һәм башка ысуллар белән билгеләр һәм сурәتلәр салу юлы белән элмә такталар (уникаль мәгълүмати конструкцияләрдән тыш) урнаштыру тыела.

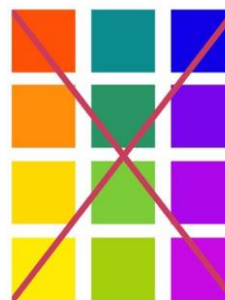
Текстны тышкы мәгълүмат чараларында тел буенча башкару Россия Федерациясенң һәм Татарстан Республикасының гамәлдәге законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Элмә такталарны башкару өчен тәкъдим ителгән төс - ак. Бу визуаль кабул итүнең нейтральлеген тәэмин итә, күпчелек архитектур карарлар белән гармонияле ярашуны тәэмин итә һәм бина һәм әйләнә-тирәдәге төзелеш белән визуаль диссонанс куркынычын минимальләштерә. Элмә такталарның элемент - билгеләре яктылык белән булырга тиеш. Ачык төсләрне куллану тыела. Фасадның гамәлдәге төсләр гаммасыннан, шулай ук нейтраль төсләрдән файдалану рөхсәт ителә.

Рөхсәт ителә торган төсләр (нейтраль төсләр):

RAL 1013 Жемчужно-белый	RAL 7046 Телегей 2	RAL 9018 Папирусно-белый	RAL 1014 Слоновая кость	RAL 2003 Песочно-оранжевый
RAL 1015 Светлая Слон. кость	RAL 7000 Серая белка	RAL 9006 Бело-алюминиевый	RAL 1000 Зелено-бежевый	RAL 3012 Бежево-красный
RAL 9001 Кремово-белый	RAL 7002 Оливково-серый	RAL 9007 Темно-алюминиевый	RAL 1020 Оливково-желтый	RAL 3015 Светло-розовый
RAL 9002 Светло-серый	RAL 7004 Сигнально-серый	RAL 9011 Графитно-черный	RAL 1001 Бежевый	RAL 4009 Пастельно-фиолет.
RAL 9003 Сигнально-белый	RAL 7006 Бежево-серый	RAL 1019 Серо-бежевый	RAL 1002 Песочно-желтый	RAL 6021 Бледно-зеленый
RAL 9010 Белый	RAL 7012 Базальтово-серый	RAL 8019 Серо-коричневый	RAL 1034 Пастельно-желтый	RAL 6013 Тростниково-оливков.
RAL 9016 Транспортно-белый	RAL 7013 Коричнево-серый	RAL 7024 Гафитовый серый	RAL 1011 Коричнево-бежевый	RAL 6034 Пастельно-бирюзов.
RAL 7035 Светло-серый	RAL 7015 Сланцево-серый	RAL 7030 Каменно-серый	RAL 1024 Охра желтая	RAL 1014 Голубино-синий
RAL 7032 Галечный серый	RAL 7016 Антрацитово-серый	RAL 7039 Кварцево-серый	RAL 8025 Бледно-коричневый	RAL 5008 Серо-синий
RAL 7038 Агатный серый	RAL 7023 Серый бетон	RAL 7037 Пыльно-серый	RAL 8024 Бежево-коричневый	RAL 6006 Серо-оливковый
RAL 7044 Серый шелк				RAL 6015 Черно-оливковый
RAL 7047 Телегей 4				
RAL 7045 Телегей 1				

Ачык төсләр:

Элмә такталарның төсләр белән башкарылуы фасадның (теләсә кайсы башка фонның) төсләр гаммасы белән гармонияле ярашырга тиеш.

Уңышлы ярашу үрнәкләре:

Сәүдә һәм офис үзәкләрендә элмә такталар

Гомуми таләпләр

Сәүдә үзәкләренең фасадларына элмә такталар урнаштырганда, элементлары (элмә такталарны) бер модуль үлчәменә тапкырланган, ә модуль төркемнәре бер-берсенә перпендикуляр урнаштырылган регуляр чөлтәр кулланып, модульлек принцибын үтәргә кирәк.

Элмә такталарны урнаштыруның горизонталь структур модуле. Бер дәрәжәдәге әһәмиятле арендаторлар

ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА
x	x	x	x

Элмә такталарны урнаштыруның горизонталь структур модуле. Төрле дәрәжәдәге әһәмиятле арендаторлар

ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА
2x	x	x

Элмә такталарны урнаштыруның горизонталь структур модуле. Төрле дәрәжәдәге әһәмиятле арендаторлар

ЭЛМӘ ТАКТА ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА
2x	x	x

Вертикаль структур модуль. Төрле дәрәжәдәге әһәмиятле арендаторлар

ЭЛМӘ ТАКТА	2y
ЭЛМӘ ТАКТА	y
ЭЛМӘ ТАКТА	y
ЭЛМӘ ТАКТА	y
ЭЛМӘ ТАКТА	y

Элмә такталарны урнаштыруның матрица структур модуле. Бер дәрәжәдәге әһәмиятле арендаторлар

ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА	y
ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА	y
ВЫВЕСКА	ЭЛМӘ ТАКТА	y
ЭЛМӘ ТАКТА	ЭЛМӘ ТАКТА	y
x	x	

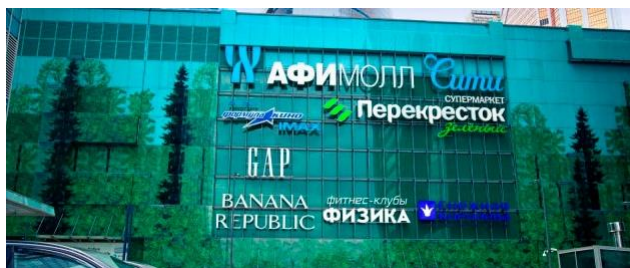
Элмә такталарны урнаштыруның матрица структур модуле. Төрле дәрәжәдәге әһәмиятле арендаторлар

ЭЛМӘ ТАКТА ЭЛМӘ ТАКТА	2y
ЭЛМӘ ТАКТА	y
ЭЛМӘ ТАКТА	y
x	x

Мәғлүмати конструкцияләрне фасад яссылыгына урнаштыру өчен махсус бүлеп бирелгән зоналар кысаларында аларны киңлегә буенча тигезлэнгән элмә такталар белән тигез итеп тутыру киңәш ителә.

Сәүдә һәм офис үзәкләрендәге элмә такталар үрнәкләре

Мәскәү. Элмә такталар матрица структур модуле нигезендә тигезләнә.

Казан. Элмә такталар вертикаль структур модульдә урнаштырылган, бердәм төстә эшләнә.

Казан. Элмә такталар бер сызык буйлап урнаштырылган, фасад динамикасын кабатлый, бер төстә эшләнә.

Элмәт. Элмә такталар тигез чигенешле бердәм сызык, бердәм биеклеп буйлап тигезләнә.

Сәүдә һәм офис үзәкләрендә элмә такталарның начар үрнәкләре

Кызыл. Кычкырып торган төсләрнең аслыклары һәм билгеләре ярашмый, бу мәгълүматның күплегә белән бергә визуаль шау-шу тудыра, түбә элмә такталарның күплегә бинаны тутыра.

Биекләгә һәм бизәләше буенча төрлө элмә такталар, ачык төстәгә аслыклар фасадның архитектура күренешен боза.

Элмә такталарның тәртипсез урнашуы, төрлө зурлык һәм бизәләш, витринаны тутыру кабул итүне кыенлаштыра.

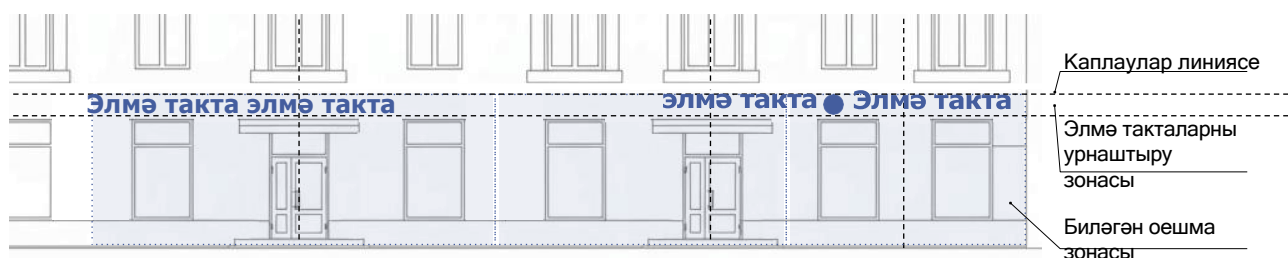

Артык зурлыктагы массив төп элмә такта бинаның биекләгенә пропорциональ түгел.

Стена элмә такталары

Гомуми таләпләр

Урнаштыру

- Элмә такта фасадларның оешма урнашкан өлеше чикләрендә, беренче һәм икенче катлар арасындагы түшәмәләр сызыгы дәрәжәсендә яисә күрсәтелгән сызыктан түбәнрәк яисә тәрәзәләр һәм керү зоналары өстендә проектта каралган махсус куышларда урнаштырыла.
- Адреслы табличкаларны, мәгълүмати табличкаларны, мемориаль такталарны, фасадларның архитектура элементларын, яктылык үтә күренмәле конструкцияләр уемнарын элмә такталар белән каплау яисә ябу тыела.
- Бер фасад чикләрендә элмә такталар катгый рәвештә бердәм горизонталь сызык буенча һәм уемнарның, стеналарның һәм башка архитектура элементларының вертикаль сызыкларына карата тигезләнәргә тиеш.
- Әгәр беренче арендатор б кушымта таләпләренә туры килә торган элмә такталар ясап, бинада урнаштырган икән, киләсе арендатор башка элмә такталарга карата шул ук горизонталь сызыкка таянырга тиеш. Гармонияле кыяфәتكә ирешү өчен бер бина кысаларында элмә такталарның бертөрле типларын куллану тәкъдим ителә.

Бизәү

Элмә такта стилистик яктан фасад архитектурасына туры киләргә, җиңел укыла һәм аңлаешлы булырга тиеш. Төсләр гаммасы фасад белән гармонияли торган 2-3 төс чикләрендә сакланырга тиеш (нейтраль төсләр). Ачык төсләр, ПВХ-тукумадан баннер полотнолар, теләсә нинди типтагы видеоэкраннар, йөгереп йөрүче юллы конструкцияләр, җемелдәүче яки җемелдәүче эффектлы элементлар куллану тыела.

Габарит үлчәмнәре

Стенадагы элмә такталарның биеклеге күпфатирлы торак йортлар өчен 500 мм дан артмаска һәм коммерцияле биналар һәм янкормалар, сәнәгать биналары өчен 101 нче биттәге матрица нигезендә 600 мм дан артмаска тиеш.

Элмә такта билгеләрәнең тирәнлегенә 80 мм дан артыграк булырга тиеш. Элмә такталарның максималь рөхсәт ителгән биеклегеннән баш хәрәфләр белән (калган хәрәфләрне юл хәрәфләре белән язганда), юл хәрәфләренең чыгарылмалы элементлары белән, шулай ук логотипны (теркәлгән товар билгесен) һәр якка 20% тан да артмыйча (20% өскә һәм 20% аска) чыгарырга рөхсәт ителә.

Аралык

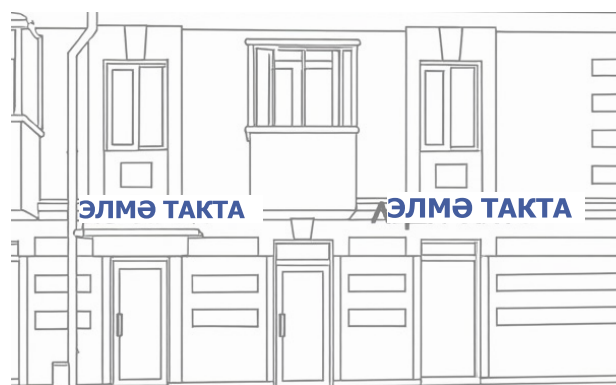
- Элмә тактаның кырый элементларыннан фасадларның архитектура элементларына (кәрнизләр, молдинглар, бизәкләр, рәсемнәр), үтә күренмәле конструкцияләрнең яктылык уемнарына (тәрәзәләр, ишекләр), адрес такталарына, мәгълүмат такталарына, мемориаль такталарга кадәр минималь ара кимендә 100 мм булырга тиеш.
- Элмә тактаның кырый элементларыннан фасад кырыена кадәр минималь ара 200 мм дан да ким түгел.
- Күрше ике элмә тактаның кырый элементлары арасындагы минималь ераклык кимендә 500 мм булырга тиеш.

Цоколь каты

Бина объектларның подвал яки цоколь катларында урнашкан очракта, элмә такталар подвал яки цоколь катының тәрәзәләре өстендә урнаштырылырга мөмкин, ләкин жир өсте тигезлегеннән алып элмә тактаның аскы кырыена кадәр 600 мм дан да түбәнрәк түгел.

Балконнар

Элмә такталар урнаштыру зонасы икенче кат балконы белән кисешкән очракта, элмә такталарны балконның сул ягына яисә уң ягына оешма чикләреннән читтә урнаштыру рөхсәт ителә.

Стенадагы элмә такталарга үрнәкләр

Мәскәү. Элмә такта фасад төсө белән яраша, минималистик рәвештә язылган.

Мәскәү. Элмә такта уем өстендә проект тарафыннан махсус куышка кертелгән

Казан. Элмә такта фасадның ағач бизәлешен тулыландыра, жиңел укула һәм кыска.

Өлмәттә стена элмә такталары үрнәкләре

Яхшы

Элмә тактаның төсө фасад төсөдә

Элмә такта асылыксыз эшләнгән, фасадка язылган.

Элмә такта бинаның архитектурасына гармониялә рәвештә туры килә.

Ике элмә такта бер сызыкта, бер биеклектә урнаштырылган.

Элмә такта кат арасы сызыгына язылган, дизайн фасадка гармониялә.

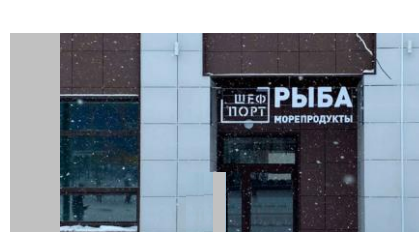
Элмә такта элмә такталар зонасына язылган, архитектура элементларын капламый.

Кыска элмә такта туры килә торган (төр) зонада урнаштырылган.

Элмә тактаның уникаль дизайны бинаның архитектурасы составында эшләнгән.

Элмә такта ТК өчен иң кулай асылмалы ысул белән урнаштырылган.

Начар

Баннер тукумага элмэ такталар бастыру тыела.

Аслыккы элмэ такта тыела, паттернның артык актив төсө.

"Пекарня" элмэ тактасы башка элмэ такталарның бердәм рәтенә туры килми.

Элмэ такталарның ачык яшел төсө бу фасад өчен артык актив.

Логотипның күлөмө нормадан артып китә, дуближ ясау тыела.

Аслыктагы элмэ такта тыела. Элмэ такталарны уемнар өстендә урнаштырырга кирәк.

Элмэ тактаның зурлыгы нормадан артып киткән, аслыкта бастыру тыела.

Элмэ такта тәрәзә уемнарын каплай, баннер тукумага тыела.

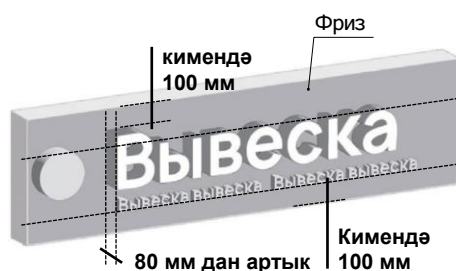
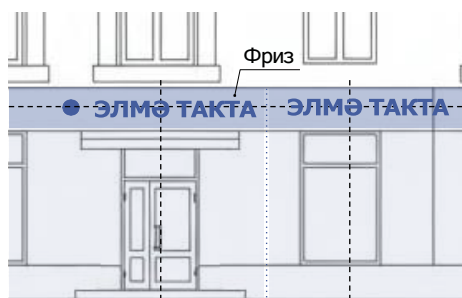

Аслыктагы элмэ такта тыела, артык актив кызыл төс.

Фриздагы элмә такталар

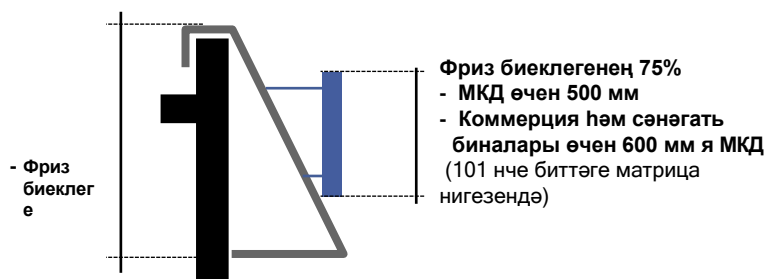
Гомуми таләпләр

Урнаштыру һәм габарит размерлар

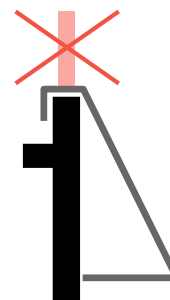

- Фриз биеклегенә 75%
 - МКД өчен 500 мм
 Коммерция һәм сәнәгать биналары өчен 600 мм
 (101 нче биттәге матрица нигезендә)

- Объект фасадында Фриз булганда, элмә такта фасадның оешма урнашкан өлешләре чикләрендә фәкать фризга гына урнаштырыла.
- Бер фриз чикләрендә элмә такталар катгый рәвештә бердәм горизонталь сызык буенча һәм уемнарның, стеналарның һәм башка архитектура элементларының вертикаль күчәрләренә карата тигезләнәргә тиеш.
- Элмә тактаның барлык элементлары (язулар, графика) фриз биеклегенә һәм 101 нче биттәге матрица буенча максималь рәхсәт ителгән биеклекнең 75% тан артыгын биләмәскә тиеш. Бу вакытта элмә тактаның кырый элементларыннан фриз чигенә кадәр финималь ераклык кимендә 100 мм булырга тиеш. Элмә такта билгеләренә тирәнлегә 80 мм дан артыграк булырга тиеш.

Иңкү түбәгә охшаган фризларда элмә такталар урнаштырганда, элмә тактаның мәгълүмати кыры стеналарга параллель булырга тиеш. Конструкциянең биеклегә фриз биеклегенә 75% тан һәм 101 нче биттәге матрица буенча максималь рәхсәт ителә торган биеклектән артмаска тиеш.

Конструкцияләргә фриз өстендә урнаштыру тыела.

Аралык

- Элмэ тактаның кырый элементларынан фриз чигенә кадәр, шулай ук адрес табличкаларына кадәр минималь ара кимендә 100 мм булырга тиеш.
- Элмэ тактаның кырый элементларынан фасад кырыена кадәр минималь ара 200 мм дан да ким түгел.
- Күрше ике элмэ тактаның кырый элементлары арасындагы минималь ераклык кимендә 500 мм булырга тиеш.

Фризга таләпләр:

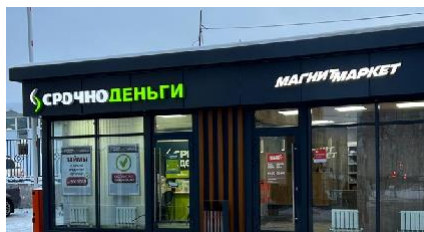
- Фриз дизайны бинаның туристлык йөзе архитекторларының бербөтен һәм гармонияле дәвамы булырга тиеш. Төсләр фоны бер тонлы булырга тиеш (бер төстән артык түгел), бинаның фасады белән гармонияле ярашырга тиеш (нейтраль төсләр). Ачык төсләрне куллану тыела. Төсне фасадның төс гаммасыннан яисә караңгырак/яктырак тонга төсмердән файдалану рөхсәт ителә. Фриз фоны сыйфатында градиентлы күчешләрне, декоратив рәсемнәрне һәм күп төсле чишелешләрне куллануны тыю.
- Адреслы табличкаларны, мәгълүмати табличкаларны, мемориаль такталарны, фасадларның архитектура элементларын, яктылык үтә күренмәле конструкцияләр уемнарын каплау яки Фриз белән ябу тыела.
- Фриз сыйфатында ПВХ-тукумадан баннер полотнолар куллану тыела.
- Фризының биеклегенә һәм тирәнлегенә бер бина кысаларында бердәм булырга тиеш.
- Төрле оешмаларның ике фризы янәшә урнашкан булса, алар арасында ачыклык булмаса тиеш, алар бер-берсенә тоташкан тоташу рәвешендә ачыклык һәм ярыкларсыз ясалырга һәм бер үк тирәнлектә һәм биеклектә булырга тиеш.
- Күрше фризларның фоны бер төстә яки тоны буенча якин булырга тиеш, бер бинада арендаторларга бу турыда килешергә кирәк. Әгәр беренче арендатор бу кушымта таләпләренә туры килә торган фризы әзерләгән һәм бинада урнаштырган икән, киләсе арендатор шул ук тирәнлектә, биеклектә һәм охшаш колористикада торырга тиеш. Катлаулы сүзләрдә, арендаторлар арасында бәхәсләр килеп чыкканда, Фриз фоны нейтраль, төп төстә булырга тиеш.

Фриз фон төсләренә рөхсәт ителә торган төсләр (нейтраль төсләр):

RAL 1001 Бежевый	RAL 1013 Жемчужно-белый	RAL 1019 Серо-бежевый	RAL 6008 Коричнево-зеленый	RAL 7006 Бежево-серый	RAL 7045 Телегей 1	RAL 7011 Железно-серый
RAL 1002 Песочно-желтый	RAL 1014 Слоновая кость	RAL 8019 Серо-коричневый	RAL 7000 Серая белка	RAL 7032 Галечный-серый	RAL 7046 Телегей 2	RAL 7015 Слацево-серый
RAL 1011 Коричнево-бежевый	RAL 1015 Светлая Слон. кость	RAL 5008 Серо-синий	RAL 7002 Оливково-серый	RAL 7034 Желто-серый	RAL 7047 Телегей 4	RAL 7024 Графитово-серый

Элмәттә фриздагы элмә такталар үрнәкләре

Яхшы

Начар

Ачык асылкылы элмә такталар тәртипсез урнашкан, кабул ителүе катлаулы.

Элмә такта 101 нче биттәге матрица нигезендә аскысыз ясалырга тиеш.

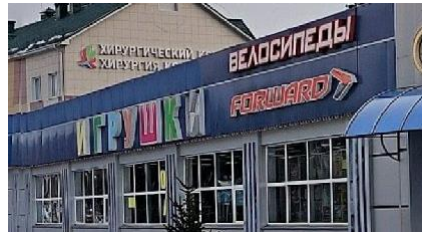
Фриз сыйфатында ПВХ-тукумадан баннер полотнолар куллану тыела.

Фриз фоны фасад белән ярашмый, элмә такта зур хәрәфәләрдә булырга тиеш.

Элмә такта 101 нче биттәге матрица нигезендә асылкысыз булырга тиеш.

Элмә такталар төрле зурлыкта һәм төрле горизонталь ярусларда урнашкан.

Элмә такталарның барлык элементлары фриз чикләрендә булырга тиеш.

Элмә такталар декоратив рәсем кулланып, фризда авыр укыла.

Элмә такталар бары тик фризда, бина чикләрендә.

Козыректагы элмә такталар

Гомуми таләпләр

Оешмага керү урынындагы Козырек мәжбүри элемент булып саналмый, чөнки гамәлдәге норматив документларда (аерым алганда, «иҗтимагый биналар һәм корылмалар» СП 118.133330.2022) аны һичшиксез урнаштыру турында турыдан-туры таләпләр юк.

Тәкъдим ителә торган козыреклар

Вантлардагы пыяла түбә

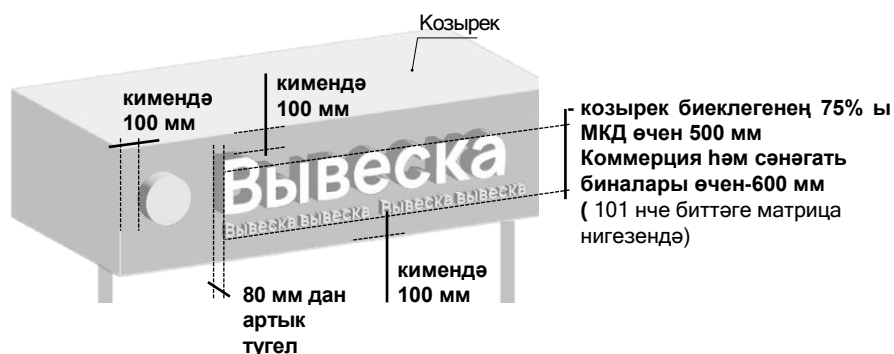
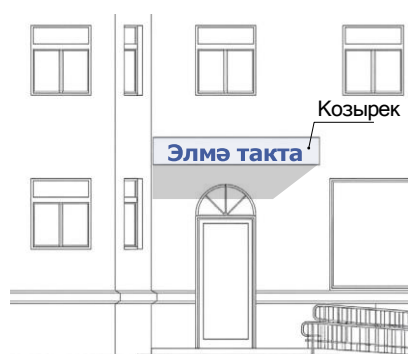
Бер кыеклы (туры) түбә

Фриз белән тышланган
турыпочмаклы козырек

Пыяла түбә иң өстенлекле карар булып тора, чөнки аның кыска формасы һәм тыйнак бизәлешә төзәлешнең архитектур кыяфәтенә минималь йогынты ясый һәм элмә такталар күренешен капламый. Пыяла яки бер кыеклы навес куллану һәм төп элмә тактаны фасад яссылыгына урнаштыру тәкъдим ителә.

Урнашуы һәм габарит үлчәмнәре

- Фасадта козырек булганда, элмә такта бары тик козырека гына куела, бу козырекның зурлыгында гына.
- Элмә тактаның барлык элементлары (язулар, графика) козырек биеклегенең 75% тан артыгын һәм 101 нче биттәге матрица буенча максималь рәхсәт ителгән биеклекне биләргә тиеш. Бу вакытта элмә тактаның кырый элементларыннан козырек чигенә кадәр минималь ара кимендә 100 мм булырга тиеш. Элмә такта тамгаларының тирәнлегә 80 мм дан артыграк булырга тиеш.
- Элмә тактаны козырекның ян өслегенә алмаштыру сыйфатында кронштейн панелен урнаштыру, аерым хәрәфләрдән аслыксыз башкару рәхсәт ителә.

Стандарт булмаган формалар

- Стандарт булмаган формадагы күләм козырегындагы элмәле такта, кырыйларыннан кимендә 100 мм читкә тайпылып, козырек конструкциясенең аскы чиге буйлап урнаштырылырга тиеш.
- Аркалы, өчпочмаклы абрислы лапас фронтонындагы элмәле тактаның мәгълүмати кыры аның формасын кабатларга мөмкин. Бу вакытта элмш тактаның гомуми биеклегә 101 нче биттәге матрица буенча максималь рөхсәт ителгән биеклектән артмаска тиеш.

Козырек-лайтбокс (яктылык тартмасы)

Элмә тактаны бизәү үрнәге:

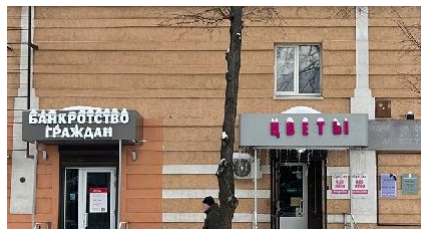
Козырек-лайтбокс дизайны бинаның архитектура күренешенең бербөтен һәм гармонияле дәвамы булырга тиеш. Төсләр фоны бер тонлы булырга тиеш (бер төстән артык түгел), бинаның фасады белән гармонияле ярашырга тиеш (нейтраль төсләр). Ачык төсләрне куллану тыела. Фасадның гамәлдәге төсләр гаммасыннан яисә 1 тонга караңгырак/яктырак төсмердән файдалану рөхсәт ителә. Фриз фоны сыйфатында градиентлы күчешләрне, декоратив рәсемнәрне һәм күп төсле чишелешләрне куллану тыела. Вывеска элементларын инкрустацияләүне куллану тәкъдим ителә.

Козыректагы элмә такталар үрнәкләре

Яхшы

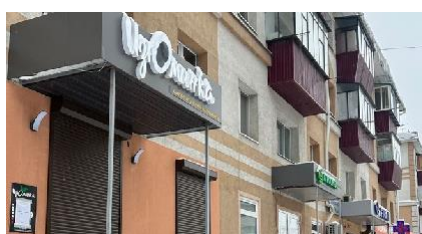
Элмә такта стандарт булмаган козырекның ярымтүгәрәк мәгълүмат кырына язылган.

Күрше ике козырек фоны охшаш төсләрдә сайланган

Элмә такта козырек чикләренә язылган, чигенүләр үтөлгән.

Элмәт өчен хас булган фриз белән тышланган турыпочмаклы козырек.

Фриз белән тышланган турыпочмаклы козырек нейтраль төсләрдә эшләнгән

Күрше ике козырек фоннары һәм элмә такталарның бизәлеше бердәй күренешкә китерелгән.

Начар

Элмә тактаны печать ярдәмендә ясау тыела.

Элмә такта зур хәрефләрдән ясалырга тиеш.

Элмә такта белән козырек кырыннан чыгу тыела.

Күрше элмәтакталарның фоннарын бер төстә яки тоннары буенча якин итеп ясарга кирәк.

Козырекның артык актив фоны бина фасады белән гармониягә керми.

Элмә такта белән козырек кырыннан чыгу тыела.

Яктылык- динамик элмә такталар тыела.

Асылмалы элмәле такта рөхсәт ителә, ләкин аслыксыз булырга тиеш.

Элмә такта зур хәрефләрдән ясалырга тиеш.

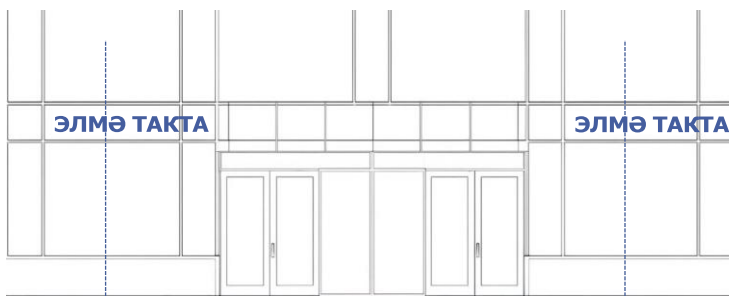
Яктылык үтә күренмәле конструкцияләрдә элмә такталар

Яктылык үтә күренмәле конструкцияләрдә элмәле такта тибына тәрәзә, яктылык үтә күренмәле ишек конструкцияләрендә һәм пыяланың тышкы яисә эчке ягындагы витриналарда урнаштырылган элмәле такта керә. Диварга элмәле такта (фриз, козырек, асылмалы) урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта, мондый урнаштыру мөмкин.

Гомуми таләпләр

Үтә күренмәле конструкцияләренең өслеген пленка белән буяу яки ябыштыру тыела. ПВХ-тукумадан ясалган баннер полотноларын, теләсә нинди типтагы видеоэкранны, йөгереп йөрүче юллы конструкцияләрен, җемелдәүче яки җемелдәүче эффектлы элементларны мәгълүмати конструкцияләр сыйфатында куллану тыела.

Урнаштыру

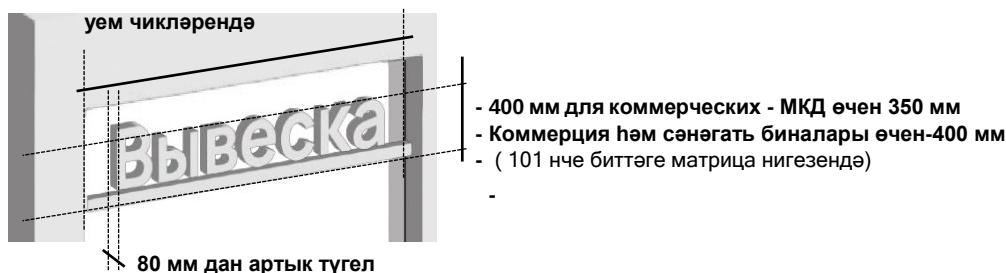

Элмә такта

- Элмә такталар үтә күренмәле яктылык конструкция чикләрендә, өске өлешендә, үзәгендә тигезләп урнаштырыла.
- Элмә такталарны уемнарның (тәрәзәләрнең, ишекләрнең, витриналарның), стеналарның һәм башка архитектура элементларының үзәк вертикаль тигезлеген буенча тигезләргә кирәк.
- Үтә күренмәле яктылык конструкцияләрдә төп элмә тактага өстәмә рәвештә 101 нче биттәге матрица буенча максималь рәхсәт ителә торган биеклектәге фирма логотипын урнаштыру рәхсәт ителә. Логотипларны уемның (витринаның) геометрик үзәгендә урнаштыру тәкъдим ителә.

Габарит үлчәмнәре

Элмә тактаның барлык элементларының биеклегенә (язулар, графика) 101 нче биттәге матрица буенча максималь рәхсәт ителә торган биеклек белән чикләнәргә тиеш. Витринадагы элмә такталар конструкцияләренең озынлыгы тышлыклар (импостлар) чикләре белән чикләнә. Элмә такталар билгеләренен тирәнлегенә 80 мм дан артыграк булырматтиеш. Күрше ике элмә тактаның кырый элементлары арасындагы минималь

ара кимендә 500 мм, элмә тактаның кырый элементларыннан алып фасад кырыена кадәр кимендә 200 мм булырга тиеш.

Яктылык үтә күренмәле конструкцияләрдәге элмә такталар үрнәкләре

Яхшы

Әлмәт. Элмә такта керү төркеме өстендә урнашкан, якты минималистик башкаруда.

Мәскәү. Уем чикләрендәге элмә такта җиңел укула һәм аерыла.

Мәскәү. Элмә такта

Әлмәт. Вывеска иң уңайлы урында - витринада урнаштырылган.

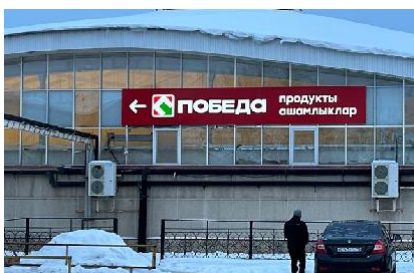

Әлмәт. Вывескалар сызык буенча тигезләнә. Күбрәк Гармония өчен нейтраль төсләрдә башкару тәкъдим ителә.

Әлмәттә начар үрнәкләр

Яктылык үтә күренмәле конструкцияләр эсегенә пленка ябыштыру тыела.

101 нче биттәге матрица нигезендә подложкалы элмә такталар тыела.

Элмә такта зур хәрәфләр белән эшләнәргә тиеш.

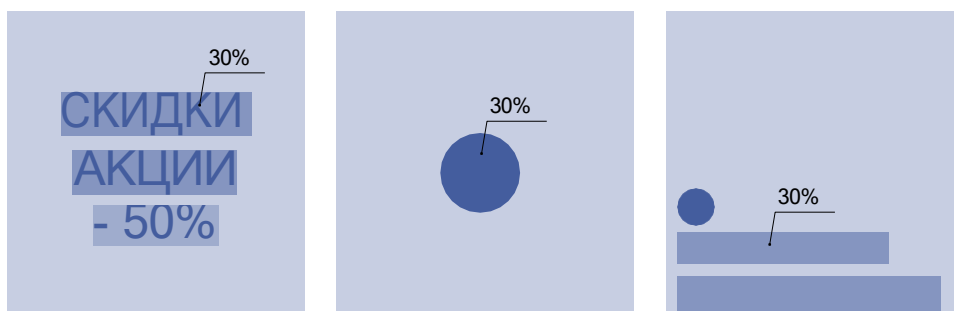

Бу очракта элмә такта фризда урнаштырылырга тиеш

Элмә такта 101 нче биттәге матрица буенча максималь рөхсәт ителгән биюлектән артып китә.

Витриналарны вакытлыча бизәү буенча тәкъдимнәр

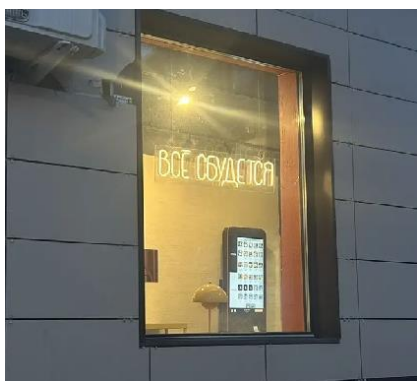
Витриналарны вакытлыча бизәгәндә мәғлүмати конструкцияләр мәйданы витрина пыяласының 30 % тан артмаса тиеш.

Витрина товарлар экспозициясе ярдәмендә рәсмиләштерелергә мөмкин.

Вакытлыча реклама мәғлүматын (мәсәлән, ташламалар һәм акцияләр турында) аерым хәрәфләр яисә декоратив элементлар, шул исәптән светодиодлы тасмалардан, неон көпшәләрдән, шулай ук трафарет басу ысулы белән ясалган наклейкалар (яисә башка шундый ук ысуллар белән) рәвешендә урнаштырырга рөхсәт ителә, әгәр бу башкаруда бинаның гомуми архитектура күренешен боза торган ачык төсләр һәм агрессив яктырту булмаса.

Акрилайтлар һәм вижуаллар белән бизәү тәкъдим ителә, шулай ук тәүлекнең караңгы вакытында витринаны эчтән яктыртырга киңәш ителә. Витриналарга тоташ элпә ябыштыру тыела.

Әлмәттә витрина бизәлеше үрнәкләре

Түбә элмә такталары

Гомуми таләпләр

Түбәдә элмә такталары бинаның архитектура проектына алдан кертелгән очракта гына рәхсәт ителә. Проект документациясендә:

- элмә тактаның дизайн-чишелеше;
- габарит параметрлары;
- конструктив чишелешләр;
- түбәдә урнаштыру схемасы;
- бинаның таяныч конструкцияләренә йөкләнешне исәпләү

Архитектура проектында түбә элмә тактасы турында нигезләмәләр булмаганда, аны урнаштыру бары тик түбәндә баян ителгән таләпләр нигезендә генә рәхсәт ителә.

Урнаштыру

Түбә элмә такталары фасадка элмә такта урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына урнаштырылырга мөмкин (шул исәптән фризда, козыректа, асылмалы башкаруда, үтә күренмәле конструкция яктылыкта).

Бер бинада бердәнбер түбә элмә тактасын урнаштыру рәхсәт ителә.

Бизәү

Элмә такта конструкциясе 101 нче биттәге матрица нигезендә фон астыннан файдаланмыйча, фәкать күләмле хәрәфләрдән яки символлардан гына торырга тиеш. Элмә тактаны яктырту (булган очракта) күзгә чагылдырырлык эффект тудырырга тиеш түгел.

Габарит үлчәмнәре

- Биеклегә 4 метрдан кимрәк булган биналарда түбә элмә такталарын урнаштыру тыела.
- Түбә элмә такталарының биеклегә бина биеклегенә $1/10$ өлешеннән артмаска тиеш (көрнинең өске тамгасына кадәр):
- 4-6 м биеклектәге биналар өчен 600 мм дан артык түгел;
- 7 м биеклектәге биналар өчен 700 мм дан артык түгел;
- 8 м биеклектәге биналар өчен 800 мм дан артмый; һәм башкалар.
- Түбә элмә тактасының озынлыгы артмаска тиеш:
- Фасад озынлыгының 70% ы, аның озынлыгы 30 м дан кимрәк;
- Фасад озынлыгының 50% ы, аның озынлыгы 30 м дан артык.

Түбә элмә такталары үрнәкләре

Рөхсәт ителә

Элмә такталар үтәү таләпләренә туры килә, ләкин урнаштыру диварда яки асылмалы вариантта булырга тиеш.

Элмә тактаның биеклегә рөхсәт ителә, башкарылуы-уқырлык һәм сизелерлек.

Элмә такта фасад белән гармониядә.

Элмә такта минималистик, аңлаешлы, биеклегә туры килә. Ак, нейтраль төстә башкару тәкъдим ителә.

Элмә тактаның биеклегә туры килә, ләкин хәрефләрнең зурлыгы аркасында фасадка туры килми кебек тоела. Артык ачык төс.

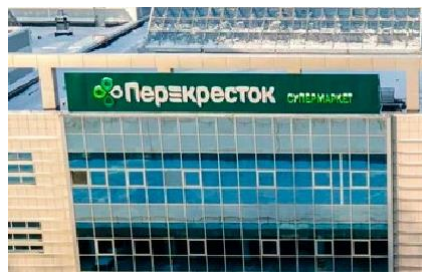
Начар

Элмә тактаның габаритлары артык.

Элмә такта бинадан зуррак, түбә тактасы 4 м дан да түбәнрәк биналар өчен тыела.

101 нче биттәге матрица нигезендә астыклы түбә элмә такта тыела.

Бер бинада түбәдә бер генә элмә такта урнаштыру рөхсәт ителә.

Фризда һәм түбәдә элмә тактаны кабатлау тыела.

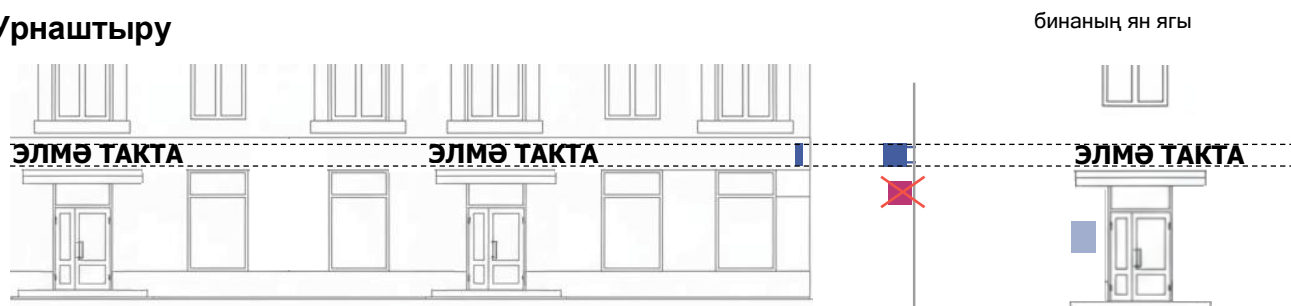
Түбә элмә такталары монда урынсыз, алар фасадта урнаштырылырга тиеш.

Панель-кронштейннар

Панель-кронштейннар бина фасадларына перпендикуляр урнашкан консоль конструкцияләрдән гыйбарәт. Кронштейн стенадагы мәгълүмати конструкцияне тулыландыру яки алыштыру өчен каралган һәм стенадагы мәгълүмати конструкцияләрне урнаштыру һәм кабул итү мөмкинлекләре чикләнган шартларда өстенлекле

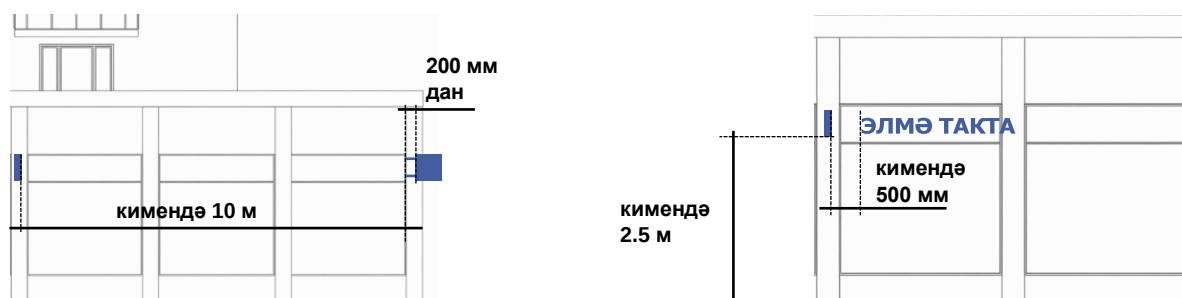
Гомуми таләпләр

Урнаштыру

- Панель-кронштейннар фасадның почмак участокларында гына рөхсәт ителә, керү урыны бинаның соңгы ягында урнашкан оешмалар өчен.
- Панель-кронштейн төп элмә такта белән бер рәттә урнашырга тиеш.
- Панель-кронштейннарны бердән артык дәрәжәгә урнаштыру тыела.
- Панель-кронштейн бинаның адрес күрсәткечләрен капларга яки киртәләргә тиеш түгел.

Аралык

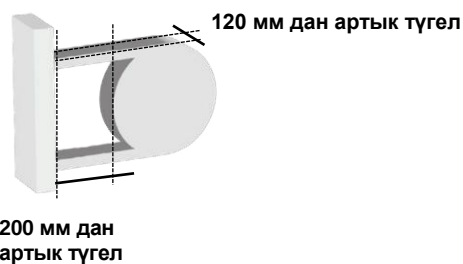
- Берничә панель-кронштейн арасындагы минималь ераклык 10 м булырга тиеш.
- Фасад яссылыгынан панель чигенә кадәр рөхсәт ителә торган ара 200 мм дан артмый.
- Элмә такта кырыеннан панель-кронштейнга кадәр иң аз ара кимендә 500 мм булырга тиеш. Жир өсте тигезлегеннән консоль конструкциясенәң аскы кырына кадәр ара кимендә 2,5 м булырга тиеш.

Габарит үлчәмнәре

Панель-кронштейннарның габаритлары 101 нче биттәге матрица буенча максималь рөхсәт ителә торган габаритлар белән чикләнәргә тиеш. Панель-кронштейн конструкцияләренең тирәнлегә 120 мм дан артмаска тиеш.

- МКД өчен 500 мм
Коммерция һәм сәнәгать
биналары өчен-600 мм
- (101 нче биттәге матрица
нигезендә)

- - МКД өчен 500 мм
Коммерция һәм сәнәгать биналары өчен-600 мм
(101 нче биттәге матрица нигезендә)

Башкару

Панель-кронштейннары сыйфатында теләсә нинди типтагы видеоэкраннар, йөгереп йөрүче юллы конструкцияләр, җемелдәүче яки җемелдәүче эффектлы элементлар куллану тыела.

Панель-кронштейннары рәвешендә башкарылырга мөмкин:

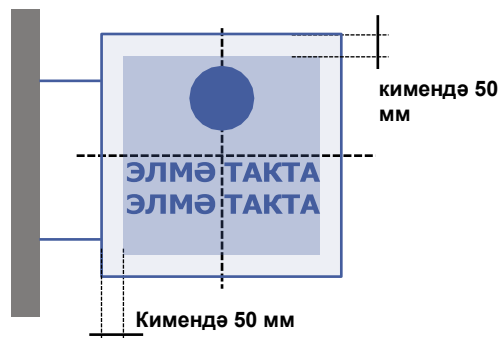
Аслыксыз панель-
кронштейн

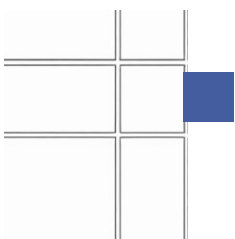
Яктылык
тартмасы
(лайтбокс)

Панель-кронштейннарыдагы мәгълүмат, урта рәткә карата тигезләнеп, бер яки ике рәттә урнаштырылырга тиеш. Панельдәге мәгълүмат хаотик рәвештә урнаштырылырга, панельнең үз чикләреннән һәм мәгълүмат кыры чикләреннән чыгарга тиеш түгел.

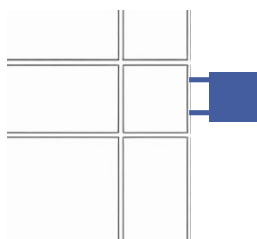
Астагы панель-кронштейннарыда конструкция кырыйларынан мәгълүмат кыры чикләренә кадәр минималь чигенеш 50 мм тәшкил итәргә тиеш.

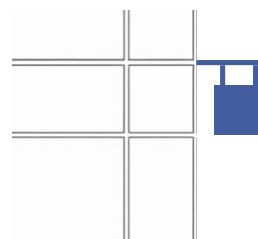
Кронштейнның беркетү урыннары кара төскә, элмә такта төсенә яки бина төсенә генә буялырга мөмкин. Беркетүнең түбәндәге вариантлары булырга мөмкин:

стенага якын,
күренми торган

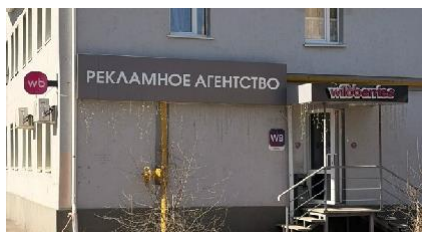
стенадан читкә тайпылган
ян кронштейннары ярдәмендә

стенадан чигенеп
асылмалы

Панель-кронштейннар мисаллары

Яхшы

Кронштейн дәрәс урнаштырылган - бинаның почмак өлешендә оешмалар өчен керү урыны белән.

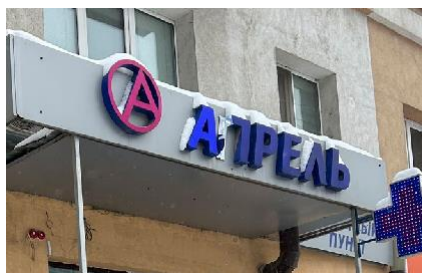

Даруханә кронштейннарны башкаруның тәкъдим ителгән варианты. Ләкин урнаштыру дәрәс түгел.

Начар

Элмә такта һәм «озон» кронштейны бер күчәрдә урнаштырылырга тиеш.

Кронштейн элмә такта белән бер рәттә булырга тиеш.

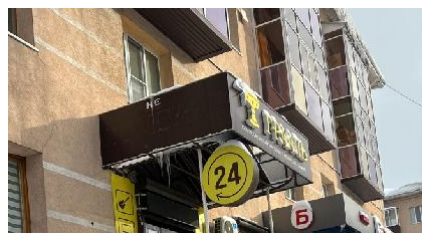
Кронштейннар арасындагы ара тотрыксыз.

Бер оешма өчен бер генә кронштейн рәхсәт ителә.

«Фото» кронштейнының биеклегенә нормативтан артып китә һәм икенче фасадка керә.

Символларны козырекның ян өслегенә урнаштырырга кирәк.

«Фото» кронштейнының биеклегенә нормативтан артып китә.

Кронштейнның тирәнлегенә таләпләргә туры килми.

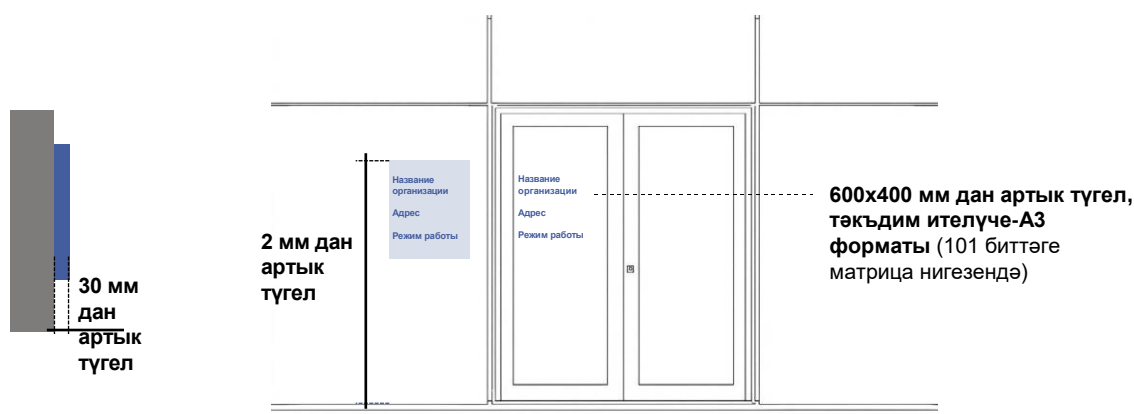
Панель-кронштейннарны ике рәт итеп урнаштыру тиелә.

Фасад табличкалары

Оешма исеме һәм эш режимы булган фасад табличкаларына гомуми таләпләр

Эш режимы һәм оешма исеме булган фасад табличкаларының тәкъдим ителгән типлары булып ишекнең паяласына төшерелгән аерым билгеләр һәм үтә күренмәле астындагы табличка тора. Табличкалар фонының ачык төсләрен куллану киңәш ителми. Ишек паяласына ябыштырылган аерым хәрәфләрден башка теләсә нинди тип табличка урнаштыру тыела. Фасад табличкалары сыйфатында экраннарны, дисплейларны һәм башка электрон саклагычларны куллану тыела.

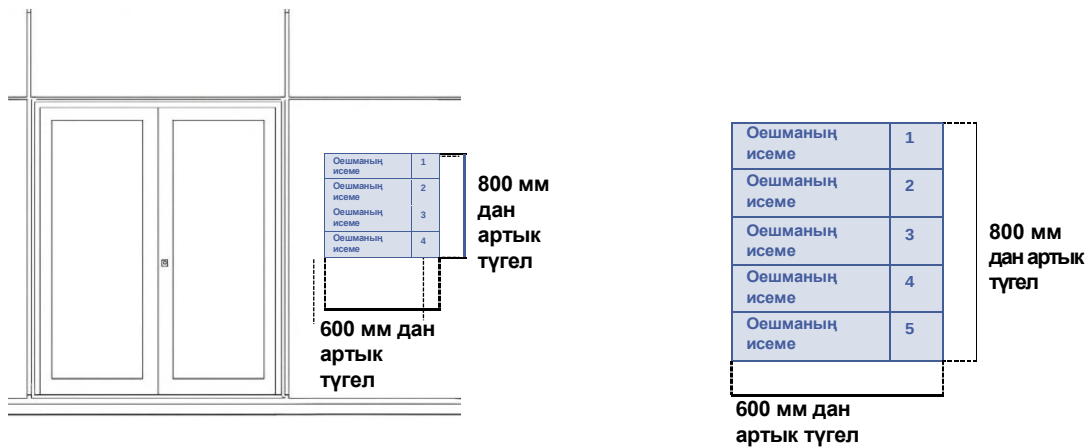
Табличка бинаның стенасына турыдан-туры керү урынында, шулай ук ишеккә урнаштырылырга мөмкин. Табличкалар турыдан-туры фасадка монтажланырга яки дистанцион тоткычлар ярдәмендә беркетелергә тиеш.

Фасад табличкаларының габарит үлчәмнәре 101 нче биттәге матрица буенча максималь рәхсәт ителгәннән артмаска тиеш. Фасад табличкаларының калыңлыгы 30 мм дан артмаска тиеш. фасад табличкасының өскә чиге 2 м дан артмаска тиеш.

Оешмалар исемлеге булган фасад табличкаларына гомуми таләпләр

Оешмалар исемлеге булган фасад табличкасы оешмаларның исемнәре һәм логотиплары, шулай ук кат (офис) номеры һәм навигация билгеләре булган берничә табличканы үз эченә алган бер уртақ носительдән гыйбарәт. Мондый мәгълүмат чыганагы берничә оешманың бер керү урыны булган очракларда хаостан качарга мөмкинлек бирә. Мондый табличкаларны бизәүгә килгәндә, табличка элементлары өчен хәрәфләрнең бердәй зурлыгын һәм төсен сакларга, бер материалны, салу технологиясен һәм кушымталарның (аслыкларның) төсен кулланырга кирәк. Язулар табличканың сул кырые (яисә үзәк күчәре) буенча тигезләнәргә тиеш. Тәкъдим ителгән бизәү тибы булып үтә күренмәле нигезле носительләр тора.

Фасад табличкалары үрнәкләре

Биначарда һәм (яисә) корылмаларда урнаштырыла торган мәгълүмат урнаштыру чараларын яктырту

Гомуми таләпләр

- Биначарга һәм (яисә) корылмаларга мәгълүмати конструкция урнаштырганда яктыртуны оештыру рәхсәт ителә.
- Түбәндәге типларны яктырту җайланмасы рәхсәт ителә:
 - эчке яктырту;
 - ачык типтагы яктырту;
 - контражур яктырту.
- Яктырткычның җемелдәп торган, тонык кына яктысы булмаса, торак биначарның тәрәзәләренә турыдан-туры юнәлтелгән нурлар тудырмаса һәм юл хәрәкәтендә катнашучылар өчен куркынычсызлык тәэмин итәргә тиеш.
- Торак йортның фасадында эчке яктырткычлы лайтбоксны яисә стенага эленгән элмә тактаны урнаштырганда, аның ян, аскы һәм өске панельләре яктылык үткәрми торган материалдан эшләнәргә тиеш.
- Якты динамик һәм җемелдәүче эффектлар белән яктырту рәхсәт ителми.
- Мәгълүмат урнаштыру чараларын эчке (конструкциягә кертелгән) яктырту кулланыла.
- Элмә тактага китерелә торган электр чыбыклары яшерен рәвештә эшләнәргә, бина фасадында аерылып тормаса тиеш.

Ачык
типтагы
яктырту

Эчке
яктырту

Контражур
яктырту

Контражур
яктырткычлы
уемлы элмә
такта